

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว
กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

สำนักหอสมุดกลาง

โดย

นางสาวศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

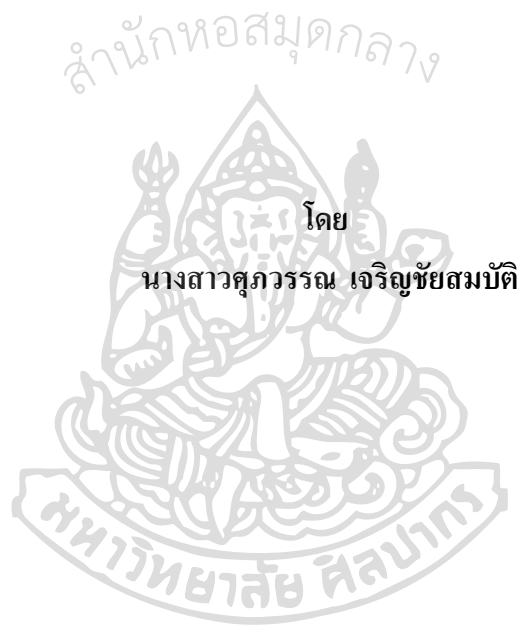
สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว
กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต

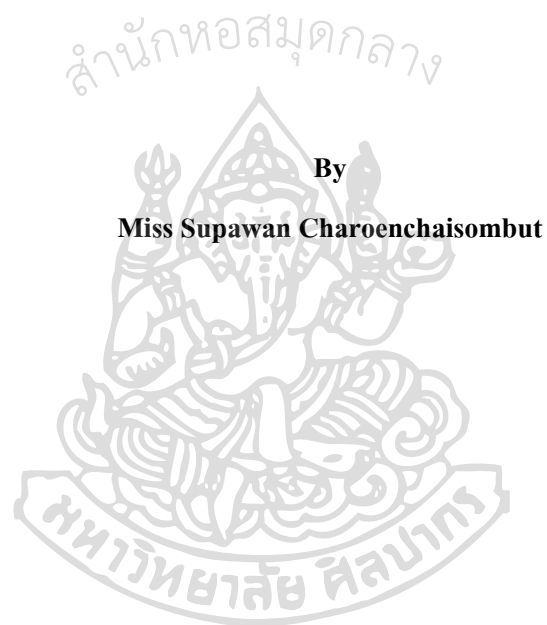
สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ปีการศึกษา 2554

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

**ENVIRONMENTAL AND LIFESTYLE CHANGE FROM TOURISM
CASE STUDY; KOH KRET, NONTABURI PROVINCE**

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree
Master of Business Administration Program in Entrepreneurship
Program of Entrepreneurship
Graduate School, Silpakorn University
Academic Year 2011
Copyright of Graduate School, Silpakorn University**

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร อนุมัติให้วิทยานิพนธ์เรื่อง “การเปลี่ยนแปลง
สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” เสนอโดย
นางสาวศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาบริหารธุรกิจ
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการประกอบการ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปานใจ ธารทัศนวงศ์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่.....เดือน..... พ.ศ.....

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

อาจารย์ ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร.วิโรจน์ เกษภูาลักษณ์)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สุทิสรา ลุ่มบุตร)

...../...../.....

..... กรรมการ

(อาจารย์ ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล)

...../...../.....

51602358: สาขาวิชาการประกอบการ

คำสำคัญ : การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม/การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน

ศุภวรรณ เจริญชัยสมบัติ : การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว
กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : อ.ดร.สวรรยา ธรรมอภิพล. 124
หน้า.

การศึกษาเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนที่
เกิดจากการท่องเที่ยว ศึกษาแนวทางป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
และวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและใช้วิธีการสัมภาษณ์ กำหนด
ผู้ใหญ่วัย 60 ปีขึ้นไป สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน รวมถึงประชาชนที่
อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด จำนวน 30 คน วิเคราะห์ข้อมูลสรุปผลการศึกษาและนำเสนอผล
การศึกษาในรูปแบบการพรรณนาความ

ผลจากการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 4
ประเด็น 1) น้ำ มีลักษณะสีค่อนข้างขุ่น มีกลิ่นเหม็น เกิดมลพิษทางน้ำไม่สามารถนำมาอุปโภคบริโภค
ได้ 2) อากาศ มีสภาพร้อนมากขึ้น เกิดจากมีสิ่งปลูกสร้าง เช่นร้านค้า ทำให้เกิดความหนาแน่นแออัด
ส่งผลต่อการหมุนเวียนของอากาศน้อยลง 3) ขยะ มีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นทำให้จำนวนถังขยะไม่เพียงพอ
ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้เข้ามาบริหารจัดการเก็บขยะโดยให้มีถังสีเขียว สีเหลืองวางตามจุด
สาธารณะทั่วไป 4) ทศณียภาพ การตั้งร้านค้าไม่ค่อยเป็นระเบียบ เกิดความไม่สงบ นักท่องเที่ยวส่งเสียง
ดัง การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆแต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้คน
ในชุมชนหันไปประกอบอาชีพเพื่อการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยการสร้างบ้านเรือนที่มีการดัดแปลง
เพื่อการค้า ประกอบอาชีพการขายของที่ระลึก สภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชนดีขึ้นซึ่งเป็นไปใน
ลักษณะของการกระจายรายได้ ภาวะหนี้สินอาจเกิดจากการลงทุนผลิตสินค้า ความสุขมวลรวมของ
ครอบครัวมากขึ้น ระดับการศึกษาสูงขึ้น ผลดีทั้งหมดของคนในชุมชนมีหลากหลายมากขึ้น โครงการที่
ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาล ความสัมพันธ์ของคนใน
ชุมชนมีความสนิทสนมมากกว่าในอดีต กิจกรรมที่คนในชุมชนทำร่วมกันส่วนใหญ่จะเป็นงานบุญ
ปัญหาความขัดแย้งมีอยู่บ้างเล็กน้อยแต่ไม่ถึงขั้นรุนแรง ปัญหาอาชญากรรมไม่มี เนื่องจากคนใน
ชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

สาขาวิชาการประกอบการ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ปีการศึกษา 2554

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

51602358: MAJOR: ENTREPRENEURSHIP

KEY WORDS: ENVIRONMENT CHANGES/ LIFESTYLE CHANGES

SUPAWAN CHAROENCHAISOMBUT: ENVIRONMENTAL AND LIFESTYLE CHANGE FROM TOURISM CASE STUDY; KOH KRET, NONTABURI PROVINCE. THESIS ADVISOR: SAWANYA THAMMA-APIPON, Ph, D. 124 pp.

This study had the purpose for studying the environmental change and the communal living style change caused by the tourism, studying the way to protect and decrease the effect caused by the environmental change and the communal living style change from the tourism.

The information was collected by the participant observation and the interview of chief of village, head of village, community members, group presidents in the community including people living in Kor Kred around 30 people. The study result was analyzed and presented as the descriptive style.

The result found that the environmental change from the tourism could divide into four points; 1) water was muddy, stinky. There was the water pollution which could not consumer 2) temperature was hotter because of buildings such as shops which were crowed causing to decrease the rotating air 3) there was so much garbage that there were not enough bins; the sub district administrative organization provided green bins and yellow bins placed around the public place 4) scenery shops located unorderedly and unpeacefully because tourists were noisy. The communal living style was changing slowly but when tourism came into the community, it made people more interest the tourism business. For example, they adjusted their house to the shop and they sold the souvenirs. The communal economy was better. It was the income distribution. The debt might cause from the cost of the production. The gross domestic happiness index was higher. The educational level was higher. The products in the community were varieties. The project, which promoted the communal economy, received the budget from the government. People's relationship in the community was closer than in the past. Most activities people participated was the merit ceremony. There was a bit the problem of conflict but it was not too serious. There was no the criminal because most of them was people in the community who had the good relationship to one another.

Program of Entrepreneurship

Graduate School, Silpakorn University

Student's signature.....

Academic Year 2011

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งในการให้คำปรึกษาแนะนำและปรับปรุงแก้ไข จากประธานสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.วิโรจน์ เจษฎาลักษณ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. สุทิสรา กลุ่มบุตร และอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. สวรรยา ธรรมอภิพล ที่ได้กรุณาเสียสละเวลา เป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ รวมทั้งตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์มาตลอดระยะเวลาดำเนินการวิจัย และขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่ให้ความอนุเคราะห์ในทุกๆ ด้าน

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานชมรมกลุ่มต่างๆ ผู้ประกอบการร้านค้า รวมทั้งชาวบ้าน ใน ต.เกาะเกร็ด จ.นนทบุรี ที่ให้ความช่วยเหลือและให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งสำหรับการเก็บข้อมูล ทำให้การวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้อบรมเลี้ยงดูสั่งสอน ให้โอกาสทางการศึกษา ให้การสนับสนุนในทุกด้าน และเป็นกำลังใจที่ดีเสมอมา สุดท้ายขอขอบคุณเพื่อนนักศึกษาคณะประกอบการ รุ่น 1 ทุกท่านที่คอยเป็นกำลังใจ ให้คำปรึกษา ให้ความช่วยเหลือสนับสนุนด้านต่างๆ จนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ และสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง ณ โอกาสนี้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญภาพ	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	3
ขอบเขตการวิจัย.....	3
ขั้นตอนการวิจัย	5
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	5
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมชุมชน	7
แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว	19
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน	31
แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนกับการท่องเที่ยว	34
แนวคิดด้านอุปสงค์และอุปทานทางการท่องเที่ยว	37
แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว	43
พื้นที่ศึกษา.....	55
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	58
3 วิธีดำเนินการวิจัย	61
กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก	61
เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา.....	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล	62
การวิเคราะห์ข้อมูล	62

4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	64
	ส่วนที่ 1 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว	64
	และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม	
	ส่วนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและ.....	79
	ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน	
	ส่วนที่ 3 แนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิด.....	95
	จากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว	
5	สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	99
	สรุปผลการวิจัย.....	99
	การอภิปรายผล	107
	ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งนี้	110
	ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป	111
	บรรณานุกรม.....	112
	ภาคผนวก	115
	ภาคผนวก ก แบบนำสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ.....	116
	ภาคผนวก ข แบบนำสัมภาษณ์ประชาชน	120
	ประวัติผู้วิจัย	124

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	แสดงองค์ประกอบการท่องเที่ยว	27
2	แสดงพื้นที่ศึกษา ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี	56
3	แสดงสภาพเกาะเกร็ดเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา	66
4	แสดงการปลูกพืชสวนมีการยกร่องสวนเพื่อกันน้ำ	67
5	แสดงสภาพน้ำในเกาะเกร็ดสามารถใช้ชำระร่างกายได้	67
6	แสดงการใช้ประโยชน์จากน้ำในการเกษตรกรรมและการคมนาคมขนส่ง ของชุมชนที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ด.....	68
7	แสดงการขุดเจาะบ่อบาดาลภายในชุมชนเกาะเกร็ด	68
8	แสดงเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาในเกาะเกร็ด	71
9	แสดงสภาพขยะในเกาะเกร็ด.....	73
10	แสดงทัศนียภาพที่เกาะเกร็ด.....	75
11	แสดงการตกแต่งร้านค้าในเกาะเกร็ด.....	76
12	แสดงการบูรณะวัดฉิมพลีในเกาะเกร็ด.....	77
13	แสดงการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลายในเกาะเกร็ด.....	77
14	แสดงการบริการจักรยานให้เช่าเพื่อท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด.....	78
15	แสดงลักษณะแบบบ้านในอดีตของเกาะเกร็ด	80
16	แสดงลักษณะแบบบ้านในปัจจุบันเป็นการปลูกสร้างเพื่อการพาณิชย์ มีการจัดแบ่งพื้นที่ทำเป็นร้านขายกาแฟ.....	80
17	แสดงหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนในเกาะเกร็ด.....	87
18	แสดงผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานพลาสติก.....	88
19	แสดงผลิตภัณฑ์ขนมไทยมงคล 9 อย่าง	89
20	แสดงผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก	90

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวสูง เนื่องจากมีทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความงดงามและมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณสถานและทรัพยากรการท่องเที่ยวทางศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ มีลักษณะเฉพาะอยู่มากมาย กระจายไปตามภูมิภาคต่างๆ (ศิริ ฮามสุโพธิ์ 2543 : 38) ดังนั้น การท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งส่วนมากเป็นการเดินทางเพื่อทำกิจกรรมเพื่อการค้าขาย การราชการและการเดินทาง เพื่อการพบปะสังสรรค์ ซึ่งผู้เดินทางจะได้พบกับสิ่งแวดล้อมที่แปลกใหม่ต่างจากท้องถิ่นของตน เช่น ผู้คนต่างถิ่น ทรัพยากร ภูเขา ทะเล รวมไปถึงวัฒนธรรมที่แตกต่างจากที่ตนพบเห็นเป็นประจำ

การท่องเที่ยวจัดเป็นอุตสาหกรรมบริการอย่างหนึ่งที่มีอัตราการขยายตัวเจริญรุดหน้าอย่างรวดเร็ว อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ส่งผลกระทบทางบวกอย่างเห็นได้ชัดต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่นำเงินตราจำนวนมากเข้าสู่ประเทศ ก่อให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน เป็นปัจจัยพื้นฐานทางสังคมของท้องถิ่นที่มีผลต่อเศรษฐกิจท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีผลต่อกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่างๆ อย่างรวดเร็วและทั่วถึงมากกว่าอุตสาหกรรมอื่นๆ รัฐบาลได้เล็งเห็นความสำคัญดังกล่าว จึงนำการท่องเที่ยวเป็นกลยุทธ์หนึ่งของการพัฒนาประเทศ โดยบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520-2524) เป็นต้นมา ผลที่ตามมาคือ รายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศเป็นจำนวนกว่า 300,000 ล้านบาทต่อปี จากนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศประมาณ 9.5 ล้านคน ในปีสุดท้ายของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 คาดว่าจะมีนักท่องเที่ยวต่างประเทศมาประเทศไทยไม่น้อยกว่า 14 ล้านคน อัตราเฉลี่ยการขยายตัวของนักท่องเที่ยวต่างประเทศคาดว่าจะมีถึงร้อยละ 7 ต่อปี ส่วนการท่องเที่ยวของคนไทยในปี พ.ศ. 2549 ประเมินว่าสูงถึง 59 ล้านคนต่อครั้งต่อปี (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 2545-2549)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการท่องเที่ยวจะเป็นสิ่งที่ช่วยส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่ความต้องการด้านการท่องเที่ยวและสาธารณูปโภคเพิ่มขึ้นพร้อมๆ กัน เป็น

การสร้างแรงกดดันอย่างสูงต่อสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้พึ่งพาอยู่ ซึ่งหากปล่อยให้เป็นอย่างนี้ไปโดยไม่มีการควบคุมดูแล การเข้าไป จัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวก็จะเสื่อมโทรม สิ่งที่ไม่อาจมองข้ามไปจากการพัฒนาการท่องเที่ยว คือ ผลกระทบที่เกิดตามมาทั้งด้านบวกและด้านลบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลกระทบทางด้านลบ ที่ เกิดกับสภาพธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและชุมชน เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้อง พึ่งพาสีสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ทางสังคมและศิลปกรรม ตลอดจนแรงงานบริการในชุมชน การ พัฒนาการท่องเที่ยวขาดการวางแผนที่ชัดเจน โดยเน้นภาคธุรกิจมากเกินไป ที่ผ่านมามีพื้นที่ ท่องเที่ยวต่างๆ ของประเทศไทยใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวจนก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของแหล่ง ท่องเที่ยวและมีปัญหาวิกฤต จากการสำรวจของสถาบันเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พ.ศ. 2540 พบว่ามีแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมและปัญหาวิกฤตทั้งหมด 172 แห่ง กระจายอยู่ 49 จังหวัด การ ท่องเที่ยวที่ผ่านมามีแนวโน้มในลักษณะของการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และธุรกิจ การท่องเที่ยวมากขึ้นจนเกินไป จนทำให้มองข้ามความเปราะบางของระบบนิเวศและชุมชนที่เป็น แหล่งท่องเที่ยวผู้ประกอบการมองข้ามชุมชน แต่อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวมีส่วนช่วยให้ ชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น โดยเฉพาะในด้านการพัฒนาสาธารณูปโภค การมีรายได้เสริมจาก การรับจ้างเพิ่มขึ้น

เกาะเกร็ดเป็นตำบลหนึ่งในอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความเป็น เอกลักษณะของท้องถิ่น เนื่องจากทำเลที่ตั้งมีสภาพเป็นเกาะที่มีแม่น้ำล้อมรอบทุกด้าน สายหนึ่ง คือ แม่น้ำเจ้าพระยา ไหลอ้อมทางทิศตะวันตกและอีกสายหนึ่ง คือ คลองลัดเกร็ดน้อยที่ขุดขึ้นทางทิศ ตะวันออกในสมัยพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ เมื่อ พ.ศ. 2265 กระแสน้ำเปลี่ยนทิศทางทำให้คลองขยาย กว้างขึ้น เพราะถูกความแรงของน้ำเซาะตลิ่งพังกลายเป็นแม่น้ำลัดเกร็ด จึงทำให้พื้นที่นี้มีสภาพเป็น เกาะเช่นทุกวันนี้ นอกจากนี้เกาะเกร็ดเป็นชุมชนเก่าแก่ที่ก่อตั้งและเจริญรุ่งเรืองมาตั้งแต่ครั้งกรุงศรี ออยุธยาเป็นราชธานีไม่น้อยกว่า 350 ปีมาแล้ว เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่ประกอบด้วยประชากร เชื้อชาติไทย-จีนบางส่วน ร้อยละ 50 ประชากรเชื้อสายมอญ ร้อยละ 42 และประชากรที่นับถือ ศาสนาอิสลาม ร้อยละ 8 ทำให้ที่นี่มีความโดดเด่นทางด้านศิลปวัฒนธรรมที่มีรูปแบบวัฒนธรรม มอญของชุมชนชาวไทยเชื้อสายมอญเป็นส่วนสำคัญ รวมถึงการมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมที่ไม่อาจ มองข้ามความทรงคุณค่าเหล่านี้ไปได้

เกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตนจึงเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมา ท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากและประกอบกับภาวะทางเศรษฐกิจที่ประเทศไทยเผชิญมาตั้งแต่กลางปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา ทำให้นักท่องเที่ยวชาวไทยหันกลับมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่ใกล้เคียง และเดินทางไม่นานนัก เกาะเกร็ดจึงเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้รับความนิยมนรวดเร็ว ทำให้ทางจังหวัด

นนทบุรีได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ จึงกำหนดให้พื้นที่เกาะเกร็ดเข้าร่วมอยู่กับแผนพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัด ซึ่งเป็นการตอบสนองนโยบาย Amazing Thailand ปี พ.ศ.2541 – 2542 รวมทั้งได้มีการเปิดแหล่งท่องเที่ยวนี้เป็นทางการเมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ. 2540 มีเป้าหมายในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดให้เติบโตยิ่งขึ้น จึงทำให้เกิดการรณรงค์ฟื้นฟูประเพณีที่สำคัญๆ ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพหัตถกรรม เครื่องปั้นดินเผาของชาวมอญที่เกาะเกร็ดขึ้นมาใหม่ เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเข้ามามีการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนที่เคยสงบสุขมีเอกลักษณ์เฉพาะตนให้เปลี่ยนไปเป็นกระแส อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดผลกระทบทางด้านบวก ทางด้านลบ และปัญหาต่างๆ แก่ชุมชน จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมถึงการศึกษาการผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ดทั้งทางด้านบวกและด้านลบหลังจากที่มีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่เกาะเกร็ด

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม
2. เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน

3. ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวกรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีขอบเขตของการศึกษาดังนี้

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
2. ขอบเขตทางด้านเนื้อหา ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนอันประกอบด้วย การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ การประกอบอาชีพ ภาวะหนี้สิน

4. ขั้นตอนของการวิจัย

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดโครงสร้างการวิจัย
2. เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลและนำมาวิเคราะห์
3. การวิเคราะห์ข้อมูล นำข้อมูลที่ได้มาสรุป ตีความ แล้วนำเสนอในรูปแบบต่างๆ
4. การสรุปผลการศึกษา เพื่อให้ทราบถึงหัวข้อที่ทำการศึกษา
5. การเสนอแนะ เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษางานวิจัยสืบต่อไป

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว
2. ทราบถึงแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว
3. ข้อมูลที่ได้จะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด หรือระดับประเทศ ในการนำไปใช้ประกอบการกำหนดนโยบายหรือแนวทางในการดำเนินการจัดการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

6. นิยามศัพท์เฉพาะ

วิถีชีวิตชุมชน หมายถึง แบบแผนการดำรงชีวิตของชุมชนเกาะเกร็ดในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงจำนวนรายได้ของผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวและประชาชนที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะเกร็ด ได้แก่ การประกอบอาชีพ รายได้ แบบแผนการใช้จ่าย

การเปลี่ยนแปลงด้านสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างช้าๆ สม่่าเสมอภายในสังคมเดียวกันและแต่ละคนก็มีส่วนช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ได้แก่ ขนบธรรมเนียม ประเพณี กิจกรรมนันทนาการ การบริโภค การดำเนินชีวิตและวิถีชีวิต การแต่งกาย

การเปลี่ยนแปลงด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อการท่องเที่ยว หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นหลังจากมีกิจกรรมการท่องเที่ยวในชุมชนเกาะเกร็ดซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ได้แก่ สภาพภูมิทัศน์ อากาศ ขยะ

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวกรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี” จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องทำการศึกษาและทำความเข้าใจแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์ต่อไป ในบทนี้จึงนำเสนอ แนวทางความคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่สำคัญ รวมถึงกรอบแนวความคิดของการศึกษาในครั้งนี้ โดยแบ่งประเด็นการค้นคว้าออกเป็นหัวข้อต่างๆ ดังนี้

1. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมชุมชน
2. แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน
4. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนกับการท่องเที่ยว
5. แนวคิดด้านอุปสงค์และอุปทานทางการท่องเที่ยว
6. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว
7. พื้นที่ศึกษา
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษารูปแบบการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่ง คือทำให้ทราบลักษณะทั่วไป เนื่องจากเกาะเกร็ดมีบทบาทในการเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศ เดินทางมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากการเป็นเกาะขนาดใหญ่อยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา ลักษณะทั่วไปของเกาะเกร็ดมีสภาพที่เหมาะสมรวมถึงการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาของเกาะเกร็ด เพื่อเป็นแนวทางไปสู่การศึกษาวิเคราะห์เอกลักษณ์และคุณค่าที่มีอยู่บนเกาะเกร็ด เพื่อแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป ในบทนี้นำเสนอการท่องเที่ยว ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางเศรษฐกิจ ลักษณะทางสังคมของเกาะเกร็ด รวมถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น และผลกระทบของเกาะเกร็ด มีรายละเอียดดังนี้

1. แนวคิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมชุมชน

1.1 ความหมายของสิ่งแวดล้อมชุมชน

สิ่งแวดล้อมชุมชน หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีชีวิตและไม่มีชีวิต สามารถจับต้องได้และจับต้องไม่ได้ที่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุขของประชาชนในชุมชนและสามารถแยกพิจารณาได้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกายภาพ เช่น แหล่งน้ำธรรมชาติ ป่า ดิน อากาศ แหล่งพลังงาน มลพิษ ภาวะน้ำท่วม เป็นต้น

2. ด้านเศรษฐกิจ หมายถึง การจัดสรรทรัพยากร การประกอบอาชีพของประชาชน การมีงานทำ การมีรายได้ การกระจายรายได้ ภาวะหนี้สิน เป็นต้น

3. ด้านสังคมและวัฒนธรรม หมายถึง ที่อยู่อาศัย บริการสาธารณสุขไปรษณีย์ การศึกษา การสาธารณสุขชุมชน สุขภาพอนามัย ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การติดต่อสื่อสารคมนาคมทั้งภายในและภายนอกชุมชน วัฒนธรรม ศิลปกรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกแก่ลูกหลาน และความรู้สึกเป็นชุมชนร่วมกัน เป็นต้น

4. ด้านการบริหารจัดการสาธารณะและการมีส่วนร่วมของประชาชน การบริหารจัดการความโปร่งใส (Transparency) มีประสิทธิภาพ (Efficiency) มีความรับผิดชอบ (Accountability) คำนึงถึงอนาคต และมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นต้น (กองสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่เฉพาะ, 2006)

ไพโรจน์ บุญผูก (2534; 15) ให้ความหมายไว้ว่า สิ่งแวดล้อม คือ สภาวะรอบตัว ซึ่งมีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของคนเรา

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พุทธศักราช 2535 (มาตรา 4) ได้ให้ความหมายของสิ่งแวดล้อม ไว้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพที่อยู่รอบตัวมนุษย์ ซึ่งเกิดขึ้นโดยธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์ได้ทำขึ้น

เกษม จันทรแก้ว (2544 ; 205) ให้ความหมายว่า สิ่งแวดล้อมนั้นเป็นทุกสิ่งทุกอย่างบนพื้นโลก เป็นทั้งของแข็ง ของเหลว ก๊าซ สารเคมี สัตว์ มนุษย์ดิน หิน ดินไม้ แร่ อากาศ สิ่งก่อสร้าง ถนน ชุมชน วัฒนธรรม ศาสนา กฎระเบียบข้อบังคับ เป็นต้น

องค์การศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO ; 1981) ให้คำจำกัดความว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งที่อยู่รอบๆ ตัวมนุษย์ทั้งที่เป็นธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น รวมทั้งสิ่งแวดล้อมทางสังคมของมนุษย์ด้วย

บราวน์ (1995; 3) ให้ความหมายไว้ว่า สิ่งแวดล้อม หมายถึง สิ่งต่างๆ และสภาวะแวดล้อมที่อยู่รอบๆ สิ่งมีชีวิตหรือกลุ่มของสิ่งมีชีวิต และองค์ประกอบทางสังคมหรือเงื่อนไขทางวัฒนธรรม ซึ่งมีอิทธิพลต่อบุคคลหรือสังคม

สำหรับคำว่า “ชุมชน” นั้น กรมพัฒนาชุมชน (ม.ป.ป. ; 77) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน” (Community) หมายถึง กลุ่มคนที่มีความคิดไปในทางเดียวกัน และสามารถรวมกำลังกันดำเนินกิจกรรมใดๆ เพื่อประโยชน์ร่วมกันได้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525 ; 275) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “ชุมชน คือ หมู่ชน กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกันและมีผลประโยชน์ร่วมกัน”

สรุป ได้ว่า สิ่งแวดล้อมชุมชน คือ สิ่งต่างๆ ที่อยู่ในพื้นที่บริเวณเดียวกัน ทั้งที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งปรากฏให้เห็นทางด้านกายภาพ เช่น ต้นไม้ สัตว์ มนุษย์ อาคารบ้านเรือน ถนน ยานพาหนะ ขยะมูลฝอย เป็นต้น

1.2 ประเภทของสิ่งแวดล้อม

สิทธิชัย ต้นธนะสถิตย์ (2528 ; 2) ได้แบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ ๆ ได้แก่

1. สิ่งที่เกิดโดยธรรมชาติ (Natural Environment) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเอง โดยส่วนมากจะต้องมีสิ่งแวดล้อมอื่นๆ ประกอบเสมอ จะอยู่โดดเดี่ยวไม่ได้ ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น 2 ชนิด ได้แก่

1.1 สิ่งมีชีวิต มีลักษณะและคุณสมบัติเฉพาะตัวของสิ่งมีชีวิต ได้แก่ พืช และมนุษย์

1.2 สิ่งไม่มีชีวิต เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อาจมองเห็นได้หรือไม่สามารถมองเห็นได้ เช่น ดิน น้ำ อากาศ เป็นต้น

2. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น (Man – Made Environment) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อสนองความต้องการ เพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ชนิด ได้แก่

2.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกในการดำรงชีวิตของมนุษย์ เช่น อาคาร บ้านเรือน ถนน เมือง ยานพาหนะ เป็นต้น

2.2 สิ่งแวดล้อม หรือ นามธรรมสิ่งแวดล้อม เป็นการสร้างขึ้นเพื่อความเป็นระเบียบของการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข เช่น กฎหมาย ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี การเมือง และวิทยาการต่างๆ

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2535 ; 8) แบ่งสิ่งแวดล้อมเป็น 2 ประเภท คือ

1. สิ่งแวดล้อมธรรมชาติ (Natural Environments) ได้แก่

1.1 สิ่งแวดล้อมในด้านรูปธรรม (Concrete Environments) แบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ

1.1.1 สิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environments) หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติที่ไม่มีชีวิต (Inanimate Natural Resources) ได้แก่ ดิน น้ำ อากาศ แร่ธาตุ เป็นต้น

1.1.2 สิ่งแวดล้อมทางชีวภาพ (Biological Environments) หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติที่มีชีวิต ชีว (Biotic Natural Resources) ได้แก่ มนุษย์ สัตว์ พืช เป็นต้น

1.1.3 สิ่งแวดล้อมที่เป็นวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น (Man –Made Environments) โดยอาศัยความรู้ทางเทคโนโลยี หรือความสามารถทางศิลปะ หรือความเชื่อทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี ได้แก่ บ้าน ถนน วัด โบสถ์ โรงแรม รูปปั้น เป็นต้น

1.2 สิ่งแวดล้อมด้านนามธรรม (Abstract Environments) ได้แก่ ระบบสังคม ระบบเศรษฐกิจ ระบบการเมือง และวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม วิถีชีวิต เป็นต้น

การที่ชุมชนจะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนของตนได้นั้น จำเป็นต้องมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่เป็นตัวดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวก็คือ สิ่งแวดล้อมของชุมชน ซึ่งแบ่งออกได้ 4 ด้าน คือ น้ำ อากาศ ขยะ ทัศนียภาพ

1. น้ำ

น้ำ หมายถึง ของเหลวเกิดจากการรวมตัวกันของก๊าซไฮโดรเจนและก๊าซออกซิเจน ในภาวะที่เหมาะสม หรือความหมายในลักษณะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่น่ามาใช้ อุปโภค บริโภค ชำระล้างร่างกาย ใช้ในการเพาะปลูก การเกษตรกรรม อุตสาหกรรม การคมนาคม ทางน้ำ การผลิตพลังงาน ทรัพยากรน้ำยังเป็นทรัพยากรประเภทหนึ่งที่สามารถเกิดขึ้นทดแทน อยู่ตลอดเวลาเป็นวัฏจักร น้ำมีอยู่ทั่วไปทุกหนทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นมหาสมุทร ทะเล แม่น้ำ ลำคลอง หนอง บึง ล้วนแล้วแต่เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า น้ำเป็นส่วนประกอบที่สำคัญของมนุษย์และเป็นสิ่งที จำเป็นที่สุดในการดำรงชีวิต น้ำเป็นแหล่งกำเนิดของสิ่งมีชีวิต เช่น พืช สัตว์ และเป็นสิ่งทีทำให้เกิด ความอุดมสมบูรณ์แก่สิ่งมีชีวิตทั้งปวง นอกจากนี้ยังเป็นปัจจัยทีสำคัญในการพัฒนาประเทศอีกด้วย (สำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ, 2530)

สรุปน้ำเป็นสิ่งจำเป็นทีสุดในการดำรงชีวิตต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิดทุกประเภทและ น้ำยังมีความจำเป็นทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดความอุดมสมบูรณ์

2. อากาศ

อากาศ คือ ส่วนผสมของก๊าซต่าง ๆ และไอน้ำซึ่งส่วนใหญ่ได้แก่ ก๊าซไนโตรเจน และก๊าซออกซิเจน อากาศมีอยู่รอบ ๆ ตัวเราทุกหนทุกแห่งทั้งบนยอดสูงสุดของภูเขาและในที่จอดรถใต้ดิน อากาศมีอยู่ในบ้านมีอยู่ในโรงเรียนและในรถยนต์ อากาศไม่มีสี ไม่มีรสชาติ และไม่มีกลิ่น โลกของเราถูกห่อหุ้มไว้ด้วยบรรยากาศ

บรรยากาศ (Atmosphere) คือ มวลก๊าซที่ห่อหุ้มตั้งแต่ผิวโลกจนสูงขึ้นไปประมาณ 900 กิโลเมตร โดยจะเกิดร่วมกับลักษณะทางกายภาพอื่น ได้แก่ อุณหภูมิ ความกดอากาศ ความชื้น ลมและอนุภาคฝุ่นผงหรือมลสาร (Pollutant) ซึ่งอยู่ในระดับต่ำและคงอยู่ได้ด้วยแรงโน้มถ่วงของโลก บรรยากาศที่สูงขึ้นประมาณ 80 กิโลเมตรจะมีส่วนผสมของก๊าซคล้ายคลึงกัน คนในสถานที่ต่างๆ จึงหายใจเอาอากาศเข้าไปโดยไม่รู้สึกรู้สึกลับแต่อย่างใด

ความสำคัญของอากาศและบรรยากาศ

1. มีก๊าซที่จำเป็นต่อการมีชีวิตของมนุษย์ สัตว์และพืช
2. มีอิทธิพลต่อการเกิด ปริมาณ และคุณภาพของทรัพยากรอื่น เช่น ป่าไม้และแร่ธาตุ ทำให้เกิดลมและฝน
3. ช่วยปรับอุณหภูมิของโลก โดยเฉพาะไอน้ำและคาร์บอนไดออกไซด์ซึ่งจะช่วยป้องกันการสูญเสียความร้อนจากพื้นดิน ทำให้ความแตกต่างของอุณหภูมิระหว่างกลางวันกับกลางคืนและฤดูร้อนกับฤดูหนาวไม่แตกต่างกันมากและทำให้บริเวณผิวโลกมีความอบอุ่นขึ้น
4. มีผลต่อการดำรงชีวิต สภาพจิตใจ และร่างกายของมนุษย์ ถ้าสภาพอากาศไม่เหมาะสม เช่น แห้งแล้งหรือหนาวเย็นเกินไปคนจะอยู่อาศัยด้วยความยากลำบาก
5. ช่วยป้องกันอันตรายจากรังสีของดวงอาทิตย์ โดยก๊าซโอโซนในบรรยากาศจะกรองหรือดูดซับรังสีอัลตราไวโอเล็ต ซึ่งทำให้ผิวไหม้เกรียมเป็นโรคมะเร็งผิวหนังและโรคต่อกระจะ
6. ช่วยเผาไหม้วัตถุที่ตกมาจากฟ้าหรืออุกกาบาตให้กลายเป็นอนุภาคเล็กๆ จนไม่เป็นอันตรายต่อมนุษย์และทรัพย์สิน

สรุป อากาศ มีความสำคัญมากต่อสิ่งมีชีวิตทุกชนิด ถ้าหากไม่มีอากาศสำหรับสิ่งมีชีวิตเพื่อนำมาหายใจ ทุกสิ่งมีชีวิตต้องตายหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ สภาพของภูมิอากาศมีอิทธิพลในการควบคุมสิ่งต่างๆสถานที่ต่างกัน

3. ขยะ

ขยะมูลฝอย หมายถึง สิ่งต่างๆ ที่เราไม่ต้องการ ทั้งของแข็งหรือของอ่อนที่มีความชื้น ได้แก่ เศษกระดาษ เศษผ้า เศษอาหาร ขี้เถ้า มูลสัตว์ ซากสัตว์ ตลอดจนรวมถึงวัสดุอื่นๆ ซึ่งเก็บกวาดได้จากตลาด ถนนที่เลี้ยงสัตว์ (สาธารณสุข, 2484)

ชนิดของขยะมูลฝอยแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิดใหญ่ ๆ คือ

1. ขยะเปียก หมายถึง ขยะที่มีความชื้นปะปนอยู่มาก ส่วนใหญ่เป็นพวกอินทรีย์วัตถุ ซึ่งได้จากครัว โรงอาหาร ตลาด เช่น เศษอาหารต่างๆ เศษผัก ขยะประเภทนี้ง่ายต่อการย่อยสลาย
2. ขยะแห้ง หมายถึง ขยะที่มีความชื้นปะปนอยู่บ้างเล็กน้อย แต่ไม่รวมถึงพวก ขี้เถ้า เช่น เศษกระดาษ เศษแก้ว ขยะแห้งยังแบ่งเป็น 2 ชนิด คือ ชนิดติดไฟ เช่น เศษกระดาษ เศษไม้ ขี้เลื่อย และชนิดไม่ติดไฟ เช่น อิฐ แก้วแตก เศษโลหะต่างๆ
3. ขี้เถ้า หมายถึง ขยะที่ได้จากการเผาไหม้ของไม้ ถ่านหรือเชื้อเพลิงอื่นๆ ใน กิจการอุตสาหกรรม การปรุงอาหาร หรือการใช้ความร้อน เพื่อให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย

สรุป ขยะที่เกิดขึ้นจะขึ้นอยู่กับลักษณะที่ตั้งของท้องถิ่น ฤดูกาล อุปนิสัยของ ประชาชนในชุมชน ความหนาแน่นของประชากร สภาวะทางเศรษฐกิจ และบริการในการเก็บรวบรวม ขยะและในการเลือกวิธีกำจัดขยะให้เหมาะสม ขึ้นอยู่กับชนิดของขยะ

4. ทักษณียภาพ

ทักษณียภาพ หมายถึง สิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งมีทั้งสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อันได้แก่ สิ่งก่อสร้างต่างๆ ภูเขา ท้องฟ้า ทะเล ต้นไม้ พืชหญ้า ฯลฯ

ประเภทของทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติ แบ่งตามลักษณะที่นำมาใช้ได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ทรัพยากรธรรมชาติประเภทใช้แล้วไม่หมดสิ้น ได้แก่
 - 1.1 ประเภทที่คงอยู่ตามสภาพเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ เลย เช่น พลังงาน จากดวงอาทิตย์ ลม อากาศ ฝุ่น ใช้เท่าไรก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไม่รู้จักหมด
 - 1.2 ประเภทที่มีการเปลี่ยนแปลงได้ เนื่องจากถูกใช้ในทางที่ผิด เช่น ที่ดิน น้ำ ลักษณะภูมิประเทศ ฯลฯ ถ้าใช้ไม่เป็นจะก่อให้เกิดปัญหาตามมา ได้แก่ การปลูกพืชชนิดเดียวกัน ซ้ำ ๆ ซาก ๆ ในที่เดิม ย่อมทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ได้ผลผลิตน้อยลงถ้าต้องการให้ดินมีคุณภาพดี ต้องใส่ปุ๋ยหรือปลูกพืชสลับและหมุนเวียน
2. ทรัพยากรธรรมชาติประเภทใช้แล้วหมดสิ้นไป ได้แก่
 - 2.1 ประเภทที่ใช้แล้วหมดไป แต่สามารถรักษาให้คงสภาพเดิมไว้ได้ เช่น ป่าไม้ สัตว์ป่า ประชากรโลก ความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำเสียจากโรงงาน น้ำในดิน ปลาบางชนิด ทักษณียภาพอันงดงาม ฯลฯ ซึ่งอาจทำให้เกิดขึ้นใหม่ได้

2.2 ประเภทที่ไม่อาจทำให้มีใหม่ได้ เช่น คุณสมบัติธรรมชาติของดิน

พรสวรรค์ของมนุษย์ สติปัญญา เผ่าพันธุ์ของมนุษย์ชาติ ไม้พุ่ม ต้นไม้ใหญ่ ดอกไม้ป่า สัตว์บก สัตว์น้ำ ฯลฯ

2.3 ประเภทที่ไม่อาจรักษาไว้ได้ เมื่อใช้แล้วหมดไป แต่ยังสามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ กลับเป็นวัตถุเช่นเดิม แล้วนำกลับมาประดิษฐ์ขึ้นใหม่ เช่น โลหะต่าง ๆ สังกะสี ทองแดง เงิน ทองคำ ฯลฯ

2.4 ประเภทที่ใช้แล้วหมดสิ้นไปนำกลับมาใช้อีกไม่ได้ เช่น ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซ วัสดุส่วนใหญ่ ฯลฯ ถูกนำมาใช้เพียงครั้งเดียวก็เผาไหม้หมดไป ไม่สามารถนำมาใช้ใหม่ได้ ทรัพยากรธรรมชาติหลักที่สำคัญของโลก และของประเทศไทยได้แก่ ดิน ป่าไม้ สัตว์ป่า น้ำ แร่ธาตุ และประชากรมนุษย์

สรุป ทักษะชีวิต คือ สิ่งที่มีชีวิตและไม่มีชีวิตที่จะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ โดยเฉพาะที่มนุษย์เป็นตัวกลางในการเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิตในด้านส่งเสริมหรือทำลาย เนื่องจากมีความใกล้ชิด

1.3 สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน

ศรัณยา อุฬารศิลป์ (2534; 14) ได้กล่าวถึง สาเหตุสำคัญที่ทำให้สิ่งแวดล้อมชุมชนเสื่อมโทรมหรือทำให้มนุษย์ไม่พึงประสงค์นั้น อาจสรุปได้ว่ามีอยู่ 2 ประการ คือ

1. เกิดจากการเพิ่มจำนวนประชากรและความก้าวหน้าทางเทคนิควิทยาการ เพิ่มจำนวนประชากรทำให้สัดส่วนระหว่างประชากรกับทรัพยากรธรรมชาติเปลี่ยนไปในทางที่จะก่อให้เกิดความคับขันและความไม่สะดวกในการดำรงชีวิต ก่อให้เกิดการแข่งขัน การคำนึงถึงประโยชน์ ของตัวเองก่อนคนอื่นและการขัดแย้งในทุกๆ ด้านได้ ส่วนความก้าวหน้าทางเทคนิควิทยาที่ประดิษฐ์ขึ้นมาเพื่อให้มนุษย์ใช้สอย มักจะมีผลเสียที่ติดตามมาอย่างไม่คาดคิดอยู่บ่อยครั้งทั้งในระหว่างที่นำสิ่งเหล่านั้นมาใช้หรือเมื่อใช้สิ่งเหล่านั้นเสร็จแล้ว

2. เกิดขึ้นเพราะขาดการวางแผนเกี่ยวกับการอยู่อาศัยของมนุษย์ หรือการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มนุษย์มีอยู่ควบคุมทิศทางของความเจริญเติบโตของสังคม มนุษย์ส่วนใหญ่มักจะคิดหรือจะทำอะไรเป็นการเฉพาะเรื่องเฉพาะราว โดยขาดการวางแผนการเอาใจใส่เพียงพอลังนั้นอาจเป็นอันตรายต่อการรักษาคุณธรรมหรือความมีค่าทางจิตใจของสภาพแวดล้อมส่วนรวมหรือในระยะยาวได้ บางคนอาจจะมีจิตใจและความปรารถนาดี แต่ไม่สามารถจะใช้วิจารณญาณคาดการณ์ หรือหยั่งรู้ถึงผลกระทบกระเทือนในสิ่งที่ตนจะกระทำไปในภายหน้าได้อย่างถูกต้อง

เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา (2527 ; 26) กล่าวว่า สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมไทย ได้แก่

1. การเพิ่มของประชากร ซึ่งเป็นปัญหาต่อการยกระดับการครองชีพและการรักษา สภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาในระยะยาว หรือการจัดการทรัพยากรได้อย่างเหมาะสม เช่น พื้นที่ เกษตรกรรมลดน้อยลง ประชาชนยากจนไม่มีงานทำ

2. ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็ว เนื่องจากทรัพยากร ธรรมชาติมีอยู่อย่างจำกัด แต่ประชากรเพิ่มขึ้นจึงมีการขุดแย่งทรัพยากรเหล่านั้นเป็นสาเหตุให้ทรัพยากร ธรรมชาติเสื่อมโทรมลงโดยลำดับ เช่น เมื่อป่าไม้ถูกทำลาย ผลตามมามีปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝน ปัญหาการพังทลายของดิน และความแห้งแล้งกันดารในฤดูแล้ง

3. การขยายตัวเมืองและการเคลื่อนย้ายจากสังคมเกษตรกรรมมาสู่สังคมอุตสาหกรรม ในลักษณะการขยายตัวเมือง เช่น กรุงเทพมหานครที่โตเกินไป อย่างไม่มีระเบียบแบบแผนทำให้เกิดระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น ไฟฟ้า ประปา ถนน ระบบขนส่งมวลชน โครงการ เคาหะแห่งชาติ ไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชากรได้ ทำให้สภาพชุมชนต่างๆ เสื่อม โทรมลง เนื่องจากปัญหาสิ่งแวดล้อมต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย

1.4 นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน

กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม, สำนักงานนโยบายและแผน สิ่งแวดล้อม (2540; 77-84) ได้กำหนดสาระสำคัญของนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษาคุณภาพ สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2540-2559 ขึ้น โดยมีความสำคัญเกี่ยวกับนโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนทุกระดับมีการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียว เพื่อเสริมสร้างคุณภาพ ชีวิตของประชาชนที่เหมาะสมสอดคล้องกับศักยภาพของระบบนิเวศธรรมชาติ ระบบเศรษฐกิจ สังคม มรดกทางวัฒนธรรมและเทคโนโลยี

นโยบายและแนวทางการดำเนินการ

นโยบายสิ่งแวดล้อมชุมชน ประกอบด้วย 9 ประการ ดังนี้

1. นโยบายกำหนดทิศทางและการจัดระเบียบความเจริญเติบโตของชุมชนทุกระดับ โดยคำนึงถึงศักยภาพของธรรมชาติ ระบบวัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ ประชากร ชีตความสามารถ ของโครงสร้างบริการพื้นฐาน การบริการสาธารณะ เพื่อให้ชุมชนมีบูรณาการสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่สงบ สะอาดสวยงาม น่าประทับใจอย่างต่อเนื่อง

แนวทางดำเนินการ

1.1 ให้มีการจัดทำแผนโครงสร้างระบบชุมชนทั้งในระดับภาค ระดับอนุภาค ระดับจังหวัด ระดับตำบล และระดับหมู่บ้าน โดยให้ดำรงไว้ซึ่งมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

1.2 วางแผนและจัดทำผังเมืองของชุมชนระดับต่างๆ (ผังโครงสร้างจังหวัด ผังเมืองรวม ผังเมืองเฉพาะ และผังชุมชนสุขาภิบาล ผังองค์การบริหารส่วนตำบล) พร้อมกำหนดแผนงาน – โครงการ รวมทั้งให้มีการบังคับใช้อย่างจริงจัง

1.3 กำหนดรูปแบบชุมชนให้เหมาะสม ชุมชนขนาดใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑลให้ใช้รูปแบบภาคมหานคร โดยมีชุมชนหลักเป็นศูนย์กลางของชุมชนบริวารอยู่โดยรอบ ซึ่งถูกแบ่งแยกด้วยพื้นที่สีเขียว ส่วนชุมชนขนาดกลาง (เมืองหลัก) ให้ใช้รูปแบบหลายศูนย์กลางและชุมชนขนาดเล็กหรือชุมชนชนบทให้ใช้รูปแบบศูนย์กลางเดี่ยว

1.4 กำหนดแผนการใช้ที่ดินเพื่อกิจกรรมหลักในชุมชนให้สอดคล้องเหมาะสมกันและมีความหนาแน่นของการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม ส่วนกิจกรรมที่ขัดแย้งควรแยกออกจากกัน หรือจัดให้มีพื้นที่สีเขียวเป็นแนวกันชน

1.5 กำหนดประเภท และแนวทางการใช้ที่ดินในเขตชานเมืองให้สอดคล้องกับสมรรถนะที่ดินและการบริการพื้นฐาน เพื่อควบคุมการขยายตัวของเมือง รวมทั้งออกกฎหมาย เพื่อควบคุมการใช้ประโยชน์ที่ดิน

1.6 ปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ข้อกำหนด ข้อบัญญัติผังเมืองระดับต่างๆ ที่จำเป็นและมาตรการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้ที่ดินชุมชน การจัดสรรที่ดินและการควบคุมอาคาร ให้สมบูรณ์และมีผลบังคับใช้อย่างจริงจัง รวมทั้งมาตรการพิเศษควบคุมพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเปลี่ยนแปลงในบริเวณเชื่อมต่อระหว่างชุมชน

1.7 ปรับปรุงการบริหารและการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวของรัฐให้มีเอกภาพ ทั้งการกำหนดนโยบาย แผนและการปฏิบัติการ รวมทั้งสนับสนุนการบริหารงานขององค์กรส่วนท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของประชาชน

1.8 ใช้มาตรการทางการเงินและการคลังในรูปของ “กองทุนสีเขียว” โดยระดมทุนจากภาครัฐ ท้องถิ่น ภาคเอกชน และใช้หลักสิทธิในการพัฒนาเพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรเพื่อการจัดการพื้นที่สีเขียว

2. นโยบายส่งเสริมให้มีการปรับปรุงพื้นที่ในชุมชนทุกระดับเพื่อการพัฒนาและควบคุมการใช้ที่ดินให้เป็นระเบียบและมีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการ

2.1 ให้มีการพัฒนาพื้นที่ของชุมชนตามผังเมืองรวม โดยสอดคล้องกับลักษณะแนวโน้มและศักยภาพเฉพาะของแต่ละพื้นที่

2.2 นำมาตรการจัดรูปที่ดินเพื่อการพัฒนาเมืองมาใช้เป็นกลไกส่งเสริมการพัฒนาพื้นที่และควบคุมการใช้ที่ดินในชุมชน ด้วยการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้าร่วมในการพัฒนาที่ดิน โดยรัฐจะต้องระดมทุนเพื่อพัฒนาโครงสร้างบริการพื้นฐานเข้าไปรับรองอย่างเหมาะสม

2.3 โครงการพัฒนาที่ดินขนาดใหญ่ จะต้องทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อมและดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวให้เหมาะสม

3. นโยบายส่งเสริมการพัฒนาชุมชนทั้งชุมชนเดิม และชุมชนเมืองใหม่ในรูปแบบชุมชนเมืองสมบูรณ์แบบ

แนวทางดำเนินการ

3.1 พัฒนาและควบคุมการเจริญเติบโตของชุมชนเดิมให้สอดคล้องกับข้อจำกัดทางธรรมชาติและเป็นไปตามบทบาท ทั้งในระดับภาค ระดับอนุภาค ระดับจังหวัด โดยให้คงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องประสานกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งสร้างพื้นที่สีเขียวเพื่อเป็นแนวกันระหว่างชุมชนเดิมและชุมชนเมืองใหม่ การสร้างสิ่งแวดล้อมและสถาปัตยกรรม เพื่อภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกันระหว่างชุมชนและการส่งเสริมภูมิทัศน์ของธรรมชาติ

3.2 กำหนดพื้นที่ตั้งโครงการพัฒนาที่ขนาดใหญ่ที่จะจัดตั้งเป็นชุมชนเมืองใหม่สมบูรณ์แบบ เพื่อป้องกันการเจริญเติบโตอย่างไร้รูปแบบ โดยมีหลักการเลือกที่ตั้งของเมืองและสร้างสาธารณูปโภคที่สอดคล้องเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และบทบาทหน้าชุมชนเมืองที่กำหนดขึ้น ทั้งนี้โดยไม่นำพื้นที่เสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุทางธรรมชาติและเขตอุบัติเหตุมาเป็นพื้นที่พัฒนา

4. นโยบายอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสงวนที่ดินเป็นพื้นที่สีเขียวสำหรับเป็นพื้นที่สร้างความสดชื่นและส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้กับชุมชนและประชากรในอนาคตอย่างเพียงพอ

แนวทางดำเนินการ

4.1 ส่งเสริมการใช้พื้นที่สาธารณะและราชพัสดุ เป็นสวนสาธารณะขนาดใหญ่ และขนาดเล็ก เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ โดยให้มีสัดส่วนตามมาตรฐานของรัฐและกระจายให้ทั่วถึงทุกชุมชน รวมทั้งจัดภูมิทัศน์พร้อมทั้งองค์ประกอบต่างๆ เพื่อการนันทนาการอย่างเหมาะสม

4.2 อนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่รัฐสำรวจและขึ้นทะเบียนไว้ พื้นที่ชายฝั่งทะเล เขตรักษาพืชพันธุ์ เขตสงวนชีวมวล เขตสงวนไว้เพื่อการศึกษาทางวิชาการ เขตป่าสงวนหรือเขตห้ามสัตว์ป่า เขตชุมชนโบราณ เขตอุทยานประวัติศาสตร์ และบริเวณที่มีคุณค่าทางด้านระบบนิเวศที่อยู่ประชิดกับชุมชน เพื่อคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและเป็นสถานที่เพื่อการนันทนาการ

4.3 ควบคุมการใช้ประโยชน์หรือสงวนไว้ซึ่งพื้นที่ โดยรอบขานเมืองที่มีสมรรถนะที่ดินเหมาะสมกับการเกษตรกรรม เพื่อเป็นพื้นที่สีเขียว โดยใช้หลักสิทธิในการพัฒนา

5. นโยบายการให้ท้องถิ่นเร่งรัดและดำเนินการสร้างจินตนาการสิ่งแวดล้อมชุมชนที่ดีในชุมชนทุกระดับ

แนวทางดำเนินการ

5.1 กำหนดให้มีพื้นที่สีเขียวบริเวณโดยรอบศาสนสถาน โรงเรียน โบราณสถาน อนุสาวรีย์ หรือชุมชนโบราณ เพื่อเป็นเขตกันชน หรือให้มีที่อยู่อาศัยหนาแน่น เบาบาง รวมทั้งจัดให้มีภูมิทัศน์เพื่อส่งเสริมบริเวณพื้นที่ชัดเจน

5.2 กำหนดเขตส่งเสริมและควบคุมการขยายตัวของอาคารในแนวสูงให้สอดคล้องกับการใช้ที่ดิน การจัดการสาธารณูปโภค ความปลอดภัยของสถานที่ราชการสำคัญ และบริเวณที่สมควรรักษาไว้เป็นพิเศษ

5.3 ส่งเสริมการจัดภูมิทัศน์ของถนน พื้นที่โล่งว่างในชุมชนและพื้นที่สีเขียวให้สวยงาม ปราศจากมลทัศน์ของป้ายโฆษณา อุปกรณ์การสาธารณูปโภค และสอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติ สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อมข้างเคียง

6. นโยบายส่งเสริมการพัฒนาชุมชนชนบทให้เป็นชุมชนสมบูรณ์แบบ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาด้านอาชีพ แหล่งงาน การตลาด การบริการสังคม และสิ่งแวดล้อม

แนวทางดำเนินการ

6.1 กำหนดและจัดทำผังการพัฒนาชุมชนชนบทให้รวมกลุ่มกัน โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกับเอกลักษณ์ วิถีชีวิตของชุมชน และความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของสังคม โดยการจัดที่อยู่อาศัยให้ใกล้แหล่งงาน จัดระบบขนส่งที่มีประสิทธิภาพและพัฒนาพื้นที่สีเขียว ทั้งนี้ โดยมีศาลาประชาคม ศาสนสถาน และ โรงเรียน เป็นศูนย์กลางของกิจกรรมสังคมของชุมชน

6.2 ประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนเรื่องการส่งเสริมการประกอบอาชีพ แหล่งงาน และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่นำไปสู่การรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน รวมทั้งการสร้างระบบตลาดให้รองรับการผลิต โดยให้ออกชนเข้ามามีบทบาทร่วม

6.3 เร่งรัดการพัฒนาบริการด้านการศึกษา การจัดบริการด้านสาธารณสุข และระบบสาธารณูปการอื่นๆ ที่จำเป็นรวมทั้งการปลูกฝังจริยธรรม

7. นโยบายการผสมผสานแผนโครงสร้างบริการพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับชุมชนทุกระดับให้มีประสิทธิภาพ

แนวทางดำเนินการ

7.1 เร่งรัดจัดทำแผนการลงทุนโครงสร้างบริการพื้นฐานระยะยาวสำหรับชุมชนให้สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดิน ทั้งนี้โดยส่งเสริมให้หน่วยงานท้องถิ่นรับผิดชอบทั้งในด้านการลงทุนและการจัดการอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้าร่วมลงทุนตามขอบเขตแผนการจัดการที่ภาครัฐกำหนด

7.2 ส่งเสริมให้มีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร และโครงสร้างบริการพื้นฐาน เพื่อประโยชน์ในการประสานการวางแผนพัฒนาของหน่วยงานของรัฐและเอกชนให้มีประสิทธิภาพ

7.3 สนับสนุนประชาชน ชุมชน และองค์กรเอกชน เพื่ออาสา ร่วมกันพัฒนา และดูแลรักษาโครงสร้างบริการพื้นฐาน พื้นที่สีเขียว โดยรัฐให้ความร่วมมือและความช่วยเหลือทางด้านเทคนิคและวัสดุเท่าที่จำเป็น

8. นโยบายยกระดับมาตรฐานที่อยู่อาศัยโดยการส่งเสริมอาชีพ การตลาด และการบริการสังคมและสิ่งแวดล้อม เพื่อเสริมสร้างสภาพแวดล้อมชุมชนให้ได้มาตรฐานที่เหมาะสม

แนวทางดำเนินการ

8.1 ส่งเสริมการพัฒนาอาชีพและจัดหาแหล่งงานใกล้ที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อยในชุมชน รวมทั้งการขยายบริการด้านการเงินในระบบกองทุนเพื่อการอยู่อาศัยที่ผ่อนปรนระยะเวลาการใช้คืน เพื่อให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถเข้าสู่ระบบตลาดที่อยู่อาศัยราคาประหยัดได้

8.2 กำหนดองค์ประกอบ และมาตรฐานที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยของชุมชนทุกระดับให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการและความเป็นไปได้ในการจัดตั้งแวดล้อมชุมชนให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

8.3 ปรับปรุงและฟื้นฟูชุมชนแออัดที่มีสภาพเสื่อมโทรม โดยให้ท้องถิ่นเป็นองค์กรกลางในการประสานงานการจัดทำผังเฉพาะ เพื่อฟื้นฟูชุมชน รวมทั้งควบคุมการเกิดใหม่ของพื้นที่เสื่อมโทรมของชุมชน

8.4 สนับสนุนการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาหาวัสดุ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการก่อสร้างที่อยู่อาศัยราคาประหยัดรวมทั้งส่งเสริมการนำผลวิจัยไปสู่การผลิตในระบบตลาด

8.5 ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการสร้างที่อยู่อาศัยราคาประหยัด และอาคารสำหรับผู้มีรายได้น้อยให้มากขึ้น โดยให้อยู่ใกล้แหล่งงาน

8.6 ปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้ประชาชนมีอำนาจในการดูแลรักษาสภาพแวดล้อมภายในชุมชนของตนเอง รวมทั้งส่งเสริมในการออกกฎหมายโดยเฉพาะ เพื่อดูแลชุมชนแออัด

9. นโยบายส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรับทราบข้อมูลและมีอำนาจหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน

แนวทางดำเนินการ

9.1 ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับในการกระจายอำนาจ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชน รวมทั้งเอื้ออำนวยให้เกิดความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ

9.2 สนับสนุนการฝึกกำลังของสถาบันครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน รวมทั้งสถาบันศาสนา เพื่อการป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมชุมชนและยกระดับคุณภาพชีวิตทั้งทางด้านจิตใจ และวัฒนธรรมคนในสังคม

9.3 สร้างความรู้ความเข้าใจด้านสิ่งแวดล้อมชุมชนและสร้างจิตสำนึก จิตวิญญาณให้ประชาชนเห็นความสำคัญของสิ่งแวดล้อมชุมชน และมีพฤติกรรมร่วม

9.4 สนับสนุนการพัฒนาและจัดระบบฐานข้อมูลสิ่งแวดล้อมชุมชนและพื้นที่สีเขียวขององค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนให้มีมาตรฐานเดียวกันและมีการเชื่อมโยงโครงข่ายของระบบข้อมูลไปในทิศทางเดียวกัน

9.5 ปรับปรุงการบริหารและการจัดการของภาครัฐในการดำเนินงาน และการบังคับใช้ นโยบาย แผน กฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการวางแผนและการจัดการสิ่งแวดล้อม

9.6 ประชาชน นำหลักการผู้ก่อให้เกิดมลพิษเป็นผู้รับผิดชอบในการบำบัดฟื้นฟู หรือชดเชยค่าเสียหายเป็นมาตรการบังคับใช้ เพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับชุมชนในการติดตามควบคุมสถานการณ์สิ่งแวดล้อม ในส่วนของผู้ประกอบการที่ก่อให้เกิดมลพิษให้นำหลักการดำเนินคดีอาญา และทางแพ่งมาใช้กับผู้รับผิดชอบ เพื่อให้เพิ่มความระมัดระวังด้านสิ่งแวดล้อมในการปฏิบัติตามให้รอบคอบ

สรุป จากแนวคิดต่าง ๆ การจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน หมายถึง การที่ประชาชนในชุมชนได้ให้ความช่วยเหลือในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมชุมชน ด้วยความสมัครใจร่วมมือกันในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมต่างๆ ได้แก่ การซ่อมแซมทางเดินเท้า การลอกท่อระบายน้ำในชุมชน

2. แนวคิดและทฤษฎีการท่องเที่ยว

2.1 ความหมายของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543 ; 4) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง กิจกรรมเพื่อผ่อนคลายจากการทำงานประจำของมนุษย์ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ 3 ประการ

1. เป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติยังสถานที่อื่นเป็นการชั่วคราว
2. การเดินทางต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจ
3. เป็นการเดินทางเพื่อวัตถุประสงค์ใดก็ตาม ที่มีใจเป็นการประกอบอาชีพ หรือหารายได้ แต่เป็นไปด้วยวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายๆ อย่างต่อไปนี้

- 3.1 เพื่อพักผ่อนในวันหยุด
- 3.2 เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา
- 3.3 เพื่อการกีฬาและบันเทิง

3.4 เพื่อชมประวัติศาสตร์ และความสนใจพิเศษ

3.5 เพื่องานอดิเรก

3.6 เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร

3.7 เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ

3.8 เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

นักวิชาการให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง ผลรวมของปรากฏการณ์ และความสัมพันธ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นมาจากปฏิสัมพันธ์ของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจ รัฐบาลผู้เป็นเจ้าของบ้านและชุมชนผู้เป็นเจ้าของบ้าน ในกระบวนการดึงดูดใจและการต้อนรับขับสู้ นักท่องเที่ยว และผู้มาเยือนอื่นๆ (อุดม เขยกิจวงศ์ และคณะ , 2548: 48)

นิคม จารุมณี (2548 ; 89) ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางของคนจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งเป็นการชั่วคราว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อนหรือหาความรู้ ซึ่งครอบคลุมถึงการเดินทางเพื่อธุรกิจ

ฉลองศรี พิมลสมพงษ์ (2546 ; 20) กำหนดไว้ว่า การท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางโดยระยะทางมากกว่า 80 กิโลเมตรจากบ้าน เพื่อจุดประสงค์ในการพักผ่อนหย่อนใจ

ทิพวรรณ พุ่มมณี (2551 ; 25) กล่าวถึง การท่องเที่ยว คือ การเดินทางไปยังแห่งหรือสถาน เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง คือ เพื่อการพักผ่อน เพื่อการศึกษา ค้นหาคำตอบหรือแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ เพื่อความจรรโลงใจและการโน้มน้าวใจให้เกิดความตระหนักและสำนึก

วิมล จิโรจพันธุ์, ประชิต สฤณะพัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์ (2548 ; 47) กล่าวถึง การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การที่คนเดินทางไปยังสถานที่ใดสถานที่หนึ่ง เพื่อการไปชมสถานที่ท่องเที่ยว นั้น รวมทั้งคนที่เดินทางไปประชุมไม่ว่าจะเป็นการประชุมธุรกิจหรือการร่วมกิจกรรมทางธุรกิจและสาขาอาชีพต่างๆ หรือการไปทัศนศึกษาโดยการนำของมัคคุเทศก์ที่มีความเชี่ยวชาญในแต่ละเรื่องหรือการไปศึกษาวิจัยในสถานที่ต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องบางเรื่อง เป็นต้น

ไมเคิล (Micheal, 2001 : 5) ได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยว ไว้ว่าการท่องเที่ยว เป็นผลรวมของปรากฏการณ์และความสัมพันธ์ ซึ่งเกิดขึ้นจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักท่องเที่ยว นักธุรกิจที่ให้บริการสินค้าและบริการ รัฐบาลที่เป็นเจ้าภาพและชุมชนในท้องถิ่นที่เป็นเจ้าภาพในกระบวนการการเชิญชวนให้นักท่องเที่ยวเกิดความสนใจ และในกระบวนการให้การต้อนรับขับสู้นักท่องเที่ยวหรือผู้มาเยือน

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว เป็นรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นในเวลาว่างที่มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่อยู่อาศัยไปยังอีกที่หนึ่งทีถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยว

เป็นการเดินทาง เพื่อพักผ่อนคลายความเครียด แสวงหาประสบการณ์ใหม่ๆ โดยมีเงื่อนไขว่าการเดินทางนั้นเป็นการเดินทางเพียงชั่วคราวและมีได้ประกอบอาชีพ

2.2 ประเภทของการท่องเที่ยว หมายถึง การเดินทางที่แตกต่างกัน ซึ่งในปัจจุบันการท่องเที่ยวดังกล่าวได้แบ่งจำแนกการท่องเที่ยวนอกเป็น 5 ประเภท ได้แก่

1. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism)

การท่องเที่ยวเชิงเกษตรเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ยังเป็นที่รวมแห่งองค์ความรู้ เทคโนโลยี กระบวนการถ่ายทอดและภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยรวมเป็นวิถีเกษตรที่มีเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น และสามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมาเยือน หรือเที่ยวชมพื้นที่เกษตร เพื่อสัมผัสธรรมชาติและวิถีชีวิตที่แตกต่าง นอกจากนี้ยังส่งผลให้เกิดรายได้ เกษตรกรจากการขายผลผลิตทางการเกษตร และบริการการท่องเที่ยว ผลผลิตทางการเกษตร นับว่าเป็นความสำเร็จของเกษตรที่สามารถออกจำหน่ายได้ จึงเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวต่างชาติ ในขณะที่เดียวกันเจ้าของกิจการมีความภูมิใจที่คนถิ่นต่างอาชีพให้ความสนใจในอาชีพเกษตรกร และยังได้ซื้อผลผลิตทางการเกษตรกลับไปฝากญาติมิตร

2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

ตามการบัญญัติศัพท์ของราชบัณฑิตยสถาน “การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ” หรือ “นิเวศทัศนาจร” หมายถึง การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยมีการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้องและให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึก ให้ทุกฝ่ายรับผิดชอบอย่างยั่งยืนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเน้นการจัดการรักษาสิ่งแวดล้อมและกำลังเป็นที่นิยมกันอย่างแพร่หลาย เพราะถือเป็นการท่องเที่ยว ทางเลือกใหม่ (Alternative Tourism) ที่ก่อให้เกิดความสมดุลของการท่องเที่ยวและกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การท่องเที่ยวแบบดั้งเดิมหรือแบบประเพณีนิยม ไม่ใช่การทดแทนการท่องเที่ยวแบบเชิงนิเวศแต่จะเป็นทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยว

3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การเดินทางของผู้คนหรือกลุ่มคนจากสถานที่ที่อยู่ประจำไปยังท้องถิ่นอื่น เพื่อชื่นชมเอกลักษณ์ความงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนอื่น โดยจะต้องเคารพในวัฒนธรรมของชุมชนนั้นๆ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มุ่งเดินทางไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินและได้รับความรู้จากการศึกษา ความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม

4. การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นรูปหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยวเฉพาะกลุ่มที่ต้องการส่งเสริมสุขภาพซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทางวัฒนธรรม ซึ่งเป็นจุดขายของการท่องเที่ยวแบบระยะยาว (Long Stay Tourism)

5. การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism)

การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจเป็นการท่องเที่ยวของการให้บริการอำนวยความสะดวกต่างๆ แก่นักท่องเที่ยวที่มาเยือน เช่น การให้บริการที่พักแรม การให้บริการด้านอาหาร เครื่องดื่ม การให้บริการด้านจำหน่ายสินค้าที่ระลึก การให้บริการด้านการสื่อสาร เป็นต้น มักอยู่ในพื้นที่นันทนาการเพื่อการท่องเที่ยว เพราะจะทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาให้บริการได้อย่างสะดวก การท่องเที่ยวหรือแหล่งท่องเที่ยวสามารถแบ่งออกเป็นประเภทจากประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวได้เป็น 7 ประเภทได้แก่

1. การท่องเที่ยวเพื่อความสนุก เป็นการท่องเที่ยวโดยใช้เวลาหยุดงานเพื่อเปลี่ยนบรรยากาศ เพื่อสนองความอยากรู้อยากเห็น เพื่อพบเห็นสิ่งแปลกๆ ใหม่ๆ ทิวทัศน์อันสวยงาม ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น เพื่อสงบอารมณ์และอื่นๆ ที่มีผลเป็นความสนุก
2. การท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อน เป็นการใช้เวลาวันหยุดเพื่อพักโดยไม่ทำอะไร เพื่อขจัดความเมื่อยล้าทั้งหลายทั้งปวง ทั้งทางกายและทางใจที่เกิดขึ้นในเวลาทำงานให้หมดสิ้นไปและเรียกพลังกำลังกลับคืนมาสำหรับเริ่มต้นทำงานในคาบวันใหม่
3. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการใช้เวลาในการท่องเที่ยวแสวงหาความรู้ด้านวิชาการเกี่ยวกับวัฒนธรรมของชาติต่างๆ หรือเพื่อศึกษาชีวิตความเป็นอยู่ในแง่มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา หรือเพื่อชมโบราณสถานที่เกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์
4. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 2 ชนิด คือ
 - 4.1 การท่องเที่ยวเพื่อชมการแข่งขันกีฬาครั้งใหญ่ๆ ของโลก เช่น กีฬาโอลิมปิก กีฬาเอเชียนเกมส์ ฟุตบอลโลก เป็นต้น
 - 4.2 การท่องเที่ยวเพื่อไปเล่นกีฬายังถิ่นที่มีการเล่นกีฬาชนิดนั้นๆ เช่น ตกปลา เรือใบ ล่าสัตว์ กอล์ฟ สกี เป็นต้น
5. การท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ เป็นเวลาที่นักท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจมักจะจัดเวลาที่ว่างจากการปฏิบัติการกิจไว้สำหรับการท่องเที่ยวโดยเฉพาะหรือถือโอกาสอยู่ท่องเที่ยวต่ออีกสัก 2-3 วัน
6. การท่องเที่ยวเพื่อประชุมสัมมนา ในการจัดวาระการประชุมทั้งหลายผู้จัดจะต้องมีรายการนำเที่ยวอย่างน้อย 1 ที่ ทำให้ผู้เข้าประชุมและผู้ติดตามกลายเป็นนักท่องเที่ยวอย่างสมบูรณ์ ซึ่งการจัดประชุมแต่ละครั้งมักจะเลือกสถานที่ที่มีแหล่งท่องเที่ยวเป็นสถานที่ประชุม เช่น พัทยา

ภูเก็ต เชียงใหม่ เป็นต้น

7. การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา หมายถึง บุคคลที่เดินทางไปศึกษาหรือทำวิจัยในด้านสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา โดยพักอาศัยอยู่ในสถานที่ศึกษานั้นๆ เป็นเวลานานซึ่งในช่วงพักหรือหยุดก็จะกลายเป็นนักท่องเที่ยวไปโดยปริยาย

การจัดการทรัพยากรท่องเที่ยวที่ว้นนั้น นักอุตสาหกรรมท่องเที่ยวได้จัดรูปแบบการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การท่องเที่ยวแบบบันเทิงและกีฬา (Sport and Entertainment Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีความสนใจในแต่ละกิจกรรมนั้นเป็นพิเศษ เพื่อความพึงพอใจ ความสนุกสนานตื่นเต้น รื่นเริง บันเทิง ที่มุ่งเน้นการบริการที่เหมาะสม

2. การท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติเพื่อหาความเพลิดเพลิน เสาะหาความสนุกสนานตื่นเต้น และพักผ่อนหย่อนใจ

3. การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมและสัมมนา (Business and Convention Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวของกลุ่มนักธุรกิจและผู้มีวัตถุประสงค์เพื่อติดต่อธุรกิจ หรือเพื่อประชุม ส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์หรือสินค้าต่างๆ ก่อนการประชุมมีการจัดการรายการท่องเที่ยวอาจเป็นรายการทัศนศึกษา หรือหลังการประชุมมีการจัดการรายการท่องเที่ยวเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ

4. การท่องเที่ยววัฒนธรรม (Cultural Tourism) เป็นการเดินทางท่องเที่ยวในแหล่งโบราณคดี ประวัติศาสตร์ งานประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตชาวบ้านในชนบท และสถานที่ต่างๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อความเพลิดเพลิน ได้ความรู้เกี่ยวกับสภาพสังคมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้น

เวเวอร์ และออปเปอร์มาน (Weaver and Oppermann, 2000 : 50) ได้ระบุประเภทของการท่องเที่ยวไว้ดังนี้ การท่องเที่ยวเพื่อเยี่ยมเยียนเพื่อนและญาติพี่น้อง (Visiting Friends and Relatives) การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ (Business Tourism) การท่องเที่ยวแบบอิงศาสนา (Religious Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health Tourism) การท่องเที่ยวแบบสวัสดิการ (Social Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา (Educational Tourism) การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Cultural Tourism) การท่องเที่ยวแบบชมทิวทัศน์ (Scenic Tourism) การท่องเที่ยวแบบการแสวงหาความสำราญ (Hedonistic Tourism) การท่องเที่ยวเพื่อเข้าร่วมกิจกรรมหรือทำกิจกรรม (Activity Tourism) และ การท่องเที่ยวแบบมุ่งความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2548 : 43) ได้แบ่งประเภทของการท่องเที่ยวออกเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1. การแบ่งตามสากล เป็นการแบ่งโดยใช้ประเทศเป็นตัวกำหนด ได้แก่ การท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Tourism) การท่องเที่ยวเข้ามาในประเทศ (Inbound Tourism) การท่องเที่ยวออกประเทศ (Outbound Tourism)

2. การแบ่งตามลักษณะการจัดการเดินทางได้แก่ การท่องเที่ยวแบบหมู่คณะหรือที่เรียกว่า Group Inclusive Tour : GIT แบ่งเป็น กรุ๊ปเหมาและกรุ๊ปจัด และการเดินทางแบบอิสระ เรียกว่า Foreign Individual Tourism: FIT การวางแผนการเที่ยวด้วยตนเอง

3. การแบ่งตามวัตถุประสงค์ของการเดินทาง ดังนี้ การท่องเที่ยวเพื่อการผลิตผลิตภัณฑ์อ่อน และการท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจ

4. การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์พิเศษ แบ่งออกเป็น 5 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพและกีฬา การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเพื่อสัมผัสวิถีชีวิตพื้นฐนและวัฒนธรรมพื้นถิ่นและการท่องเที่ยวเพื่อการศึกษา

2.3 ความสำคัญของการท่องเที่ยว

เสรีย์ วงศ์ไพจิตร (2534) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะกับประเทศที่ไม่มีอุตสาหกรรมหนักเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจโดยตรงและธุรกิจทางอ้อมหรือการสนับสนุนการบริการนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะแก่ชาวต่างชาติถือได้ว่าเป็นสินค้าออกที่ไม่สามารถมองเห็นด้วยตาเปล่าได้ (Invisible Export) การท่องเที่ยวยังรวมถึงการพักผ่อนคลายความเครียด และได้รับความรู้ ความเข้าใจวัฒนธรรมและยังเป็นการนำทรัพยากรของประเทศมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างมาก ความสำคัญของการท่องเที่ยว มีดังนี้

1. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้โดยนำเงินตราต่างประเทศให้แก่ประเทศชาติ เช่นเดียวกับการส่งสินค้าออกไปขายต่างประเทศ ได้แก่ ประสบการณ์ในการเดินทางท่องเที่ยว และเข้ามาซื้อสินค้าไทยและนำกลับออกไปรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ คือ ค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว (Tourism Expenditure) ที่ใช้จ่ายเพื่อซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งการจํานวนรายได้จากนักท่องเที่ยว คือ จํานวนนักท่องเที่ยว \times วันที่พักเฉลี่ย \times ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย/วัน/คน

2. การท่องเที่ยวแก้ปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงินของประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาและประสบปัญหาสภาวะการขาดดุลการค้าและดุลชำระเงิน เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาจะต้องพึ่งพิงประเทศที่พัฒนาแล้วในการนำเข้าสินค้าที่ตนเองไม่สามารถผลิตได้ เช่น เครื่องมือ เครื่องจักรและเทคโนโลยีต่างๆ อันเป็นปัจจัยที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ ดังนั้นรายได้จากการท่องเที่ยวมูลค่านับแสนล้านบาทต่อปี จึงช่วยลดดุลการค้าได้อย่างมาก

3. การท่องเที่ยวช่วยเพิ่มรายได้จากการจัดเก็บภาษีของรัฐบาล คือ นักท่องเที่ยวต้องจ่ายภาษีต่างๆ เช่นเดียวกับคนอื่นๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม จ่ายภาษีเมื่อซื้อสินค้าและบริการ และภาษีทางอ้อมที่จะจ่ายอีก เช่น ค่าธรรมเนียมการใช้สนามบิน ค่าภาษีศุลกากรค่าธรรมเนียมการประทับตราหนังสือเดินทาง และธุรกิจอื่นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ภาษีกรมสรรพากร ภาษี

หน่วยราชการส่วนท้องถิ่นจัดเก็บ ค่ารถบริการฯ เช่น ค่าธรรมเนียมโรงแรมค่าธรรมเนียมใบอนุญาตจำหน่ายอาหาร สุราและเครื่องดื่ม เป็นต้น

4. การท่องเที่ยวเป็นการกระจายรายได้เป็นไปตามส่วนภูมิภาคของประเทศ เนื่องจากการท่องเที่ยวประกอบด้วยธุรกิจขนาดเล็กจำนวนมาก ดังนั้นรายรับจากการท่องเที่ยวจึงกระจายออกไปสู่ประชาชนอย่างรวดเร็วทั้งระบบเศรษฐกิจ

5. การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการจ้างงาน สร้างอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งแรงงานทั่วไป (Unskilled) และแรงงานที่ใช้ความชำนาญ (Skill) เพราะเป็นอุตสาหกรรมสัดส่วนของแรงงานสูงกว่าเครื่องจักร (Labour Intensive Industry)

6. การท่องเที่ยวเป็นการหมุนเวียนเงินตราอย่างกว้างขวาง กระตุ้นการผลิตและการลงทุนในอัตราสูงด้วยค่าทวีทางเศรษฐกิจ (Economic Multiplier) เป็นผลดีต่อระบบเศรษฐกิจอย่างยิ่ง เพราะนอกจากค่าใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวจะมีผลโดยตรงต่อผู้จัดการที่พักและธุรกิจต่าง ๆ หมุนเวียน - จ่าย ต่อไปอีกหลายรอบจนกระทั่งถึงจุดสิ้นสุดของตัวเอง ยิ่งหมุนเวียนได้มากรอบเพียงใดก็ยิ่งทำให้มูลค่าของของมันเพิ่มมากขึ้นเพียงนั้น

7. การท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่มีขีดจำกัด (Limitless Boundary Industry) ไม่มีปัญหาเรื่องการผลิตและไม่มีกำหนดโควตาการจำหน่าย กล่าวคือ การผลิตไม่ขึ้นกับสภาพดินฟ้าอากาศ หรือเครื่องมือเครื่องมือโดยเฉพาะเจาะจงเหมือนเช่นการผลิตในสาขาอื่น ๆ การท่องเที่ยวสามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาแล้วแต่ความเหมาะสมของแต่ละประเทศแต่ละภูมิภาคของประเทศ และขึ้นอยู่กับความสามารถของรัฐบาลแต่ละประเทศที่จะใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาและส่งเสริมอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของตน

2.4 ผลจากการท่องเที่ยว

ด้านเศรษฐกิจ

หลังจากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดจำนวนมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากขึ้น ย่อมมีการขยายตัวของการท่องเที่ยว โดยเริ่มจากการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างเกษตรกรรมไปสู่ภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทำให้เกิดเป็นอาชีพหลักใหม่ของชุมชน และเป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีรายได้ดีขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้มีรายได้เสริมจากการขายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ด

ด้านสังคม

1. การสร้างสรรค์ความเจริญแก่ชุมชน

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่ย่อยมก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ต่อชุมชน ทั้งรูปแบบสิ่งปลูกสร้างต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพื่อที่จะรองรับการท่องเที่ยวที่สูงขึ้น รวมถึงประชากรที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดได้รับความสะดวกในการท่องเที่ยวและดำรงชีวิต

2. การคมนาคมขนส่ง

เนื่องจากเกาะเกร็ดมีสภาพเป็นเกาะ มีแม่น้ำล้อมรอบทำให้การเดินทางเข้าท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดต้องใช้เรือข้ามฟาก เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาจึงทำให้มีการปรับปรุงท่าเรือข้ามฟากให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะบริเวณจุดขึ้น – ลง

สำหรับการคมนาคมภายใน เนื่องจากมีทางพื้นที่จำกัด ทำให้ถนนมีขนาดเล็กและแคบไม่สามารถขยับรถยนต์ได้ จึงมีเพียงรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ เพื่อเพิ่มความสะดวสบายแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดมีโครงการพัฒนาทางเดินเท้าทำเป็นทางยกระดับเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม รวมถึงการสร้างสะพาน

3. ไฟฟ้าและน้ำประปา

การใช้บริการไฟฟ้า ประปาภายในเกาะเกร็ดเพิ่มสูงขึ้น เกิดจากการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก สามารถสังเกตได้จากวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ที่มีการเปิดไฟฟ้าภายในร้านให้เกิดความสว่างตลอดทั้งวันพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นบ้านเป็นร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าต่างๆ

ด้านวัฒนธรรม

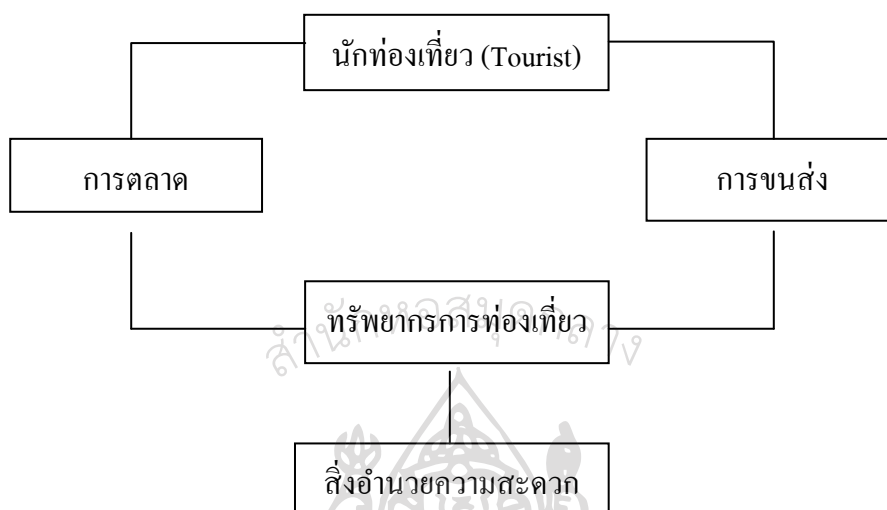
การท่องเที่ยวทำให้เกิดการฟื้นฟูทางประเพณีและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาดูงานประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมและสามารถให้ผลตอบแทนเป็นรายได้จากการท่องเที่ยว

ด้านสิ่งแวดล้อม

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแล้วสิ่งที่เกิดขึ้นและเห็นได้ชัดหลังจากนักท่องเที่ยวเดินทางกลับออกไปแล้ว คือ ขยะ และนับวันยิ่งจะทวีความรุนแรงประกอบกับวิธีการจัดการกับปริมาณขยะที่สามารถทำได้ยากกว่าที่อื่นๆ เนื่องจากมีสภาพเป็นเกาะ

2.5 องค์ประกอบการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า องค์ประกอบการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร คือ

ภาพที่ 1 แสดงองค์ประกอบท่องเที่ยว

ที่มา : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545 – 2549) (กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544).

1. นักท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยวถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวการท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ คือ นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ และนักท่องเที่ยวภายในประเทศคือ

1.1 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง บุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศยังแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ

1.1.1 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน หมายถึง นักท่องเที่ยวที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทย ครั้งละอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

1.1.2 นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ หมายถึง นักท่องเที่ยวที่มาในราชอาณาจักรไทย แต่ครั้งโดยไม่ค้างคืน

1.2 นักท่องเที่ยวภายในประเทศ หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พำนักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีไม่ใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา นักท่องเที่ยวภายในประเทศ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มได้แก่

1.2.1 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน คือ นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีที่พำนักค้างคืนนอกที่อาศัยปัจจุบัน ครั้งละอย่างน้อย 1 คืน

1.2.2 นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน คือ นักท่องเที่ยวที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

2.6 ความปลอดภัยและสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยวเป็นสิ่งที่ธุรกิจการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงมากที่สุดอาจจะกระทำได้หลายอย่าง เช่น

1. การแนะนำเจ้าของท้องถิ่นให้ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว เมื่อได้รับความเดือดร้อน
2. การแนะนำนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับเรื่องการป้องกันและระมัดระวังตน เพื่อมิให้ได้รับอันตรายในด้านต่างๆ
3. กำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว
4. ขอความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆ ในการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว
5. จัดหน่วยงานพิเศษเพื่อช่วยเหลือและให้บริการด้านต่างๆ แก่นักท่องเที่ยว

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว

ปัจจัยสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้เจริญก้าวหน้าคือ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เพราะในการเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดแห่งหนึ่งเพื่อการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจนั้น นอกจากนักท่องเที่ยวจะต้องการเที่ยวชมบ้านเมือง โบราณสถาน สถานที่อันสวยงามตามธรรมชาติ ตลอดจนขนบธรรมเนียมประเพณีและสิ่งที่น่าสนใจอื่นๆ ตามความต้องการของตนแล้ว สิ่งที่นักท่องเที่ยวมักจะคำนึงถึงเป็นอันดับแรก คือ ความปลอดภัย ความสะดวกสบายของสถานที่ที่จะไป ถ้าหากนักท่องเที่ยวไม่ได้รับความปลอดภัย หรือไม่ได้รับความสะดวกสบายในการบริการด้านต่างๆ สิ่งเหล่านี้ย่อมจะทำให้เกิดความเบื่อหน่ายและก่อให้เกิดผลเสียต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวที่ประสบปัญหาเหล่านั้นจะเกิดความรู้สึกที่ไม่ดีต่อท้องถิ่น หรือประเทศที่ตนเดินทางไปเที่ยว ทำให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีต่อประเทศนั้นๆ ดังนั้นจึงจำเป็นที่เจ้าของประเทศจะต้องพยายามทำให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบายและมีความประทับใจในประเทศของตนให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ที่นักท่องเที่ยว

ได้รับจะมีผลกระทบต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นสิ่งที่รัฐบาล ทั้งเจ้าของกิจการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และประชาชนจะต้องร่วมมือกันหามาตรการที่เหมาะสม ที่จะอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกดังกล่าว ประกอบด้วย

1. ระเบียบพิธีการเข้าเมือง
2. การให้ข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
3. การคมนาคมขนส่ง
4. โรงแรมและสถานที่พัก
5. การบริการเกี่ยวกับการนำเที่ยว
6. รัชขายของที่ระลึก
7. ภัตตาคารและสถานที่เริงรมย์
8. ศูนย์การประชุมนานาชาติ
9. ความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

2.7 องค์ประกอบด้านโครงสร้างพื้นฐาน

เป็นองค์ประกอบที่สนับสนุนให้ธุรกิจการท่องเที่ยวสามารถดำเนินไปได้ด้วยดี และ ก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการดำเนินธุรกิจ ได้แก่

1. การไฟฟ้า มีเพียงพอและใช้การได้ดีไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบการและผู้ให้บริการรวมทั้งมีความปลอดภัยด้วย
2. การประปา สะอาดถูกหลักอนามัย และมีปริมาณเพียงพอแก่การบริการ
3. การสื่อสาร โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร สะดวก รวดเร็ว และมีปริมาณของหน่วยบริการเพียงพอ
4. ความสามารถในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลต่างๆ
5. สถานพยาบาลและโรงพยาบาลต่างๆทันสมัย สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และคำ รักษาพยาบาลอยู่ในอัตราที่ยุติธรรม

2.8 การตลาดการท่องเที่ยว

การตลาดการท่องเที่ยว หมายถึง การพยายามดึงให้กลุ่มเป้าหมาย เข้ามาท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยว โดยทำได้ 2 วิธีคือ

1. การให้บริการข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ของการท่องเที่ยว เช่น ทรัพยากร

การท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยว

2. การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารไปยังนักท่องเที่ยวไปยังสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย ฯลฯ

อลงกรณ์ อินทรักษา (2543) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การคมนาคมขนส่งถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งของการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวใดก็ตามที่แม้จะมีสิ่งดึงดูดความสนใจมากสักเพียงใด แต่ถ้าขาดการคมนาคมที่สะดวกการท่องเที่ยวนั้นย่อมไม่เกิด การคมนาคมขนส่งเพื่อการท่องเที่ยวจากสถานที่หนึ่งไปยังสถานที่หนึ่ง การขนส่งแบ่งออกเป็น 4 ประเภทได้แก่

1. การขนส่งทางรถยนต์
2. การขนส่งทางรถไฟ
3. การขนส่งทางเรือ
4. การขนส่งทางเครื่องบิน

วรรณ วลัยวานิช (2539) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงสถานที่ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ที่มีลักษณะเด่นและดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยว เช่น ประเพณีสงกรานต์ หรือแข่งเรือ สำหรับประเทศไทย แบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ

1. ประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามตามธรรมชาติ เช่น ภูเขา ป่าไม้ ป่าชายเลน ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน เกาะต่าง ๆ ฯลฯ

2. ประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุ บ้านเรือน ที่อยู่อาศัยซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์ทำขึ้นในอดีตหรือแม้แต่จะสร้างเสริมในปัจจุบัน เช่น โบราณสถานพิพิธภัณฑสถาน กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ ฯลฯ

3. ประเภทวัฒนธรรมและประเพณี เป็นกิจกรรมที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น วิถีชีวิตชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรมการแสดงสินค้าพื้นบ้าน ฯลฯ

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว มีทั้งทางตรงและทางอ้อม

1. สิ่งอำนวยความสะดวกโดยตรงได้แก่

1.1 อำนวยความสะดวกในการเข้าออกประเทศ เช่น การขนถ่ายกระเป๋า การตรวจตราหนังสือเดินทาง

1.2 การให้บริการท่องเที่ยว ให้นักท่องเที่ยวได้รับความสะดวกสบาย

2. สิ่งอำนวยความสะดวกโดยอ้อม ได้แก่

2.1 ด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นการอำนวยความสะดวกต่อการยังชีพของคนในชุมชนท้องถิ่น ขณะเดียวกันเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย เช่น ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การคมนาคม การสุขบริการ

2.2 ด้านความปลอดภัย เป็นการป้องกัน ปรามปราม อาชญากรรม และการก่อการไม่สงบ เพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว

2.3 ด้านอื่นๆ เช่น สถานที่แลกเปลี่ยนเงินตรา บริการเสริม ความงาม บริการรักษาพยาบาล ไปรษณีย์ เป็นต้น

3. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน

จากการศึกษาตำรา เอกสาร และรายงานการวิจัยเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต (Lifestyle or Style of Life) ผู้วิจัยพบว่า มีการใช้คำที่มีความหมายใกล้เคียงกันกับคำว่าวิถีชีวิต ได้แก่ คำว่า แบบแผนชีวิต การดำเนินชีวิต รูปแบบชีวิต ซึ่งได้มีผู้ให้ความหมายไว้ดังนี้

สารานุกรมเว็บสเตอร์ Webster's New World Dictionary (1994 : 781) ได้ให้ความหมายว่า วิถีชีวิต หมายถึง การดำเนินชีวิตโดยภาพรวมของบุคคลซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงลักษณะและค่านิยมของบุคคลนั้น

นอกจากนี้ได้มีผู้ให้ความหมายของวิถีชีวิตไว้แตกต่างกัน เช่น

โอไบรอน (2519 : 39-40) ให้ความหมายว่า แบบแผนชีวิต หมายถึง นิสัยที่ประพุดติในการดำรงชีวิต เช่น การออกกำลังกาย การรับประทานอาหาร การดูแลสุขภาพ การประกอบอาชีพ และการช่วยเหลือสังคม

องค์การอนามัยโลก (Who Health Educayion Unit, 1986 : 118) ได้ให้ความหมายของวิถีชีวิตว่า หมายถึง แบบแผนของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคมวิถีชีวิตว่า หมายถึง แบบแผนของการแสดงพฤติกรรมของบุคคลซึ่งเป็นไปตามสภาพสังคม เศรษฐกิจ และความสามารถ ในการเลือกแสดงพฤติกรรมนั้น

คุลบอก, เอิร์นส์ และ มงโกเมอรี (Kulbok, Earis, and Montgomery, 1988 : 25) ให้ความหมายว่า วิถีชีวิตหมายถึง การที่บุคคลแสดงออกถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตซึ่งบุคคลนั้นได้เลือกแล้วโดยมีผลกระทบต่อสุขภาพร่างกายของคนนั้นในด้านดีหรือไม่ดีก็ได้

สรุปได้ว่า วิถีชีวิต หมายถึง รูปแบบการดำเนินชีวิตประจำวันของบุคคลที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของบุคคลนั้นๆสำหรับวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบผสมผสาน หมายถึง รูปแบบและแนวทางการดำเนินชีวิตของเกษตรกรที่ทำการเกษตรแบบผสมผสาน

มนุษย์ทุกคนล้วนมีศักยภาพในตนเองและมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิตแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบต่างๆของแต่ละบุคคล แต่เป้าหมายที่แท้จริงของมนุษย์อาจไม่แตกต่างกัน นั่นก็คือชีวิตที่มีความเจริญงอกงามและมีความสุข จะต่างก็เพียงวิธีการหรือวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งแต่ละบุคคลเลือกที่จะเดินทางไปสู่เป้าหมายของตนเอง การดำเนินชีวิตหรือวิถีของแต่ละบุคคลย่อมเป็นผลมาจากแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตหรือประสบการณ์การเรียนรู้ของบุคคลนั้นๆ

จากการศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตที่หลากหลาย ดังนี้
 ประเวศ วะสี (2538 : 19 – 24) ได้กล่าวถึงการดำรงชีวิตที่มีคุณค่าหรือกฎวิถีที่ถูกต้องทุกคนควรจะพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยการดำรงชีวิตที่มีคุณค่า 5 ประการ คือ เบญจวิถี ดังนี้

1. ปลุกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ จุดเริ่มต้นของการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่าอยู่ที่การปลุกมโนสำนึกแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเองให้ตระหนักรู้ว่า เรามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ที่จะรักและที่จะเป็นอิสระ คือ พ้นจากความบีบคั้นได้ มโนสำนึกทำให้เกิดพลังอำนาจแห่งจิตงานพลังนี้ก่อให้เกิดพลังชีวิต ช่วยให้มีชีวิตดำรงอยู่ได้และมีความสำเร็จ

2. สัมผัสเพื่อนมนุษย์และธรรมชาติในสังคมใหม่ ชีวิตและการทำงานของคนที่อยู่กับความเท่าเทียม ทำให้แปลกแยกจากธรรมชาติและเพื่อนมนุษย์ ชีวิตมนุษย์ที่แปลกแยกจากธรรมชาติและจากเพื่อนมนุษย์ทำให้เกิดปัญหาทางจิต สังคม และปัญญาอันเป็นต้นเหตุแห่งปัญหาต่างๆ เป็นอันมาก ในสังคมปัจจุบันชีวิตที่มีคุณค่าต้องพยายามให้สัมผัสกับธรรมชาติและสัมผัสกับชีวิตเพื่อนมนุษย์ไว้เสมอๆ เพื่อพัฒนาจิตใจให้ละเอียดอ่อนและพัฒนาจิตวิญญาณให้สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้ชีวิตมีคุณค่ายิ่งขึ้น

3. ขยายความรักเพื่อนมนุษย์และความรักธรรมชาติออกไปอย่างกว้างขวางโดยปราศจากเงื่อนไขทางลัทธิ อุดมการณ์ หรือชนชั้นใดๆ ให้จิตใจเต็มไปด้วยมิตรไมตรีและเอื้ออาทรต่อสรรพสิ่งทั้งหลาย มีความรักสากล เมื่อทำได้ดังนี้มากขึ้นเรื่อยๆจิตใจจะสงบ ประสบความงาม ความสุขและอิสรภาพ ทำให้อยู่ในฐานะที่พร้อมจะเรียนรู้จากทุกสิ่งทุกอย่าง ทุกสถานการณ์ตามความเป็นจริงตามปกติ มนุษย์เรียนรู้ได้ยากเพราะมัวไปข้องคิดอยู่ในอารมณ์ แต่เมื่อมีความรักสากลแล้ว สามารถเรียนรู้ได้จากคนทุกคนและจากสถานการณ์จะทำให้มีศักยภาพมาก

4. รวมกลุ่มทำให้เกิดความเป็นชุมชน การรวมกลุ่มของบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์ร่วมกันมีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้และการกระทำร่วมกัน และมีองค์กรจัดการจะเกิดความ

อบอุ่นและความสุขอย่างท่วมท้นมีพลังการเรียนรู้และพลังการสร้างสรรค์สูงมากเมื่อเกิดสภาพดังกล่าวขึ้นเรียกว่า มีความเป็นชุมชน และเครือข่ายของชุมชน จะทำให้แก้ปัญหาได้ทุกชนิด

5. การเป็นบุคคลเรียนรู้ในยุคสมัยแห่งความสลับซับซ้อนและความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คนทุกคนต้องเป็นบุคคลเรียนรู้และมีกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสม สามารถเรียนรู้ได้จากทุกคนและทุกสถานการณ์ การรู้อะไรแจ่มแจ้งทำให้เกิดความสุข เพราะทำให้เกิดอิสรภาพ หรือ การหลุดพ้นจากความไม่รู้ ความไม่รู้ทำให้เกิดความบีบคั้น การเรียนรู้ที่ถูกต้องทำให้รู้ความจริงเกี่ยวกับธรรมชาติ มนุษย์และสังคมทั้งทางวัตถุธรรมและนามธรรม รวมไปถึงจนถึงทางวิญญาณ การรู้ความจริงทำให้มีศักยภาพสังคมเรียนรู้และบุคคลจะต้องเป็นบุคคลเรียนรู้ การเรียนรู้ทำให้ชีวิตมีคุณค่ายิ่งขึ้น

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2544 : 41-42) ได้กล่าวถึงแนวคิดวิถีชีวิตที่จะดำรงคุณค่า หรือ เพิ่มคุณค่าให้กับชีวิตไว้ดังนี้

1. สร้างสมดุลทางกายภาพ คือ การทำให้ร่างกายแข็งแรง สุขภาพกายดี
2. สร้างสมดุลทางจิต คือ การทำให้จิตมีความมั่นคง สุขภาพจิตดี
3. สร้างสมดุลทางสังคม คือ การทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่น กลุ่มเพื่อนมั่นคง
4. สร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ คือ การทำให้ฐานะทางเศรษฐกิจมั่นคง
5. สร้างสมดุลทางจิตวิญญาณ คือ การมีคุณธรรมจริยธรรม ทำประโยชน์ตนพร้อมๆ

ไปกับประโยชน์ส่วนร่วมด้วย

6. ส่งเสริมสมดุลทางธรรมชาติ คือ การทำธรรมชาติความหลากหลายสามารถรักษาความสมดุลในระบบนิเวศน์

วิถีชีวิตของชุมชนเกาะเกร็ด

ประชากรที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ด พบว่า ลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ของประชากรบนเกาะเกร็ดมีชีวิตที่เรียบง่าย ลักษณะทางสังคมเป็นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสามัคคี สามารถเข้ากันดีแม้ว่าจะมีประชากรอาศัยอยู่หลายเชื้อชาติ ส่วนใหญ่เป็นสังคมที่รู้จักกันหมด โดยเฉพาะกลุ่มในละแวกบ้านของตนเอง มีกำนันคอยควบคุมดูแล เมื่อเวลาผ่านไป สภาพชีวิตความเป็นอยู่กลับเกิดการเปลี่ยนแปลงที่น้อยมาก ทั้งที่ชุมชนอื่นต่างรับเอาเทคโนโลยีความก้าวหน้าทันสมัยเข้ามา เนื่องจากตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้อาจเป็นเพราะทำเลที่ตั้งของเกาะเกร็ดมีลักษณะเป็นเกาะ ทำให้การเดินทางจากเกาะเกร็ดไปสู่พื้นที่อื่น ๆ จะต้องใช้การเดินทางโดยเรือเพียงอย่างเดียว เกาะเกร็ดยังถูกกำหนดไว้ในผังเมืองของจังหวัดนนทบุรีให้เป็นพื้นที่สีเขียว (สำนักงานจังหวัดนนทบุรี, 2539 : 64 – 82) ทำให้ไม่มีนายทุนเข้าไปทำการก่อสร้างอาคารสูง อีกทั้งการลงทุนทางด้านสาธารณูปโภคสำหรับ

อาคารต้องลงทุนมาก จากปัจจัยที่ติดขัดทางด้านพื้นที่ทำให้ความเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่อาศัยในเกาะเกร็ดไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงไปเท่าไร สังคมที่อยู่อาศัยก็ยังคงยึดมั่นเป็นศูนย์กลางของชุมชนเหมือนแต่เดิมนั้น จะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตรงที่คนหนุ่มสาวลูกหลานของชาวเกาะเกร็ดต้องออกไปทำงานภายนอก ทำให้ไม่มีเวลาที่จะสืบสานประเพณีแต่ดั้งเดิมของชาวเกาะเกร็ด แต่ตั้งแต่มีการท่องเที่ยวเข้ามา ก็มีส่วนทำให้คนที่อยู่บนเกาะเกร็ดเพิ่มมากขึ้น ไม่ต้องอพยพย้ายถิ่นออกไปหางานทำภายนอกเกาะ

สรุป หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ทำให้เกิดการสร้างอาชีพและรายได้ให้กับคนในชุมชน เกิดการกระจายรายได้ภายในชุมชน ตั้งแต่การรับจ้างรวมไปถึงเจ้าของกิจการหรือผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทำให้หนุ่มสาวลูกหลานชาวเกาะเกร็ดเดินทางกลับมาซึ่งที่อยู่เดิมจึงทำให้เกิดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นแบบพึ่งพาอาศัยและช่วยเหลือเกื้อกูล โดยแนวความคิดนี้ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงในการดำเนินชีวิตของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

4. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชนกับการท่องเที่ยว

ชุมชน หมายถึง เขตพื้นที่ ระดับความคุ้นเคย และการติดต่อระหว่างบุคคล ตลอดจนพื้นฐานความยึดเหนี่ยวเฉพาะบางอย่างที่ทำให้ชุมชนต่างไปจากเพื่อนบ้าน มีลักษณะทางเศรษฐกิจเป็นแบบเลี้ยงตัวเองที่จำกัดมากกว่าสังคม แต่ในวงจำกัดเหล่านั้นย่อมมีการสังสรรค์ใกล้ชิดกว่า และมีความเห็นอกเห็นใจลึกซึ้งกว่า อาจจะมีสิ่งเฉพาะบางประการที่ผูกพัน เช่น เชื้อชาติ ต้นกำเนิดของชาติหรือศาสนา

สำหรับในส่วนของความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชนกับการท่องเที่ยว นั้นจะมีลักษณะขอบเขตและรูปแบบที่กว้างขวางและหลากหลายทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ความเกี่ยวข้องของชุมชนกับการท่องเที่ยวจะสามารถกำหนดได้ใน 2 ลักษณะ คือ ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ และผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชน

1. ความเกี่ยวข้องระหว่างชุมชนกับการท่องเที่ยว ในส่วนของชุมชนกับการท่องเที่ยว จะมีส่วนเกี่ยวข้อง และผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ทางคือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ทางสังคม

ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับ

ในส่วนของชุมชนกับการท่องเที่ยว นั้น จะมีการเกี่ยวข้องและเอื้อประโยชน์ซึ่งกันและกัน ผลประโยชน์ที่ชุมชนได้รับมา 2 ทาง คือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และผลประโยชน์ทางสังคม

1.1 ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ชุมชนจะได้รับ

เมื่อการท่องเที่ยวมีการขยายตัวมากขึ้น ก็จะมีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นจากเศรษฐกิจการเกษตรไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ได้แก่

1.1.1 เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น เพื่อให้สามารถผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่นอย่างเพียงพอ

1.1.2 เกิดการพัฒนาอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่น เพราะธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมากและแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะที่ต้องการความชำนาญปานกลางและต่ำ จึงเปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานภายในชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ยังช่วยกระตุ้นให้เกิดการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินหรือไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นของที่ระลึกจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

1.1.3 เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวได้นำเงินมาจับจ่ายใช้สอย ซื้อสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวจากชุมชนท้องถิ่น ทำให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ อันเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกทางหนึ่ง

1.1.4 เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ต่อหัวของประชากรสูงขึ้น ย่อมสามารถนำรายได้มาใช้จ่ายมากขึ้น ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่น กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์

1.2 ผลประโยชน์ทางสังคมที่ชุมชนได้รับ

เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาส่งผลให้เกิดการพัฒนาท้องถิ่นประชาชนในแหล่งท่องเที่ยวขึ้น นำเงินรายได้ที่เพิ่มขึ้นในการทำงานของธุรกิจการท่องเที่ยวมาพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนให้ดีขึ้นและยังมีผลต่อการลดอัตราการเคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัยของประชากรไปยังถิ่นอื่นให้น้อยลง เพราะประชากรที่อยู่อาศัยในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ย่อมมีโอกาสประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น อาชีพมัคคุเทศก์ บริการรถ เรือรถรับจ้าง ขายสินค้า และหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสินค้าที่ระลึก ได้แก่

1.2.1 เกิดการเปลี่ยนแปลงของการประกอบอาชีพ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ย่อมเกิดธุรกิจการท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในธุรกิจการท่องเที่ยวทั้งในลักษณะผู้ประกอบการและผู้รับจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว

1.2.2 เกิดการสร้างสรรคความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น เช่น มีการสร้างร้านอาหาร ถนน ไฟฟ้า ประปา และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นๆ เป็นต้น

1.2.3 เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผลกระทบทางด้านบวกของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ทำให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม อันจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นที่ดีกว่าเดิม

1.2.4 เกิดการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างนักท่องเที่ยวกับชุมชนท้องถิ่น เกิดการแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและสิ่งอื่นๆ ต่อกัน ยังส่งผลให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดี และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนในชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวผู้มาเยือน

1.2.5 เกิดการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชนท้องถิ่น ทำให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีโลกทัศน์กว้างยิ่งขึ้น สามารถนำเอาความรู้และประสบการณ์ที่ได้รับไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิต มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

2. ผลกระทบทางลบที่ชุมชนได้รับ

2.1 เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันในชุมชนท้องถิ่น การท่องเที่ยวมีผลนำไปสู่การแข่งขันในการผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เป็นเหตุให้เกิดการแก่งแย่งผลประโยชน์กันขึ้นในหมู่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว

2.2 เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตค่านิยม ของสังคมชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเคยมีความเป็นอยู่ในสังคมชนบทที่เรียบง่าย เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้าไปท่องเที่ยวเป็นเหตุให้ชุมชนในท้องถิ่น เกิดความชื่นชมเลียนแบบจากนักท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมที่มีมาตั้งแต่เกิด

2.3 เกิดการเปลี่ยนแปลงค่านิยมทางวัฒนธรรมของชุมชนท้องถิ่น เช่น การเปลี่ยนแปลงการแต่งกายพื้นเมืองมาเป็นสมัยใหม่ การละทิ้งขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิม เป็นต้น

2.4 เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อม

2.5 เกิดปัญหามลภาวะทางเสียงในชุมชนท้องถิ่น เช่น เสียงพาหนะที่เกิดจากยานพาหนะต่างๆ

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการท่องเที่ยว จากลักษณะทางสังคมและผลกระทบที่ชุมชนได้รับส่งผลให้มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางการท่องเที่ยวในบางส่วน เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง สำหรับทิศทางและแนวทางในการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ต้องมีการมุ่งไปสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ได้แก่

3.1 ท่องเที่ยว ศึกษาแผนปฏิบัติ แนวทาง และวิธีการปฏิบัติให้เข้าใจ จนสามารถให้ความร่วมมือและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง มีการแนะนำอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ จนกว่าจะมั่นใจได้ว่าสมาชิกชุมชนทุกชุมชน ทุกคน ทุกระดับดำเนินการไปถูกทิศทาง

3.2 มีการติดตามผลและให้การแนะนำอย่างต่อเนื่อง

4. บทบาทและรูปแบบของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สำหรับบทบาทและรูปแบบของชุมชนในการรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอาจจะมีหลายรูปแบบ โดยพิจารณาจากพื้นฐานวัฒนธรรม การปกครองท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน รูปแบบที่พิจารณาน่าจะเหมาะสมและมีประสิทธิภาพในระดับการปฏิบัติการความเป็นรูปแบบขององค์กร กิ่งอิสระไม่เป็นทางการจนเกินไป โดยมีระบบการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในการจัดรูปแบบของกิจกรรมบทบาทในการมีส่วนร่วม ซึ่งได้แก่ การให้ข้อมูล การวางแผน การจัดการ ควบคุมดูแล การจัดบริการ การจัดกิจกรรม อนุรักษ์ เป็นต้น

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยว เป็นอุตสาหกรรมให้บริการที่มีความเจริญเติบโตขยายตัวอย่างรวดเร็วไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หรือการท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งนี้การท่องเที่ยวจึงหมายถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อรักษาสีเขียวและสิ่งแวดล้อมและเป็นการจัดการการท่องเที่ยวที่รักษาคุณภาพทั้งการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural - Based Tourism) และแหล่งวัฒนธรรม (Cultural - Based Tourism) เพื่อจะนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาด สามารถรักษาเอกลักษณ์ความเป็นธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้นานที่สุด เกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ยาวนานที่สุด

5. แนวคิดด้านอุปสงค์และอุปทานทางการท่องเที่ยว

อุตสาหกรรมใดๆ ที่จัดให้มีการท่องเที่ยวหรือการให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกราชอาณาจักรไทยและมีคำตอบแทนซึ่ง หมายถึง ธุรกิจนำเที่ยว สถานที่ตากอากาศ ธุรกิจขายของที่ระลึก หรือสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยว ธุรกิจสำหรับนักท่องเที่ยว และการดำเนินงาน นิทรรศการ งานแสดง ออกร้าน การเผยแพร่หรือดำเนินการอื่นใด โดยมีจุดประสงค์เพื่อชักนำหรือส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว ประกอบด้วยธุรกิจหลายประเภทที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจด้านขนส่ง ธุรกิจด้านที่พักและอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว และธุรกิจการค้าของที่ระลึก ธุรกิจเหล่านี้จะขายบริการแก่นักท่องเที่ยวโดยตรง ส่วนธุรกิจที่เกี่ยวข้องทางอ้อมได้แก่ การผลิตสินค้าเกษตรกรรม การผลิตหัตถกรรมพื้นบ้าน เป็นต้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2537) ได้ให้ความหมายไว้ว่า อุปสงค์ของการท่องเที่ยว หมายถึง ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ต้องการใช้บริการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งสามารถซื้อบริการนั้น ได้ ภายในระยะเวลาที่กำหนดให้ ณ ระดับอัตราบริการต่าง ๆ กัน โดยอัตราค่าบริการของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวลดลง ปริมาณของนักท่องเที่ยวที่ใช้บริการจะเพิ่มขึ้น แต่ค่าอัตราบริการของอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจะผันแปรไปตามราคาของสินค้าหรือบริการชนิดนั้น

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า อุปทานของการท่องเที่ยว หมายถึง การบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวก และสถานที่หรือกิจกรรมที่ท้องถิ่นนำเสนอ เพื่อ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ได้แก่

1. สถานที่และสิ่งของ ตลอดจนกิจกรรมที่มีอยู่แล้วและเป็นเอกลักษณ์ไปตามท้องถิ่น ที่ ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาเยี่ยมชม ส่วนนี้อาจเรียกว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยว
2. บริการที่ภาคเอกชนจัดทำขึ้นเป็นธุรกิจ เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นและ ตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว
3. สิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน (Infrastructures) และสาธารณูปโภคที่รัฐบาลจัด สร้างขึ้นเพื่อประโยชน์ส่วนรวมที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาร่วมใช้ประโยชน์ได้

เสรีย์ วงไพจิตร (2534) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการเพิ่มอุปสงค์ คือ การชักจูงดึงดูดใจ ให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นเพิ่มจำนวนมากขึ้น ส่วนการเพิ่มอุปทาน คือ การ ปรับปรุง พัฒนาพื้นที่ให้สามารถรองรับ และให้บริการเพื่อตอบสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยว ที่เดินทางมาท่องเที่ยวได้อย่างเพียงพอ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างโรงแรม ร้านอาหาร ถนน ไฟฟ้า โทรศัพท หรือแม้แต่การสร้างท่อระบายน้ำ การบำบัดน้ำเสีย ก็ถือว่าเป็นการสร้างอุปทานด้านการ ท่องเที่ยวให้แก่พื้นที่เช่นกัน

ประภาวดี เผ่าทองจีน (2538) อุปสงค์และอุปทานด้านการท่องเที่ยวจะมีผลต่อกัน โดยตรงซึ่งเมื่ออุปสงค์หรือนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเที่ยวมากขึ้น อุปทานหรือการพัฒนาพื้นที่ และ การบริการทางการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้นก็ต้องเพิ่มปริมาณและคุณภาพขึ้นตาม เพื่อให้มีความสมดุล กับอุปสงค์และในทางกลับกัน เมื่ออุปทานการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น เช่น มีการก่อสร้างโรงแรมมากขึ้น มีร้านอาหารมากขึ้น หรือปรับปรุงถนนหนทางให้ดีขึ้น อุปทานก็จะมีผลต่อการชักจูง และดึงดูดให้ นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวเพิ่มจำนวนขึ้น ซึ่งก็คือการเพิ่มอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวจึงไม่ประสบปัญหาหนักที่จะขยายขอบเขตของอุปสงค์ในการท่องเที่ยว โดยสร้าง อุปทานล่อใจให้เกิดการท่องเที่ยวมากขึ้น บ่อยครั้งขึ้นและกว้างขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยว สามารถจำแนกออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ความสำคัญด้านเศรษฐกิจของประเทศการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศมากเป็นอันดับ 1 เมื่อเปรียบเทียบกับรายได้จากสินค้าออกอื่น ๆ นอกจากนี้รายรับสุทธิในรูปของเงินตราต่างประเทศ จากอุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีส่วนช่วยให้ดุลชำระเงินของประเทศดีขึ้น รายได้จากการท่องเที่ยวจะมีผลทบทวีคูณในการสร้างรายได้หมุนเวียนในระบบเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น ซึ่งจะทำให้ผลผลิตส่วนรวมของประเทศมีค่าทวีกว่าสองเท่าตัวการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการหมุนเวียน และการกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาค เมื่อเกิดการเดินทางท่องเที่ยวเข้าไปถึงแหล่งท่องเที่ยวในชนบทการพัฒนาความเจริญก็จะไปถึงภูมินาณั้นๆ ก่อให้เกิดการสร้างสรรคสิ่งใหม่ๆ ในท้องถิ่น เช่น โรงแรม ภัตตาคาร ร้านค้า สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ มีผู้ลงทุนในหลายๆรูปแบบทำให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ อย่างกว้างขวาง เป็นการสร้างรายได้สู่ประชาชนอย่างแท้จริงการท่องเที่ยวมีบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของประเทศโดยเฉพาะของท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในอัตราที่สูงในรูปของการผลิตสินค้าพื้นเมืองและสินค้าของที่ระลึก ตลอดจนบริการในท้องถิ่นนั้นๆ การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ไม่สิ้นเปลืองวัตถุดิบ ผลผลิตขายได้ตลอดเวลาแล้วแต่ความเหมาะสม และความสามารถของผู้ขาย การท่องเที่ยวช่วยกระตุ้นให้เกิดการผลิตเป็นวงจรหมุนเวียนภายในประเทศ ทำให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพของประชาชนทั้งทางตรงและทางอ้อม เป็นการลดการว่างงาน ประชากรมีรายได้เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลให้รัฐบาลมีรายได้ในรูปของภาษีอากรประเภทต่างๆ

2. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคม การท่องเที่ยวมีส่วนในการส่งเสริมความสัมพันธ์ของมนุษยชาติ ก่อให้เกิดสันติภาพ ความเป็นมิตรไมตรีและความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าของบ้านและผู้มาเยือนการท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาสร้างสรรค์ความเจริญทางสังคมให้เกิดแก่ท้องถิ่น ทำให้มีการก่อสร้างสิ่งใหม่ๆ มีการลงทุนเพิ่มทางด้านผลผลิตเพื่อรองรับการบริการแก่ผู้มาเยือนท้องถิ่น ทำให้ประชาชนมีรายได้จากการมีงานทำ จึงทำให้อยู่ดีกินดีมีความสุข โดยทั่วกันการท่องเที่ยวก่อให้เกิดการอนุรักษ์ฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ความสำนึกและตระหนักในคุณค่าของศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนการรักษาเอกลักษณ์ของชาติ ก่อให้เกิดความรู้สึกรหวางเห่นและรักผืนแผ่นดินที่อยู่อาศัยของตนการท่องเที่ยวช่วยขจัดปัญหาความแตกต่างระหว่างเมืองกับชนบท ช่วยขจัดปัญหาการล้งไหลและเคลื่อนย้ายเข้ามาหางานทำและเสีงโชคในเมืองของประชาชนในชนบท การท่องเที่ยวช่วยให้ประชาชนในชนบทรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์รู้จักใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตและประดิษฐ์สิ่งของเครื่องใช้ในรูปของสินค้าพื้นเมือง และของที่ระลึกไว้ขายผู้มาเยือน เป็นการหารายได้มาจุนเจือครอบครัวเพิ่มขึ้น

3. ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อการเมืองการเดินท่องเที่ยวก่อให้เกิดความรู้สึกถึงความมั่นคงปลอดภัย เพราะการที่นักท่องเที่ยวจะเลือกเดินทางไปเยือนที่ใด ที่นั้นจะต้องมีความปลอดภัยเพียงพอการท่องเที่ยวเป็นวิถีทางที่มนุษย์ต่างสังคมจะได้พบปะรู้จักทำความเข้าใจกันการเดินทางไปมาหาสู่กันภายในประเทศทำให้ได้รู้จักคุ้นเคย ระบุปัญหา พึ่งพาอาศัยกัน เป็นการสร้างความรักความสามัคคีสมานฉันท์ของคนในชาติในทำนองเดียวกัน การเดินทางท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะเป็นการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เสริมสร้างความเข้าใจอันดีที่จะนำไปสู่ความเป็นเพื่อนร่วมโลกที่จะช่วยสร้างสรรค์สัมพันธไมตรี และความสงบสันติสุขในโลก

นอกจากนี้ยังมีผู้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ โดยที่หากมองในเชิงเศรษฐกิจจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. อุปสงค์ (Tourism Demand) ได้แก่ ความสัมพันธ์ของความโน้มเอียงที่จะเดินทางกับความต้านทานของการเดินทาง โดยที่ความโน้มเอียงที่จะเดินทางขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ คือ ลักษณะทางจิตวิทยา ลักษณะประชากรศาสตร์ (สถานภาพทางสังคมเศรษฐกิจ) และประสิทธิภาพทางการตลาด ส่วนความต้านทานของการเดินทาง ได้แก่ ระยะเวลาด้านเศรษฐกิจระยะทางด้านเศรษฐกิจระยะทางด้านวัฒนธรรม และต้นทุนบริการทางการท่องเที่ยว คุณภาพของการบริการ และฤดูกาล

การวัดอุปสงค์ด้านการท่องเที่ยวได้จากการคำนวณ จำนวนผู้มาเยือนหารจำนวนวันพักรวมถึงจำนวนเงินที่นักท่องเที่ยวใช้จ่าย

2. อุปทาน (Tourism Supply) ได้แก่

2.1 ทรัพยากรธรรมชาติ (Natural Resource) เป็นอุปทานหลักในการท่องเที่ยวเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ในด้านความเพลิดเพลิน เช่น ชายหาด ความงดงามตามธรรมชาติ ระบบนิเวศ รวมถึงสภาพภูมิประเทศ

2.2 โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) การก่อสร้างน้ำกิน การกำจัดขยะ

2.3 โครงสร้างสิ่งอำนวยความสะดวก (Super Structure) ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกที่ใช้บริการ โครงสร้างพื้นฐาน เช่น รีสอร์ท โรงแรม ภัตตาคาร และพิพิธภัณฑ์

2.4 การขนส่ง และอุปกรณ์การขนส่ง (Transportation & Transportation Equipment) เช่น รถไฟ เครื่องบิน หรือ รถยนต์

2.5 อหิยาสมัยไมตรี และทรัพยากรทางวัฒนธรรม (Hospitality & Cultural Resources) ได้แก่ สมบัติทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งทำให้ต้อนรับนักท่องเที่ยวได้ดียิ่งขึ้น เช่น ศิลปะ โบราณคดีประวัติศาสตร์ ดนตรี การละคร ฟ้อนรำ เป็นต้น

ปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยว มีการขยายตัวของการเดินทางท่องเที่ยว มีอยู่สองประการคือ สภาพเอื้อต่อการท่องเที่ยว (Enable Condition หรือ Travel Facilitator) และแรงจูงใจ

เพื่อการท่องเที่ยว (Travel Motivation) สำหรับการเอื้อเพื่อเพื่อการท่องเที่ยว นั้น เป็นเงื่อนไขที่จะทำ
 ให้ผู้คนสามารถเดินทางท่องเที่ยวได้แก่ เวลา (Time) และรายได้ (Income) สำหรับเรื่องเวลานั้น
 สามารถอธิบายได้ง่ายว่าคนเราจะเดินทางท่องเที่ยวได้นั้นจำเป็นต้องมีเวลาว่างพอเสียก่อน สำหรับ
 เรื่องรายได้ นั้น เป็นปัจจัยสำคัญมาก เพราะถ้าขาดรายได้ก็ไม่สามารถจะเดินทางได้ คำว่ารายได้
 หมายถึง รายได้หลังจากหักรายจ่ายที่จำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น ที่อยู่อาศัย อาหาร เสื้อผ้า หรือ
 ค่าใช้จ่ายที่จ่ายเพราะความเจ็บไข้ได้ป่วยเสียก่อนเหลือเท่าใดแล้ว จึงนำเอาไปใช้จ่ายในการท่องเที่ยว
 รายได้ตรงนี้จึงเป็นรายได้ หลังหักค่าใช้จ่ายแล้ว (Disposable Income) สรุปได้ว่า ทั้งเวลาและรายได้
 จะเป็นปัจจัยให้เกิดการท่องเที่ยวได้ ส่วนแรงจูงใจเพื่อการท่องเที่ยว (Travel Motivation) เป็นแรง
 กระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ การจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสมต่าง ๆ (Travel
 Facilities) สิ่งอำนวยความสะดวกที่จะกระตุ้นให้เกิดการท่องเที่ยวที่สำคัญคือ การขนส่ง นักเดินทาง
 ต้องการการขนส่งที่รวดเร็ว ปลอดภัย มีความสุขสบาย และราคาที่สามารถใช้บริการได้ ถ้าราคาแพง
 เกินไป แรงกระตุ้นก็จะน้อยลง ในอดีตจนถึงศตวรรษที่ 19 การขนส่งไม่อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย
 ไม่รวดเร็ว และราคาค่อนข้างแพง จึงไม่สามารถก่อให้เกิดการขยายตัวของการท่องเที่ยวในอัตราที่
 น่าพอใจได้ ก่อนที่จะมีการนำรถปรับอากาศ (Coach) มาใช้มีการนำเกวียนมาบรรทุก (Carrier's
 Wagon) ซึ่งเดินทางได้ช้ามาก เช่น ระยะเวลาจากพระนครหรืออยุธยาไปถึงสุโขทัยเป็นระยะทางสั้นๆ
 ใช้เวลาเป็นสัปดาห์ นอกจากเกวียนจะเดินทางได้ช้ามากแล้ว ถนนส่วนมากจะอยู่ในสภาพที่ทรุดโทรม
 เพราะอยู่ในฤดูฝนล้อเกวียน จะบดกับถนนจนกระทั่งกลายเป็นทะเลโคลน การเดินทางโดยเกวียน
 นอกจากจะไม่สะดวกแล้วยังไม่ปลอดภัยอีกด้วยอย่างไรก็ตามเมื่อถึงศตวรรษที่ 18 มีการประดิษฐ์
 รถม้า (Stage Coach) ซึ่งทำให้การเดินทางมีความรวดเร็ว และประหยัดเวลาลงได้มาก การเดินทาง
 ไปยังจุดหมายปลายทางซึ่งเคยใช้เวลานับเป็นวันๆ ก็เหลือเพียงเป็นชั่วโมงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม แม้
 จะมีการปรับปรุงยานพาหนะให้มีความเร็วขึ้นแล้วก็ตาม แต่ถนนก็มีสภาพที่ทรุดโทรมอยู่ จนกระทั่ง
 ในปี พ.ศ. 2060 ได้มีการปรับปรุงรางรถไฟถนนเรียกว่าเดิม การเดินทางก็สะดวกสบายมากขึ้น เมื่อ
 ถึงยุคของรถไฟ ความสะดวกรวดเร็วในเรื่องการเดินทางจึงเริ่มเป็นเรื่องจริง ราคาของการเดินทาง
 โดยรถไฟก็อยู่ในฐานะที่คนส่วนใหญ่สามารถจะใช้บริการได้ทำให้การท่องเที่ยวขยายตัวอย่างรวดเร็ว
 แบบก้าวกระโดดแรงจูงใจในการท่องเที่ยวที่มีความสำคัญเท่าเทียมกับการขนส่งคือที่พัก (Accommodation)
 เมื่อมีระบบขนส่งรถม้าและรถขนส่งไปรษณีย์ แล้วจึงมีแรงผลักดันให้เกิดการสร้างที่พักอาศัยตาม
 สถานที่ราชการต่างๆมากมายโดยเริ่มต้นคัดแปลงให้มีที่พักบนร้านเหล้า (Ale-House) ก่อน ต่อมา
 มีการสร้างโรงนอนหรือโรงเตี๊ยม (Inn) สรุปได้ว่าแรงจูงใจท่องเที่ยวในสมัยก่อนอยู่ที่ระบบการ
 ขนส่ง การคมนาคม และการพัฒนาเรื่องที่พักอาศัยในอดีตแม้จะได้มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็น
 ขั้นตอนไปบ้างแล้วก็ตาม แต่ปัญหาบางอย่างก็ยังคงอยู่ เช่น ปัญหาสุขอนามัย ความเสี่ยงต่อโรคภัย

และความไม่สะดวกในการแลกเปลี่ยนเงินตรา กล่าวคือปัจจัยเอื้อต่อการเดินทางท่องเที่ยว (Enable Condition) ที่มีปัจจัยเวลา และรายได้เป็นตัวเร่งให้เกิดการเดินทางเติบโตเร่งเร้านักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่แล้วให้ออกเดินทางนั้นเป็นการเร่งเร้าจากภายนอก และปัจจัยแรงจูงใจเพื่อการท่องเที่ยว (Travel Motivation) อันได้แก่สิ่งอำนวยความสะดวกที่เหมาะสม ความปลอดภัย สุขอนามัย จะมีอิทธิพลมากกว่า เพราะเป็นแรงผลักดันจากภายในอันก่อให้เกิดทัศนคติที่ดีต่อการเดินทางท่องเที่ยวว่าจะสะดวกหรือไม่ ปลอดภัยหรือไม่ หรือเสี่ยงต่อโรค ภัยไข้เจ็บหรือไม่ ถ้าผู้คนมีทัศนคติดังกล่าวในทางที่ดีและแน่ใจในปัจจัยเร่งเร้าแล้ว ก็จะผลักดันให้เกิดความต้องการในการเดินทาง นอกจากนี้แรงกระตุ้นดังกล่าวจะผลักดันจากภายในแล้ว สิ่งที่ส่งเสริมให้เกิดแรงกระตุ้นที่ดีมากอย่างหนึ่งก็คือ การเตือนให้นักเดินทางตระหนักถึงสุขอนามัย การให้การศึกษา ในการเดินทางและการให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนในถิ่นหรือประเทศอื่น ปัจจัยทั้งสองตัวที่เป็นปัจจัยภายนอกและภายในดังกล่าวจะเป็นตัวเพิ่มโอกาสให้เกิดการเดินทาง และสร้างความต้องการในการเดินทางในที่สุด

บทบาทของรัฐบาลโดยทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยว มีหลายๆ แนวทางที่รัฐบาลสามารถสนับสนุนและผลักดันความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศ เช่น การสนับสนุนภาคเอกชนในการลงทุน การใช้กลไกของรัฐในการผลักดันเอกชนให้มีการผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวรวมถึงการผลิตโดยรัฐบาลเพราะเนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวพันกับเป้าหมายทางเศรษฐกิจและสังคมโดยรวมของประเทศ บางส่วนจึงเป็นหน้าที่ของรัฐโดยตรงที่จะทำการตัดสินใจในการใช้ทรัพยากรของชาติหรือการสร้างปัจจัยสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานที่จำเป็น แก่สังคม บทบาทและหน้าที่ของรัฐบาลโดยทั่วไปในด้านการท่องเที่ยวได้แก่

1. การศึกษาและการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของประเทศ รวมถึงการเก็บเกี่ยวข้อมูลและสถิติในเรื่องที่เกี่ยวข้องและจำเป็นเพื่อประโยชน์ทั้งการวิจัยและการกำหนดนโยบายทางการท่องเที่ยวของประเทศ
2. จัดทำหรือสนับสนุนการจัดการทำการศึกษารวบรวมข้อมูล หรือวิจัยด้านการตลาดการท่องเที่ยวเพื่อกำหนดศักยภาพในพื้นที่ตลาดที่จะดำเนินการส่งเสริมและเผยแพร่
3. การสำรวจทัศนคติและความประทับใจของนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศต่างๆ เพื่อนำเป็นข้อมูลประกอบการดำเนินการส่งเสริมและเผยแพร่ให้สอดคล้องกับความสนใจและความชื่นชอบของนักท่องเที่ยวในแต่ละประเทศหรือแต่ละตลาด
4. วางแผนและกลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแนวทางที่ 2 และ 3 รวมถึงการวางแผนการใช้ที่ดิน และแผนกายภาพเพื่อกำหนดศักยภาพในการพัฒนาและจัดสรร

ทรัพยากร ลงไปในพื้นที่ต่างๆ เพื่อการท่องเที่ยวรวมถึงการเสนอแนะให้หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวพิจารณาและให้การสนับสนุนการท่องเที่ยว ดังนี้

1. มีการประเมินอุปทานทางการท่องเที่ยวด้านต่างๆ โรงแรม และที่พักอาศัยภัตตาคาร และร้านอาหาร ความสะดวกสบายด้านต่างๆ โครงสร้างปัจจัยพื้นฐานในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ทั้งนี้เพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับอุปทานทางการท่องเที่ยวในระยะสั้นและในระยะยาว

2. ดำเนินการทางการตลาด การโฆษณา ประชาสัมพันธ์ ส่งเสริมและเผยแพร่การท่องเที่ยวทั้งภายในและภายนอกประเทศ

3. ดำเนินการหรือสนับสนุนให้มีการดำเนินการผลิตหรือฝึกอบรมบุคลากรเพื่อให้บริการทางการท่องเที่ยวด้านต่างๆ

4. ออกกฎหมายควบคุมและบังคับใช้กฎหมายในเรื่องต่าง ที่เกี่ยวข้องหรือเป็นองค์ประกอบในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เพื่อผลประโยชน์ในตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเอง และเพื่อผลประโยชน์โดยรวมของประเทศ

6. แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่จำเป็นที่สุดกิจกรรมหนึ่งของมนุษย์ที่ควรได้รับการสนับสนุน และส่งเสริมจากทุกคน และรัฐบาล (Tourism is a Basic and Most Desirable Human Activity Deserving the Praise and Encouragement of all People and all Government) ข้อความดังกล่าวเป็นข้อตกลงจากการประชุมของคณะกรรมการทั่วไปขององค์การสหประชาชาติ (United Nations General Assembly) ครั้งที่ 11 ในปี ค.ศ. 1967 ซึ่งจัดให้เป็นปีแห่งการท่องเที่ยวระหว่างชาติ (International Tourist Year) ที่ให้การสนับสนุน และ ส่งเสริมให้มวลมนุษย์ในโลกได้เดินทางติดต่อระหว่างกัน ในชุมชนในประเทศและระหว่างประเทศตามอัธยาศัย ก่อให้เกิดมิตรไมตรี เกิดความสัมพันธ์ภาพที่ดี มีการแลกเปลี่ยนและการศึกษาวัฒนธรรมระหว่างกัน เพื่อนำไปสู่การเคลื่อนไหวทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม (ศรัณยู วรากุลวิทย์, 2546 : 1)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการผลิตและการจำหน่าย ที่มีลักษณะคล้ายกับอุตสาหกรรมอื่นๆ ทั่วไปที่มีการใช้วัตถุดิบ ซึ่งวัตถุดิบทางการท่องเที่ยว คือ สภาวะแวดล้อม ดังนั้นอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงก่อให้เกิดผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อเจ้าของประเทศที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว

ความเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ด้านการสร้างงาน สร้างอาชีพ ระบบการคมนาคมขนส่ง รวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ แล้ว การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น ผลกระทบด้านกายภาพ ได้แก่ ปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ปัญหาด้านมลภาวะ ฯลฯ ผลกระทบทางด้านสังคม ได้แก่ ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาการเปลี่ยนแปลงคตินิยม ฯลฯ และที่สำคัญคือผลกระทบทางด้านศิลปวัฒนธรรม จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียดเพื่อกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขผลกระทบเหล่านั้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุดหรือไม่ให้เกิดขึ้นเลย เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืน สามารถใช้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม การรวบรวมผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม (วิวัฒน์ชัย บุญภักดิ์ และคณะ 2536: 43-47)

แม้ว่าเกาะเกร็ดจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งใหม่ที่เกิดขึ้นมาไม่ถึง 10 ปี จากการสนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนนทบุรี เนื่องจากมีสิ่งที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ทั้งทางด้านธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิม ทำให้เกาะเกร็ดที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศอย่างรวดเร็ว มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยว เกิดการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในหลายๆ ด้าน แต่ในขณะที่เดียวกันเกาะเกร็ดยังขาดการจัดการและวางแผนที่มีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดผลกระทบตามมาในที่สุด

ในการศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวนี้ ทำการศึกษาผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบ เพื่อจะได้ทราบถึงผลกระทบที่มีต่อชุมชนบนเกาะเกร็ดทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อเอกลักษณ์และคุณค่าของเกาะเกร็ดว่าเป็นอย่างไร ซึ่งผลกระทบใดๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยว ย่อมส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนบนเกาะเกร็ด ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการศึกษาผลกระทบด้านต่างๆ ที่ชุมชนได้รับเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนบนเกาะเกร็ดตลอดไป โดยไม่ทำลายเอกลักษณ์และคุณค่าของเกาะเกร็ด หากชุมชนได้รับผลกระทบทั้งด้านบวกและด้านลบหรือผลเสียจากการท่องเที่ยว

6.1 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนใดที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแล้ว ย่อมก่อให้เกิดผลกระทบทางเศรษฐกิจของชุมชนท้องถิ่นนั้น เกาะเกร็ดก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวย่อมเกิดผลกระทบตามมา ดังนี้

การสร้างงาน สร้างรายได้

ในระยะแรกที่ยังไม่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ด โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญเป็นการผลิต ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เนื่องจากมีพื้นที่ที่เป็นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำเกษตรกรรม ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชน พื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์ในการเพาะปลูกรวมถึงจำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพภาคเกษตรมีจำนวนลดลงกว่าเมื่อ 10 ปีที่แล้วมาก ประชาชนที่เป็นคนรุ่นหลังต่อมาหันมาประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรเพิ่มสูงขึ้น ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง ค้าขาย รัฐบาลและส่วนใหญ่ประกอบอาชีพมากกว่า 1 อาชีพ หลังจากที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ด ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความนิยมเข้ามาเยี่ยมชมเยือนบนเกาะเกร็ดจำนวนมากขึ้นกว่าเดิม เมื่อเกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ย่อมมีการขยายตัวของนักท่องเที่ยว จึงเริ่มมีการลงทุนผลิตสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยว กระตุ้นให้เกิดการผลิตและนำเอาทรัพยากรของชุมชนมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากขึ้น เพื่อสนองความต้องการแก่นักท่องเที่ยว เช่น การผลิตโองเพื่อใส่น้ำดื่มชนิดต่างๆ ทั้งกาแฟเย็น ชาเย็น หรือน้ำผลไม้ปั่น ภายใต้แนวคิด “ชื่อน้ำแถมโอง” หรือการเกิดกิจกรรมการบริการทางการท่องเที่ยวทางเรือ เพื่อพานักท่องเที่ยวขึ้นเรือชมทัศนียภาพ และสถานที่ที่น่าสนใจบนเกาะเกร็ด เป็นต้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของชุมชนบนเกาะเกร็ดจากเศรษฐกิจการเกษตรไปสู่เศรษฐกิจอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบแผนการประกอบอาชีพของประชากรในเกาะเกร็ด มาเป็นอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนในชุมชนบนเกาะเกร็ดเดิมมีอาชีพเกี่ยวกับการเกษตร แต่ปัจจุบันมีอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเข้ามาเสริม หรือเป็นอาชีพหลักใหม่ของชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนบนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่มีรายได้ตลอดปีและเป็นที่น่าสังเกตว่าประชาชนที่ประกอบอาชีพที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เริ่มมาประกอบอาชีพนี้เมื่อ 1 - 5 ปีที่ผ่านมา คือ หลังจากได้รับการสนับสนุนจากทางราชการในช่วง Amazing Thailand หรือราวปีพ.ศ. 2540 - 2541 จากการสอบถามเกี่ยวกับรายได้สุทธิต่อเดือนที่ได้รับในปัจจุบันเปรียบเทียบกับรายได้ที่เคยได้รับเมื่อ 10 ปีก่อน (ปี พ.ศ. 2535) จากความคิดเห็นของประชาชนบนเกาะเกร็ดทั้งจากภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรโดยภาพรวม พบว่าดีขึ้นกว่าเดิม เนื่องจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้มีรายได้เสริมจากการขายสินค้าและบริการแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ด

เมื่อชุมชนเกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นย่อมก่อให้เกิดการสร้างอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนนั้น เพราะธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานมากและแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในลักษณะที่ต้องมีความชำนาญปานกลางและต่ำ เปิดโอกาสให้เกิดการจ้างงานในชุมชนท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อม เกาะเกร็ดก็เช่นเดียวกัน ที่ปัจจุบันแรงงานส่วนหนึ่งเห็นได้ว่าไม่

จำเป็นต้องออกไปทำงานนอกเกาะเกร็ดอีกต่อไป เนื่องจากมีอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เกิดขึ้นมากมายบนเกาะเกร็ด เช่น ผู้จำหน่ายสินค้าของที่ระลึกต่างๆ ผู้จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม พนักงานขับเรือ พนักงานขายตั๋วเรือ เป็นต้น

6.2 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางด้านสังคม

ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวก็เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในฐานะที่เป็น ส่วนของต่อเนื่องความสัมพันธ์กันโดยตรงต่อการสร้างงานใหม่ๆ ให้กับชุมชน รวมถึงการเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ทั้งค่านิยมของชุมชน หรือ การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การสร้างสรรค์ความเจริญแก่ชุมชน

เมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเยี่ยมชมก่อให้เกิดสิ่งใหม่ๆ ต่อชุมชนนั้น ทั้งในรูปของจำนวนสิ่งปลูกสร้างต่างๆ สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เกาะเกร็ดเมื่อมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้น มีผลทำให้การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จะรองรับการท่องเที่ยวเป็นสิ่งสำคัญ เกิดการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่ง ไฟฟ้า และประปา ทำให้นักท่องเที่ยว รวมถึงประชากรที่อาศัยอยู่บนเกาะเกร็ดได้รับความสะดวกในการท่องเที่ยวและดำรงชีวิต

2. การคมนาคมขนส่ง

การเดินทางไปยังเกาะเกร็ดไม่สามารถเดินทางโดยรถยนต์ได้ ต้องใช้เรือเป็นพาหนะเดินทางต่อไปยังเกาะเกร็ดเท่านั้น เนื่องจากเกาะเกร็ดมีสภาพเป็นเกาะ มีแม่น้ำล้อมรอบ การเข้าถึงพื้นที่จึงไม่สะดวก อย่างไรก็ตามการที่เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นแหล่งศูนย์กลางในการเริ่มต้นเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวต่างๆ ในจังหวัดอื่นๆ ของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศพบว่านักท่องเที่ยวที่มาเยือนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่มาจากกรุงเทพมหานคร ทำให้มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศนิยมเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวเกาะเกร็ด ด้วยเหตุผลที่ว่า การเดินทางเป็นไปได้ด้วยความสะดวกรวดเร็ว ใช้เวลาเดินทางไม่นานนัก สามารถเดินทางไปกลับได้ภายในวันเดียว รวมถึงค่าใช้จ่ายเมื่อเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดมีราคาไม่แพงนัก เมื่อมีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น จึงทำให้มีการปรับปรุงท่าเรือข้ามฟากให้ดีขึ้นกว่าเดิม โดยเฉพาะบริเวณท่าเรือเป็นจุดขึ้น – ลง หลักของเกาะเกร็ด ได้แก่ ท่าเรือวัดปรมย์ยิกาวาส (ตำบลเกาะเกร็ด) กับท่าเรือวัดสนามเหนือ (อำเภอปากเกร็ด) ที่นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ใช้ทำเรือนี้จึงมีการปรับปรุงสร้างท่าเรือให้มีสภาพดีเหมาะแก่การรองรับนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในช่วงวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ที่มีนักท่องเที่ยวขึ้น – ลง ในแต่ละเที่ยวเป็นจำนวนมาก รวมถึงเรือที่ใช้การรับส่งที่มีขนาดพอที่จะจุ

นักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นเพื่อข้ามฟากได้คราวละประมาณ 60 คนโดยมีชุมชนพร้อมให้บริการในภาวะฉุกเฉินอยู่บนท่าเรือ

สำหรับการคมนาคมภายใน เนื่องจากข้อจำกัดทางพื้นที่ทำให้นอนมีขนาดเล็กและแคบ รถยนต์จึงไม่สามารถนำมาวิ่งได้ จึงมีเพียงรถจักรยาน รถจักรยานยนต์ หรือรถพ่วงขนาดเล็กที่สามารถใช้เส้นทางเดินเท้าที่มีอยู่รอบเกาะได้ ในอดีตถนนที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมเดิมเป็นทางดิน มีการเทปูนในบางช่วงและเมื่อถึงฤดูฝนดินมักจะถูกน้ำชะไปทำให้ปูนที่เทไว้เกิดรอยแตกแยกและบางส่วนมีการทรุดตัว ในบางปีที่มีน้ำท่วมสูงก็ทำให้ทางเดินเท้าถูกน้ำท่วมไปด้วย นอกจากนี้ยังขาดถนนซอยในหมู่บ้าน เพื่อเดินทางไปยังที่อยู่อาศัยหรือเรือสวนไร่นาของประชาชน แต่เมื่อมีการขยายตัวทางการท่องเที่ยว จึงเกิดการพัฒนาระบบถนน มีการขยายถนน รวมถึงการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจากถนนลูกรังให้เป็นคอนกรีตมีการปรับปรุงและก่อสร้างสะพาน เพื่อเพิ่มความสะดวกสบายแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว โดยองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดมีโครงการพัฒนาทางเดินเท้าทำเป็นทางยกระดับเพื่อป้องกันปัญหาน้ำท่วม รวมถึงการสร้างสะพาน

3. ไฟฟ้าและน้ำประปา

ถึงแม้ว่านักท่องเที่ยวจะเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในเรื่องของการใช้น้ำและใช้ไฟ น้อยกว่าสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ เนื่องจากนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวภายในวันเดียว จึงไม่จำเป็นต้องเดินทางมาพักค้างคืน อีกทั้งยังไม่มีการให้บริการทางด้านสถานที่พักแรม เช่น โรงแรมหรือรีสอร์ท เนื่องจากข้อจำกัดทางพื้นที่ เคยมีเพียงการเข้าพักค้างคืนของนักท่องเที่ยวกลุ่มหนึ่งที่ต้องการสัมผัสวิถีชีวิตของชุมชนจริงๆ ในลักษณะโฮมสเตย์ (Homestay) ยังบ้านของประชาชนท้องถิ่น แต่ไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมอย่างจริงจัง ทำให้โครงการนี้ต้องล้มเลิกไป อย่างไรก็ตามปริมาณการใช้บริการไฟฟ้าและประปาก็เพิ่มสูงกว่าเดิม สังเกตได้จากวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ แต่เดิมมีการใช้ไฟฟ้าและน้ำประปาเพื่อประโยชน์แก่สมาชิกภายในครอบครัวเท่านั้น แต่เกิดการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ทำให้มีการเปิดพื้นที่ส่วนหนึ่งของบ้านเป็นร้านค้าที่จำหน่าย สินค้าต่างๆ จึงต้องมีการเปิดไฟฟ้าภายในร้านให้เกิดความสว่างตลอดทั้งวัน หรือในอุตสาหกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่เปลี่ยนมาใช้เตาไฟฟ้าแทนเตาด่าน รวมถึงการเพิ่มการผลิตผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผา ที่ต้องใช้น้ำมาเป็นส่วนประกอบในการทำให้มีปริมาณการใช้ไฟฟ้าและประปา มาเปรียบเทียบระหว่างอดีตและปัจจุบันได้

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวมีผลอย่างยิ่งต่อการสร้างความเจริญแก่ชุมชน โดยก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลง การขยายตัวและการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อก่อให้เกิดความสมดุลกับการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยว และเพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรนักท่องเที่ยวในอนาคตไม่ให้เกิดการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นอย่างถาวรถึงแม้ว่าการท่องเที่ยวจะช่วยสร้างอาชีพให้

แก่ชุมชนทั้งด้านบริการการท่องเที่ยว และหัตถกรรมในครัวเรือนโดยตรง ช่วยป้องกันมิให้คนในชุมชนอพยพไปอยู่ในเมืองใหญ่ ซึ่งนำไปสู่การสร้างปัญหาให้แก่เมืองใหญ่ เกาะเกร็ดเมื่อเกิดการท่องเที่ยว เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ ทำให้ปัจจุบันมีแรงดึงดูดให้ประชาชนภายนอกอพยพย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมากขึ้นกว่าในอดีต ปัจจุบันจะมีสัดส่วนที่น้อยจากการย้ายเข้ามาเมื่อพิจารณาถึงอนาคตระยะยาว หากปล่อยให้มียุทธการย้ายออกเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จะก่อให้เกิดผลเสียต่อชุมชนบนเกาะเกร็ด ทั้งในด้านการคำนึงถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด การสืบสานประเพณี วัฒนธรรม ศิลปหัตถกรรมต่างๆ รวมถึงอาจเกิดการเข้ามาของการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ ซึ่งนึกถึงเพียงกำไรอย่างเดียว ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดไม่เกิดการพัฒนา รวมถึงคุณค่าและเอกลักษณ์ที่มีอยู่ก็จะหมดไป

นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวยังเกาะเกร็ดส่วนใหญ่มาท่องเที่ยวในวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ ทำให้ประชาชนทั่วไปบนเกาะเกร็ดสามารถประกอบอาชีพอื่นๆ ที่ส่วนใหญ่ภายนอกเกาะเกร็ดได้ ทั้งที่เป็นบริษัทเอกชนหรือทำงานราชการ เมื่อถึงวันเสาร์ – อาทิตย์ ก็สามารถมาประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบนเกาะเกร็ดก่อให้เกิดรายได้อีกทางหนึ่ง แต่วันธรรมดาเกาะเกร็ดจะเกิดความเงียบ เนื่องจากต่างคนต่างออกไปทำงานนอกเกาะ มีเพียงร้านเพียงบางส่วนของที่เปิด รวมถึงการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เป็นการท่องเที่ยวที่น่าสนใจมาในรูปแบบหนึ่ง เพราะวิถีชีวิต รวมถึงลักษณะการประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชาชนเกาะเกร็ด ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยที่ประกอบอาชีพนี้สืบทอดมาตั้งแต่บรรพบุรุษ ยังคงรูปแบบเดิมไม่เปลี่ยนแปลงไปจากอดีตมากนัก ในขณะที่พื้นที่เกษตรกรรมที่อยู่โดยรอบเกาะเกร็ดนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงไป เช่น มีการรุกเข้ามาของหมู่บ้านจัดสรร โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ เป็นต้น แต่ลักษณะการท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่เกาะเกร็ดในปัจจุบันไม่ได้รับการสนับสนุนอย่างเต็มที่ ทำให้ไม่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในวันธรรมดา หรือวันหยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ การท่องเที่ยวจึงไม่เกิดการพัฒนาเท่าที่ควร

สรุปได้ว่า การท่องเที่ยวชุมชนเกาะเกร็ดไม่ก่อให้เกิดการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นอย่างถาวรของคนในชุมชนออกสู่ภายนอกเกาะเกร็ด แต่เป็นการทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นในลักษณะชั่วคราวแทน เช่น ไปทำงานตามปกติและกลับมาเมื่อถึงวันหยุดเสาร์-อาทิตย์

4. วิถีชีวิตและค่านิยมของสังคมชุมชนเกาะเกร็ดเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต่างจากเดิม

สังคมของชุมชนบนเกาะเกร็ด ค่อนข้างจะมีความเป็นอยู่ที่ค่อนข้างเรียบง่าย เนื่องจากเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งอยู่ในท่าเลที่โดดเดี่ยว ไม่มีพื้นที่ติดกับพื้นที่อื่น อีกทั้งไม่มีการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำ และยังคงถูกควบคุมการใช้ที่ดินห้ามก่อสร้างตึกอาคารที่มีความสูงมากๆ

จึงทำให้ความเจริญจากเมืองต่างๆ แพร่กระจายเข้าไปสู่เกาะเกร็ดได้ช้ากว่าพื้นที่อื่นที่อยู่ใกล้เคียง ทั้งๆ ที่เกาะเกร็ดอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครที่เป็นศูนย์กลางความเจริญในทุกๆ ด้านของประเทศไทย อย่างไรก็ตามเกาะเกร็ดก็เป็นเช่นเดียวกับแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่อื่นๆ ที่เมื่อนักท่องเที่ยวหลังไหลเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ความแปลกใหม่ที่นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามาจะกลายเป็นสิ่งทำลายค่านิยมทางสังคมเก่าแก่ของชุมชน ทำให้ค่านิยมของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป เกิดความชื่นชมและเลียนแบบเอาอย่างนักท่องเที่ยว สภาพการณ์เช่นนี้ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยทั่วไปของชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวพอสมควรทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมที่มาแต่ดั้งเดิม เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านแต่งกายพื้นเมืองมาเป็นแบบสมัยใหม่ เกิดการเอาเครื่องจักรกลมาผลิตสินค้าพื้นเมืองแทนแรงงานมือ เพื่อความสะดวกรวดเร็ว มีการนำจักรยานยนต์เข้ามาใช้ภายในเกาะมากขึ้นก่อให้เกิดปัญหาเสียงดัง เป็นต้น

6.3 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางด้านวัฒนธรรม

ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสังคมของชุมชนบนเกาะเกร็ด เป็นผลกระทบในลักษณะที่เป็นรูปธรรม หรือทางกายภาพ แต่ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชนยังมีอีกหนึ่งลักษณะที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม ซึ่งสะท้อนออกมาในรูปของประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวัฒนธรรมของชุมชนบนเกาะเกร็ด มีดังต่อไปนี้

1. เกิดการช่วยฟื้นฟูศิลปหัตถกรรมและวัฒนธรรม

เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ รวมถึง การเข้ามาของนวัตกรรมใหม่ๆ ทำให้ประเพณีและวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม เกิดการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา บางอย่างถูกละเลยและสูญหายไป หรือความไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตสมัยใหม่ แต่การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นกลับเป็นตัวเร่งในการชักจูงประชาชนในชุมชนเกาะเกร็ดให้ฟื้นฟูทางประเพณีและวัฒนธรรมของตน เพื่อเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่จะดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาดูงานประเพณีและวัฒนธรรม เพราะการที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนใดก็ตาม ชุมชนนั้นจะต้องมีทรัพยากรทางการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชม วัฒนธรรม ซึ่งนับเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม และสามารถให้ผลตอบแทนเป็นรายได้จากการท่องเที่ยว เช่น เก็บค่าเข้าชมโบราณสถาน ศาสนสถาน พิพิธภัณฑ์ ค่าเช่าสถานที่ตั้งร้านอาหารและเครื่องดื่ม ค่านั่งชมขบวนแห่ในงานเทศกาลประเพณีต่างๆ รวมถึงรายได้จากการจำหน่ายของที่ระลึก จากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ จากการสำรวจบนพื้นที่เกาะเกร็ดไม่มีการเก็บค่าเข้าชมแต่อย่างใด มีเพียงแต่การรับบริจาคตามแต่ศรัทธาของประชาชนเท่านั้น อย่างไรก็ตามผลตอบแทนที่ได้รับส่วนใหญ่จะเป็นในรูปแบบของการจำหน่ายของที่ระลึก ซึ่งส่วนใหญ่ก็คือ เครื่องปั้นดินเผา ที่ถือว่าเป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด นอกจากนี้ในงาน

ประเพณีที่สำคัญของเกาะเกร็ด เช่น ประเพณีสงกรานต์ มีการจัดขบวนแห่รวมถึงมีการแสดงแบบชาวมอญ ที่สามารถดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก จึงทำให้ประชาชนในเกาะเกร็ดเกิดความรัก ความหวงแหนและความภาคภูมิใจในสิ่งที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นของตน ซึ่งส่งผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์โบราณสถานและวัฒนธรรมของชุมชน จะเห็นได้จากการมีการจัดงานแสดงทางศิลปวัฒนธรรมประเพณีของชุมชนเกิดขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือร่วมใจของคนในเกาะเกร็ด เช่นในวันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2545 ที่ผ่านมามีประชาชนบนเกาะเกร็ดต่างร่วมมือร่วมใจจัดงานแสดงแสง สี เสียง ที่จัดให้มีขึ้นเป็นครั้งแรก ที่แสดงให้เห็นถึงประวัติความเป็นมา การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของคนชุมชนบนเกาะเกร็ด รวมถึงการแสดงออกทางประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี โดยนักแสดงทั้งหมดล้วนแต่เป็นคนในชุมชนบนเกาะเกร็ด ที่ต้องการสืบทอดสิ่งที่มีคุณค่าของตนให้คงอยู่ตลอดไป

2. เกิดการลดคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงงานศิลปวัฒนธรรมของชุมชน

การช่วยฟื้นฟูสืบทอดประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นผลที่ก่อให้เกิดประโยชน์ ดังที่กล่าวมาแล้ว ย่อมมีผลกระทบด้านลบตามมา กล่าวคือ เมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชน ก่อให้เกิดการนำศิลปวัฒนธรรมมาใช้เพื่อหวังผลประโยชน์ด้านกำไรทางการค้าเป็นตัวเงินจากการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้รูปแบบดั้งเดิมของศิลปวัฒนธรรมเสื่อมโทรมไป เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและวัฒนธรรม มีการเลียนแบบมาให้นักท่องเที่ยวชม การแสดงที่ไม่เคร่งครัดทำให้คุณค่าของประเพณีมีความสำคัญลดน้อยลง หรือในเรื่องของศิลปหัตถกรรมของชุมชน ซึ่งการท่องเที่ยวทำให้ผู้ผลิต มุ่งคำนึงถึงการผลิตในด้านปริมาณของงานศิลปหัตถกรรมมากกว่าคุณภาพ เพื่อสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว โดยเร่งผลิตงานศิลปหัตถกรรมทำให้ขาดคุณค่าทางศิลปะ อันละเอียดอ่อนประณีตบรรจง สภาพเช่นนี้อาจเป็นการทำลายคุณค่าศิลปหัตถกรรมของชุมชนให้ลดต่ำลงจนหมดความนิยมไป นอกจากนี้การผลิตงานศิลปหัตถกรรมเป็นตัวสินค้าที่ระลึกให้แก่นักท่องเที่ยว โดยมุ่งเน้นปริมาณสินค้าและกำไรเป็นหลัก มักมีการปลอมแปลงผลิตสินค้าศิลปหัตถกรรมที่ด้อยคุณภาพทำให้คุณค่าของศิลปหัตถกรรมดั้งเดิมลดลงกลายเป็นพาณิชย์ศิลป์ไป

สรุป การท่องเที่ยวไม่เป็นสาเหตุเดียว ในการเกิดการลดคุณค่าของประเพณี วัฒนธรรม และงานศิลปหัตถกรรม แต่อาจจะมีการเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา การผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นงานอันทรงคุณค่าที่เกือบจะถูกลบเลือนไปตามกาลเวลา โดยเฉพาะการปั้นหม้อน้ำลายวิจิตร แต่การท่องเที่ยวกลับมีส่วนทำให้งานเหล่านี้ฟื้นคืนมา อันเป็นการสร้างงาน สร้างรายได้ และเผยแพร่เอกลักษณ์ของชุมชนทำให้บนเกาะเกร็ดได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามหากมีการคัดแปลงแก้ไขให้สิ่งที่มีคุณค่าทางด้านประเพณี วัฒนธรรม รวมถึงงานศิลปหัตถกรรม เพียงเพื่อเอาใจนักท่องเที่ยวแล้ว อาจส่งผลให้เกิดผลเสียต่อชุมชนบนเกาะเกร็ดในระยะยาวต่อไป

6.4 ผลกระทบจากการท่องเที่ยวทางด้านสิ่งแวดล้อม

การที่ชุมชนจะสามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนของตนนั้น จำเป็นต้องมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอันเป็นสินค้าที่จะขายให้แก่นักท่องเที่ยว การท่องเที่ยว คือ สิ่งแวดล้อมของชุมชน ทำให้เกิดการท่องเที่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด คือ ถ้าการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมทรัพยากรการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่น่าท่องเที่ยว ก็จะทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากร การท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ก็จะไม่มีการท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนนั้น เราอาจแบ่งสิ่งแวดล้อมออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ สิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม มีดังต่อไปนี้

1. ปัญหาขยะ

สถานที่ที่ท่องเที่ยวเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแล้วปัญหาหนึ่งที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและเห็นได้ชัดเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางกลับออกไป คือ ปัญหาขยะ สถานที่ท่องเที่ยวแทบจะทุกแห่งแม้ว่าจะมีการจัดการที่ดีอย่างไรก็มักจะหลีกเลี่ยงปัญหานี้ไม่พ้น ยิ่งมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาทำไร ปริมาณของขยะก็จะจามมามากเท่านั้น เกาะเกร็ดที่ต้องประสบปัญหาและหลีกเลี่ยงไม่พ้น โดยเฉพาะตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 ที่อำเภอปากเกร็ดและการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้มีการส่งเสริมให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทำให้มีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมากกว่าเดิม ทำให้มีกิจการร้านค้าจำหน่ายสินค้าที่ระลึก หรือร้านอาหารและเครื่องดื่มมากขึ้นตามไปด้วย ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา คือ ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันหยุดราชการที่มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากกว่าวันธรรมดา ซึ่งจากเดิมมีปริมาณขยะ 1.5 ตันต่อวัน ก็เพิ่มเป็น 2.5 – 3 ตันต่อวัน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา และนับวันจะทวีคูณความรุนแรงเพิ่มมากขึ้นประกอบกับวิธีการจัดการกับปริมาณขยะของเกาะเกร็ดจะทำได้ลำบากกว่าพื้นที่อื่นๆ เนื่องจากมีสภาพเป็นเกาะ จำเป็นต้องมีเรือเพื่อใช้สำหรับการขนขยะ ปัจจุบันมีเพียงแค่ 1 ลำ อีกทั้งพนักงานเก็บขยะมีเพียง 8 คน ซึ่งจะทำงานหนักมาก โดยเฉพาะในช่วงเช้าของวันจันทร์หลังจากที่นักท่องเที่ยวเดินทางกลับไปแล้วทำให้ประชาชนเกาะเกร็ด มีความเห็นว่าปัญหาในเรื่องของการกำจัดขยะเป็นอันดับ 6 จากปัญหาที่ประชาชนประสบทั้งหมด รวมถึงมีความเห็นว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในชุมชน

2. เกิดการพัฒนาปรับปรุงและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชน ทำให้ชุมชนเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมอันเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว เป็นเหตุให้มีการช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้อยู่ในสภาพที่ดีขึ้น เพื่อให้เกิดการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามามากขึ้น แล้วอาศัยรายได้จากการท่องเที่ยวกลับมาสนับสนุนช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ประชาชนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า การท่องเที่ยวทำให้เกิดการพัฒนา ปรับปรุงและทำให้ประชาชนเกิดการช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชนให้ดีขึ้น เช่น การช่วยกันรักษาความสะอาด การปลูกต้นไม้ให้ร่มรื่น โดยเฉพาะในพื้นที่ที่การท่องเที่ยวเข้าไปถึง

สรุป การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นบนเกาะเกร็ด ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกหรือสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน และทางด้านลบหรือสิ่งที่สร้างปัญหาต่อชุมชนบนเกาะเกร็ด การท่องเที่ยวทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ แต่การกระจายรายได้กลับไม่ครอบคลุมทุกหมู่บ้าน นอกจากนี้ยังไม่สามารถป้องกันการอพยพย้ายถิ่นออกของประชาชนบนเกาะเกร็ดได้อย่างถาวร รวมถึงทำให้วิถีชีวิตค่านิยมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต่างจากเดิม อย่างไรก็ตามการท่องเที่ยวก็ก่อให้เกิดความเจริญแก่ชุมชน ช่วยฟื้นฟู สืบทอดประเพณีและวัฒนธรรมทั้งยังทำให้เกิดการพัฒนาปรับปรุงและช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมของชุมชน

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวในปัจจุบัน นอกจากจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การสร้างงานสร้างอาชีพ ระบบการคมนาคมขนส่งที่สะดวกรวดเร็ว รวมไปถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานอื่นๆ แล้ว การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งผลกระทบด้านกายภาพ เช่น ปัญหาการทำลายทัศนียภาพ ปัญหาด้านมลภาวะ ฯลฯ ผลกระทบด้านสังคม เช่น ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาการเปลี่ยนแปลง คตินิยม ฯลฯ และที่สำคัญคือผลกระทบทางด้านสังคม จึงจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจในรายละเอียดเพื่อกำหนดแนวทางการป้องกันและแก้ไขผลกระทบเหล่านั้นให้เกิดขึ้นน้อยที่สุด

ตลอดช่วงเวลานับตั้งแต่เริ่มมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเกิดขึ้นตลอดจนการท่องเที่ยวได้พัฒนาเป็นอุตสาหกรรมบริการที่เติบโตรวดเร็ว สามารถสรุปปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดังนี้

1. ปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและปัญหามลภาวะ ลักษณะปัญหา คือ สภาพแหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรม สกปรก มีขยะและสิ่งปฏิกูลกลาดเกลื่อนอยู่ตามบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ทำให้แหล่งน้ำเน่าเสีย มีกลิ่นเหม็นรบกวน มีอากาศเสียเกิดผลเสียต่อสุขภาพ ร่างกาย และจิตใจ

2. ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ นั้นถึงการเข้าครอบครองและใช้ที่รวมสาธารณะในการแสวงหาประโยชน์ทางการท่องเที่ยว การรุกกล้าที่สาธารณะที่ติดกับที่ดินของตนเอง การตั้งแผงลอยขายสินค้าในแหล่งท่องเที่ยวทั้งที่เป็นธรรมชาติและโบราณสถานต่างๆ

3. ปัญหาอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ที่เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ มีการก่อสร้างที่ไม่ได้ควบคุมความสูง ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่ไม่เหมาะสมการก่อสร้างบางอย่างมีลักษณะขัดกับสภาพธรรมชาติ ไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม เป็นการทำลายสภาพภูมิทัศน์อันเป็นความงามและเสน่ห์ของแหล่งท่องเที่ยวดั้งเดิม นอกจากนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความแออัดของสิ่งก่อสร้าง ความแออัดของสิ่งก่อสร้างดังกล่าวจะเป็นรูปแบบของแผงลอย เฝิงขายอาหาร เครื่องดื่ม แผงขายสินค้าของที่ระลึก และอาคารพาณิชย์ที่ก่อสร้างกันอย่างไม่มีระเบียบ ก่อให้เกิดทัศนอุจาด

4. ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยไม่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม ปัญหาเหล่านี้ เช่น การถมที่ การก่อสร้างถนน การตัดผ่านพื้นที่ ก่อให้เกิดการพังทลายของหน้าดิน เกิดการตกตะกอนในแม่น้ำหรือน้ำทะเล เป็นการทำลายสภาพภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติ และความสมดุลทางระบบนิเวศ

สรุปปัญหาต่างๆ ที่กล่าวมาทำให้สภาพแวดล้อมขาดความสวยงาม มีการเปลี่ยนแปลงลักษณะของธรรมชาติที่มีอยู่เดิมให้เสียความสมดุลไป ยิ่งรัฐบาลส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยว ในลักษณะต่างๆ มากเท่าใด ธุรกิจการท่องเที่ยวก็จะขยายเพิ่มมากขึ้นเท่านั้น เป็นผลให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเสื่อมโทรมลงไปอย่างรวดเร็ว

นฤมล สมิตินันท์ และคณะ (2526 : 126, อ้างถึงใน จิราภรณ์ ศรีจันทร์ และคณะ, 2541 : 33) กล่าวว่า ผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมเกิดจากการท่องเที่ยวจะมีมากน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับปริมาณของกิจกรรม (Volumm of Activities) ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ท่องเที่ยวและลักษณะของกิจกรรม (Nature of Activities) ดังนั้นเมื่อมีความต้องการที่จะทำกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจที่จะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น จนกลายเป็นความต้องการจำนวนมาก (Mass Demand) ในขณะที่ทรัพยากรมีอยู่เพียงในขอบเขตที่จำกัด การแสวงหาผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างฉลาด จำเป็นต้องพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมทั้งในอนาคตและในปัจจุบัน

สังคมและวัฒนธรรมมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาด้วยปัจจัยต่างๆ โดยเฉพาะการติดต่อสัมพันธ์กันที่สามารถกระทำได้อย่างกว้างไกลและรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ทั้งในสังคมและ

วัฒนธรรมตนเอง ผู้สืบทอดย่อมจะต้องการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย เมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาเกี่ยวข้องก็จะกลายเป็นตัวเร่งให้เกิดผลกระทบในเชิงลบ ซึ่งสรุปประเด็นที่สำคัญๆ ได้ดังนี้

1. ปัญหาสุขภาพนิชย์ เป็นปัญหาที่มีพื้นที่มีพื้นฐานมาจากเศรษฐกิจ และมีมานานแล้วในสังคมไทย แต่เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามามากขึ้น ธุรกิจด้านนี้จึงได้พัฒนาขึ้นมาอย่างรวดเร็ว เพื่อตอบสนองความต้องการทางเพศของนักท่องเที่ยวบางกลุ่ม ซึ่งปัญหาที่ตามมาของการมีธุรกิจทางเพศนั้นมีมากมาย มีปัญหาการมีโรค มีปัญหาโรคเอดส์ มีปัญหาการล่อลวงผู้หญิง เพื่อมาค้าประเวณี การขายลูกเพื่อมาค้าประเวณี การหน่วงเหนี่ยวกักขัง การล่อลวงเด็ก ปัญหายาเสพติด สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นผลมาจากการท่องเที่ยวทั้งสิ้น

2. ปัญหาอาชญากรรม เป็นปัญหาที่เรื้อรังของสังคม ซึ่งมักเกิดขึ้นในสังคมเมืองที่เติบโตอย่างไม่ค่อยมีระเบียบเมื่อพิจารณาในแง่การท่องเที่ยวจะพบว่า มีปัญหาเกิดจากการที่นักท่องเที่ยวถูกหลอกลวงการจี้ปล้นนักท่องเที่ยว การขโมยทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวตามสถานที่ต่างๆก่อให้เกิดภาพพจน์ที่ไม่ดีแก่ชาวต่างชาติ ทั้งนี้เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปท่องเที่ยวตามที่ต่างๆ นั้นต่างก็ไม่มี ความคุ้นเคยกับสภาพของแต่ละท้องถิ่น จึงอาจไม่มีความระวังตนเอง

3. ปัญหาค่าครองชีพ ในพื้นที่ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว มักจะประสบปัญหา ค่าครองชีพที่สูงมากกว่าที่นักท่องเที่ยวไม่นิยม ราคาสินค้าอุปโภคและบริโภคจะมีราคาแพงเนื่องจาก ประชาชนในพื้นที่ต่างคิดว่านักท่องเที่ยวทุกคนมีเงิน เมื่อราคาของสินค้าต่างๆแพงขึ้น ย่อมมีผลกระทบต่อประชาชนในท้องถิ่นซึ่งต่างก็ต้องซื้อสินค้าเหล่านั้นด้วยเช่นกัน ผู้ที่มีรายได้น้อยย่อมมีความเดือดร้อนมากขึ้น

4. ปัญหาการหลอกลวงเอาเปรียบนักท่องเที่ยว เกิดจากความคิดของผู้ประกอบการค้าที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวบางรายที่ต้องการครอบ โภยมุ่งเอาเปรียบนักท่องเที่ยวเล็งเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนและคิดค้ากำไรเกินควร

5. ปัญหาความไม่เสมอภาค ในการมุ่งเน้นพัฒนาเฉพาะพื้นที่ในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆตลอดจนการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานมักจะดำเนินการในพื้นที่ที่มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวแต่ในทางตรงกันข้ามในพื้นที่ซึ่งไม่ได้มีการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวกลับมีการพัฒนาน้อยกว่าจึงเกิดมีความรู้สึกเปรียบเทียบของประชาชนในท้องถิ่นซึ่งไม่มีการพัฒนาว่าถูกทอดทิ้งไม่ได้รับการเหลียวแลเท่าที่ควร

6. ปัญหาค่านิยมไม่ถูกต้องเป็นปรากฏการณ์ที่เลียนแบบมาจากวัฒนธรรมตะวันตก ที่มุ่งแต่ให้ความสำคัญกับเรื่องเศรษฐกิจและเงินตราจนละทิ้งค่านิยม ขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมดั้งเดิม

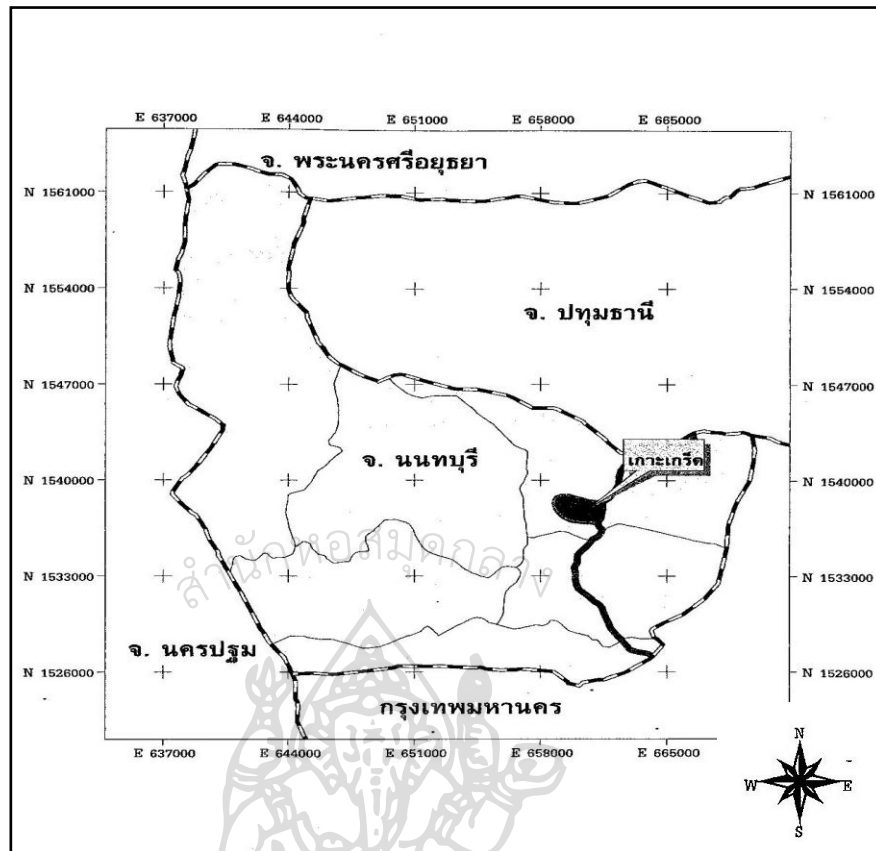
7. ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณี ที่ผ่านมามีการหยิบยกเอาเรื่องของขนบธรรมเนียมประเพณีของไทยมาเป็นจุดดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวมากขึ้น โดยมุ่งเน้นไปในด้านการค้า ด้านความสวยงาม แต่กลับลดความประณีต ตัดขั้นตอนที่เป็นหัวใจหรือเนื้อหาของวัฒนธรรมนั้นๆ ไป การดำเนินงานมักจะเน้นเกี่ยวกับการจัดการแสดงเพื่อโชว์ การตื่นตาตื่นใจให้นักท่องเที่ยวชม โดยละเลยเนื้อหาสาระเกี่ยวกับวิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น รวมทั้งคุณค่าที่แท้จริงที่สังคมมีต่อกัน

8. ปัญหาของความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว การมีพฤติกรรมหรือการแสดงพฤติกรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยว เช่น การเปลือยกายอาบแดด การแต่งกายไม่สุภาพเข้าสถานที่สำคัญทางศาสนา หรือปูชนียสถาน การกอดจูบกันในที่สาธารณะ การกระทำที่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ของนักท่องเที่ยวเหล่านี้มักก่อให้เกิดปัญหาความขัดแย้งของคนท้องถิ่น เนื่องจากความแตกต่างกันของขนบธรรมเนียมประเพณีทำให้ชาวบ้านที่เป็นเจ้าของท้องถิ่นไม่พอใจบ้างครั้งอาจต่อต้านไม่รับนักท่องเที่ยวอีกต่อไปได้

9. ปัญหาการลดคุณค่าของงานศิลปหัตถกรรม เกิดจากการเห็นแก่ได้ของผู้ผลิตและจำหน่ายโดยการลดมาตรฐานลง เพื่อให้ได้กำไรมากที่สุดมีการลอกเลียนแบบศิลปหัตถกรรม โดยไม่คำนึงถึงความประณีตและคุณภาพของสินค้าเน้นแต่เรื่องของการค้าทำให้การมีคุณค่าของศิลปะหมดลงไปและเสียชื่อเสียงจนหมดความนิยมไปในที่สุด

7. พื้นที่ศึกษา

เกาะเกร็ดตั้งอยู่ในพื้นที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เกาะเกร็ดตั้งอยู่ที่ใต้ของอำเภอปากเกร็ด โดยมีระยะห่างจากจากอำเภอปากเกร็ดประมาณ 2 กิโลเมตร ที่ตั้งของตำบลเกาะเกร็ดนั้นเป็นพื้นที่ที่เป็นเกาะเกร็ด โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาล้อมรอบ มีขนาดพื้นที่ 2,188 ไร่ ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่างๆ ในอำเภอปากเกร็ด โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงที่เรียกว่าอ้อมเกร็ด และแม่น้ำลัดเกร็ดกั้นกลาง ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงพื้นที่ศึกษา ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
ที่มา : กรมโยธาธิการและผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

ทิศเหนือ ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลคลองพระอุดม

ทิศใต้ ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลท่าอิฐ

ทิศตะวันออก ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลปากเกร็ด

ทิศตะวันตก ติดต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา และตำบลอ้อมเกร็ด

ลักษณะภูมิประเทศของเกาะเกร็ด มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบต่ำล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณพื้นที่ริมน้ำเป็นที่ลุ่มมากกว่าตอนกลาง พื้นที่ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นที่ราบน้ำท่วมถึง ทำให้พื้นที่ทั่วทั้งเกาะเกร็ดเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการทำการเกษตรกรรม ดังจะเห็นได้ว่ามีการทำสวนไม้ผลไม้ยืนต้นอยู่ทั่วไป ผลไม้ที่นิยมปลูกได้แก่ กล้าย มะม่วง มะพร้าว ส้มโอ บริเวณส่วนกลางของเกาะเกร็ดแต่เดิมเป็นพื้นที่ปลูกข้าวเจ้า แต่ไม่มีการทำนามาตั้งแต่ปีพ.ศ.2525 (คัธลียา พรเพชรสุข 2544 : 2) เนื่องจากบริเวณกลางเกาะสูงกว่าบริเวณริมเกาะ การดึงน้ำเข้าสู่พื้นที่นาต้องอาศัยเครื่องสูบน้ำอีกทั้งสภาพคลองภายในเกาะเกร็ดปัจจุบันต้นเงินไม่มีการขุดลอกมาเป็นระยะเวลา

นาน การทำนาจึงไม่คุ้มกับการลงทุน ทำให้พื้นที่นาในอดีตกลายเป็นพื้นที่รกร้างเป็นผืนใหญ่ติดต่อกัน จากลักษณะของพื้นที่เกาะเกร็ดที่ค่อนข้างเป็นที่ราบลุ่ม โดยเฉพาะบริเวณริมเกาะจึงทำให้เกิดน้ำท่วมได้ง่าย เกาะเกร็ดจึงประสบปัญหาเรื่องน้ำท่วม ในช่วงซึ่งเกิดเป็นประจำทุกปีในช่วงฤดูน้ำหลาก คือ ในระหว่างเดือนกันยายน และเดือนพฤศจิกายน ประกอบกับลักษณะเนื้อดินที่เหนียวอุ้มน้ำได้ดี เมื่อเกิดการท่วมขังจึงทำให้การระบายน้ำค่อนข้างช้า

เกาะเกร็ดมีลักษณะทำเลที่ตั้งเป็นเกาะที่อยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งแตกต่างจากเกาะอื่นๆ ทั่วไปตรงที่เกาะเป็นเกาะที่เกิดจากฝีมือมนุษย์ในการทำการขุดคลองลัดแม่น้ำตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2265 ทำให้เกาะเกร็ดมีความแตกต่างจากพื้นที่อื่นๆ โดยเฉพาะพื้นที่ที่อยู่ใกล้เคียงกับเกาะเกร็ดที่ล้วนแล้วแต่เป็นแผ่นดินผืนเดียวกัน จากการมีสภาพทางกายภาพที่โดดเด่น มีความงดงามทั้งทางธรรมชาติ วิถีทัศน์ที่หาดูได้ยากในพื้นที่ที่อยู่ใกล้เมืองและอยู่ท่ามกลางกระแสการเติบโตของชุมชนที่อยู่โดยรอบ จึงทำให้เกาะเกร็ดมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวทำให้นักท่องเที่ยว หรือนักคิดที่ไปเยี่ยมชมเกิดความเข้าใจ รู้จัก หรือเกิดความประทับใจ และลักษณะเฉพาะบางอย่างก็เป็นสิ่งดึงดูดให้คนเข้าไปสัมผัส ซึ่งสิ่งที่ทำให้เกาะเกร็ดมีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากที่อื่น คือ

ปัจจุบันปี พ.ศ. 2554 มีผู้ที่อยู่อาศัยในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลจำนวน 5,611 คน และจำนวนหลังคาเรือน 1,315 หลังคาเรือน และในเกาะเกร็ดจะประกอบไปด้วยกลุ่มชาวไทยเชื้อสายต่างๆ ทั้งที่เป็นชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายมอญ หรือชาวไทย-มุสลิม (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี) เมื่อมาอยู่รวมกันที่เกาะเกร็ด ทำให้สามารถเห็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนออกเป็น 3 ลักษณะ ที่มีความแตกต่างกัน แต่ผสมผสานอยู่ภายในเกาะเกร็ดได้อย่างลงตัวได้แก่

1. ชุมชนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ

จากลักษณะทางกายภาพที่เป็นเกาะล้อมรอบไปด้วยน้ำ ทำให้การเดินทางเข้า – ออกจากพื้นที่ต้องอาศัยการเดินทางทางน้ำเป็นหลัก ดังนั้นผู้คนส่วนใหญ่จึงมักสร้างที่พักอาศัยอยู่ริมน้ำเพื่อความสะดวกในการเดินทาง สืบเนื่องมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ชาวไทยที่นับถือศาสนาอิสลามในเกาะเกร็ด มักนิยมสร้างบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่หมู่ 3 ทั้งนี้เป็นเพราะว่าเดิมคนกลุ่มนี้ อาศัยอยู่บริเวณตำบลท่าอิฐ ซึ่งตั้งอยู่ฝั่งตรงข้าม ต่อมาจึงอพยพย้ายเข้าฝั่งมาตั้งถิ่นฐานที่เกาะเกร็ด จึงสร้างบ้านเรือนอยู่บริเวณริมน้ำนอกจากนี้ยังเพื่อความสะดวกในการเข้าไปประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เนื่องจากเกาะเกร็ดไม่มีสถานที่สำหรับประกอบพิธี

2. ชุมชนเครื่องปั้นดินเผา

เนื่องจากอาชีพที่ชาวมอญนำเข้ามาด้วยหลังจากอพยพมาตั้งถิ่นฐานในเกาะเกร็ด ตั้งแต่สมัยปลายกรุงศรีอยุธยา คือ อาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผา และจากการที่อพยพเข้ามาในครั้ง

แรกมีการรวมกลุ่มกัน แบ่งพื้นที่จากประชากรที่อยู่อาศัยอยู่เดิม ซึ่งคือ ชุมชนชาวไทย ทำให้ลักษณะการตั้งบ้านเรือนค่อนข้างหนาแน่น การใช้วัด หรือคูคลองเป็นเส้นแบ่งเขตหมู่บ้านและเริ่มขยายตัวของพื้นที่อาศัย โดยขยายตัวตามสองฝั่งของทางเดินเท้า หรือถนนภายในเกาะจากการที่มีอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผา ทำให้มีโรงงานปั้นดินเผา รวมถึงเตาที่อยู่ภายในชุมชน

3. ชุมชนเกษตรกรรม

เป็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานที่พบว่า มีความแตกต่างจาก 2 ชุมชนข้างต้นโดยพบว่า ส่วนใหญ่เป็นชุมชนชาวไทยที่อาศัยอยู่มาตั้งแต่ดั้งเดิม ก่อนที่จะมีกลุ่มอื่นๆอพยพเข้ามา รวมถึงลักษณะของการประกอบอาชีพที่มีความแตกต่างออกไป คือ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม ดังนั้นลักษณะที่อยู่อาศัยที่พบ จะกระจายอยู่ตามพื้นที่ทำการเกษตรเพื่อสะดวกในการดูแลรักษาผลผลิตของตน

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ศุภวรรณ โพธิ์นาค (2545) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี เพื่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนที่มีผลมาจากการท่องเที่ยว โดยเฉพาะทางด้านการประกอบอาชีพ สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนที่เกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว พบว่า การท่องเที่ยวในอดีตและปัจจุบันก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางด้านบวกและทางด้านลบต่อวิถีชีวิตของคนใน ชุมชน ด้านบวก คือ การท่องเที่ยวทำให้มีความหลากหลายของทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น และก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือนและชุมชนมากขึ้น ในส่วนทางด้านลบ คือ จำนวนแรงงานต่างถิ่นเข้ามาอยู่ในชุมชนอาจก่อให้เกิดปัญหาการขัดแย้ง ส่วนปัญหาใหญ่อีกปัญหาหนึ่ง คือ เรื่องขยะและน้ำเสียที่มาจากนักท่องเที่ยวเนื่องจากยังไม่มีการจัดการและวางแผนจากทางภาครัฐและประชาชนที่เกี่ยวข้องในชุมชน

กษมา ประจง (2546) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในการสร้างงาน การยกระดับการครองชีพและลดภาวะการว่างงาน ด้านสังคมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน มีการร่วมกันทำกิจกรรมทางสังคมในชุมชน โดยเฉพาะมีการป้องกันการอพยพย้ายถิ่นของประชากรและการเสริมสร้างการศึกษา สำหรับในด้านวัฒนธรรม มีการร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมงานศิลปวัฒนธรรม มีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ และตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมรวมถึงการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชน

มามะวรัตน์ บุญยศิริโรตม์ (2546) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ทัศนคติชาวสมุทรสงครามต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม” พบว่า ชาวสมุทรสงครามส่วนใหญ่มีทัศนคติเห็นด้วยกับการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม นอกจากนี้ยังพบว่า ปัจจัยภูมิหลังของชาวสมุทรสงครามบางประการ มีความสัมพันธ์กับทัศนคติที่มีต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสงคราม

อมรา จำรูญศิริ (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม: กรณีศึกษา ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย พบว่า หลังจากที่ถูกเรือได้รับการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการท่องเที่ยวเชิงเกษตรวิถีชีวิตของชาวบ้านเปลี่ยนแปลงไป ด้านเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพ มีอาชีพเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงการผลิต จากการผลิตเพื่อยังชีพเป็นการผลิตเพื่อการขาย การเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม พบว่า การปกครองมีระเบียบแบบแผน ระบบครอบครัวเครือญาติเปลี่ยนแปลงไปเป็นครอบครัวเดี่ยว นิยมแยกครอบครัวออกมาประกอบอาชีพส่วนตัว การพึ่งพาอาศัยน้อยลง เห็นความสำคัญของการศึกษามากขึ้น ระบบสาธารณูปโภคได้รับการพัฒนา มีความสะดวกสบาย การเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรม พบว่า มีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อบางอย่างยังคงมีอยู่แต่องค์ประกอบบางอย่างมีการเปลี่ยนแปลงไป

อภิสิทธิ์ พวงประเสริฐ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไปปฏิบัติ : กรณีศึกษา “เครื่องปั้นดินเผา” ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยศึกษาเปรียบเทียบถึงก่อนและหลังจากที่รัฐบาลมีนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์และชุมชนได้นำนโยบายดังกล่าวมาปฏิบัติ นอกจากนี้ยังกล่าวถึงประโยชน์ของโครงการ รวมถึงปัญหา อุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ดโดยตรง เพราะเมื่อมีนโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์เข้ามาในชุมชน ชุมชนมีรายได้มากขึ้น อีกทั้งหน่วยงานราชการมีการจัดทำแผนที่ท่องเที่ยว มีการเผยแพร่สารคดีการท่องเที่ยวของเกาะเกร็ด จนเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว ทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านหันมาประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าแม่ค้ามากขึ้น ส่วนเรือโดยสารจากแต่ก่อนจะรับส่งชาวบ้านที่อยู่บนเกาะ ในปัจจุบันหันมาประกอบอาชีพรับจ้างพาชมรอบเกาะ ส่วนเครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตก็มีการปรับเปลี่ยนรูปทรงใหม่ๆ ให้ตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยวแต่ยังคงเอกลักษณ์ลวดลายแบบวิจิตรศิลป์ คือ ลายกุด ลายพิมพ์ เอาไว้

จุฑารัตน์ ขาวคม (2548) ได้ทำการศึกษาผลกระทบด้านเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวต่อประชาชนท้องถิ่น ในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด พบว่า ประเด็นผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวทางบก คือ การสร้างงานสร้างอาชีพมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้มาก

ขึ้น มีการขยายการลงทุน การพัฒนาคุณภาพของสินค้าและบริการ โครงสร้างด้านการผลิตมีการเปลี่ยนแปลง ผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวด้านลบ คือ การเปลี่ยนแปลงการถือครองที่ดิน การอพยพแรงงานจากถิ่นอื่น การนำเข้าแรงงานจากต่างถิ่น ค่าครองชีพสูงขึ้น ราคาสินค้ามีราคาสูงขึ้น สูญเสียศักยภาพด้านเศรษฐกิจของชุมชน

ดังนั้น เมื่อการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนย่อมทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในชุมชนซึ่งมีเกี่ยวข้องกับสังคม เมื่อมีการจัดการท่องเที่ยวเข้ามาภายในชุมชน ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านในชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมได้

สรุป การท่องเที่ยว คือ การที่พื้นที่นั้นมีลักษณะที่มีความน่าสนใจและชาวบ้านในชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ว่ามีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะจึงทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว และได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขึ้นไว้ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การขยายถนน ไฟฟ้า ประปา ธุรกิจเรือข้ามฟาก ธุรกิจค้าขายต่างๆ รวมไปถึงการจัดระเบียบและปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้มีความเหมาะสมและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้

การท่องเที่ยวของชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ได้ส่งผลกระทบต่อทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ที่ชุมชนมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมมาก่อน ตลอดจนได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนเกาะเกร็ด ได้แก่ การปรับตัวของชาวบ้านในชุมชนเกาะเกร็ด การปรับปรุงชุมชนเกาะเกร็ดเพื่อการรองรับนักท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ของชุมชนเกาะเกร็ดนั้นต้องคำนึงถึงลักษณะความดั้งเดิมของชุมชนเกาะเกร็ดที่ประกอบด้วยอาชีพหลักในอาชีพเกษตรกรรม หัตถกรรม เป็นหลัก และมีทรัพยากรสิ่งแวดล้อมทางน้ำที่มีความสมบูรณ์และคำนึงถึงสาเหตุสำคัญที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชนเกาะเกร็ดที่เป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวและรักษาพัฒนาให้เกิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษา เรื่อง การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีศึกษาเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว และผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนและ เพื่อศึกษาแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน การวิจัยครั้งนี้ใช้แนวทางการดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการศึกษา ประกอบด้วย 2 กลุ่ม คือ

1. ผู้นำที่เป็นทางการในพื้นที่ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกลุ่มต่างๆ ที่อยู่ในชุมชน ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นทางการในพื้นที่ 5 คน โดยผู้วิจัยเลือกแบบการสัมภาษณ์ในเชิงการพัฒนาการท่องเที่ยว สภาพเศรษฐกิจ สังคม และความเป็นอยู่ของคนในชุมชนเกาะเกร็ดกับการเปลี่ยนแปลงหลังจากมีการท่องเที่ยว และปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด

2. ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด ได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล 10 คน โดยผู้วิจัยเลือกแบบการสัมภาษณ์ในเรื่องปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

1. แบบสัมภาษณ์ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 2 กลุ่ม

1.1 ผู้นำที่เป็นทางการ ประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานกลุ่มต่างๆที่อยู่ในชุมชน จะสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษา การท่องเที่ยว และบริบทของชุมชนอย่างละเอียด

1.2 ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด จะสอบถามในประเด็นที่เกี่ยวกับ

ข้อมูลการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม วิถีชีวิตของชุมชนก่อนและหลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่รวมทั้งผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน โดยผู้วิจัยได้กำหนดคำถามไว้อย่างกว้างๆ ล่วงหน้า เป็นลักษณะคำถามปลายเปิดที่มีความยืดหยุ่นตามสถานการณ์ของการสัมภาษณ์

2. แบบสังเกต

ผู้วิจัยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยเข้าไปท่องเที่ยวที่ชุมชนเกาะเกร็ด โดยมีแบบสังเกตปัจจัยต่างๆ ได้แก่ ที่ตั้ง ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ความปลอดภัย สิ่งอำนวยความสะดวก กิจกรรมการท่องเที่ยว ปัญหาและอุปสรรคของการท่องเที่ยว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับชุมชนเกาะเกร็ด ได้แก่ ชุมชนชาวมอญ รวมทั้งเอกสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด เอกสารงานต่างๆ ในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด เพื่อศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของชุมชนด้านลักษณะทางกายภาพ ประวัติความเป็นมา ประชากร เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม สภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งลักษณะการท่องเที่ยว ประวัติความเป็นมาของการท่องเที่ยว และดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม ตามกรอบแนวคิดและวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

2. ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data)

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยการสัมภาษณ์แบบมีส่วนร่วมและใช้กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักตามกรอบแนวคิดและประเด็นที่ตั้งไว้ โดยแนวคำถามเป็นแบบปลายเปิดเป็นแนวทางในการกำหนดประเด็นคำถาม เพื่อให้ได้ประเด็นคำถามในแนวที่ครอบคลุม โดยทั้งนี้จะตั้งอยู่บนความยืดหยุ่น และเหมาะสมกับสถานการณ์

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการสังเกต นำมาตรวจสอบความครบถ้วนสมบูรณ์ของข้อมูล จัดหมวดหมู่ข้อมูลตามประเด็นการศึกษา วิเคราะห์ สรุป และนำเสนอผลโดยการพรรณนาความ อธิบายตามกรอบแนวคิดการวิจัยใน 4 ประเด็นหลัก คือ

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ของพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด ในด้านวิถีชีวิตชุมชนก่อนและหลังการเข้ามาของการท่องเที่ยว โดยทำการศึกษาข้อมูลจากด้านทุติยภูมิและข้อมูลด้านปฐมภูมิ และแนวโน้มในอนาคตโดยใช้เทคนิควิธีการเชิงพรรณนา จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

และการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ ผู้ให้ข้อมูลหลักในเรื่องต่างๆ ผู้รู้เกี่ยวกับพื้นที่ศึกษาจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผู้ให้ข้อมูลหลักประชาชนในพื้นที่ ผู้นำที่เป็นทางการ ไม่เป็นทางการ และหัวหน้าครัวเรือนที่สามารถให้ข้อมูลที่ต้องการ การสำรวจพื้นที่ศึกษาและเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้อง และการสนทนากลุ่มตัวแทนชุมชน

2. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมของชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของสิ่งแวดล้อมพร้อมกับการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชน ผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม โดยจะทำการวิเคราะห์เชิงเหตุผลที่สัมพันธ์กัน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในด้าน สังคม วัฒนธรรม ตลอดจนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมเกาะเกร็ด หลังจากมีการท่องเที่ยว รวมทั้งความ ต้องการ และความคิดเห็นของชุมชนต่อการเข้ามาของการท่องเที่ยว และการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แนวคิดต่างๆ ของชุมชนในการจัดการกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

3. ศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนและผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชน โดยการวิเคราะห์ข้อมูลของชุมชนไปพร้อมกับการรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ประชาชน ผู้ให้ข้อมูลหลัก สัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่ม โดยจะทำการวิเคราะห์เชิงเหตุผลที่สัมพันธ์กัน เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนในด้าน เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ด หลังจากมีการท่องเที่ยว รวมทั้งความ ต้องการ และความคิดเห็นของชุมชนต่อการเข้ามาของการท่องเที่ยว และการจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แนวคิดต่างๆ ของชุมชนในการจัดการกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

4. เพื่อหาแนวทางร่วมกับชุมชนในการลดผลกระทบทางลบ และหาแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวที่เหมาะสมของชุมชน ด้วยการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบร่วมกับตัวแทนชุมชนในการสนทนากลุ่ม โดยการวิเคราะห์จากการประเมินอนาคตภาพทางสังคม (The Ethnographic Futures Research : EFR) ของชุมชนที่ได้คาดการณ์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวในอนาคต และประเมินความต้องการที่ชุมชนอยากจะให้การท่องเที่ยวเป็นในอนาคต โดยเปรียบเทียบสถานการณ์จากความคิดเห็น และสร้างภาพในอนาคตโดยพิจารณา ร่วมกับการประมวลผลการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อพื้นที่ท่องเที่ยวและแนวคิดทฤษฎีในการศึกษาครั้งนี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวกรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ประธานกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน และ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้คือ

ส่วนที่ 1 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

ส่วนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน

ส่วนที่ 3 แนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน

ส่วนที่ 1 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม โดยการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้ที่อยู่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ด ผลการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมของเกาะเกร็ดเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเจนใน 4 ด้าน คือ ด้านทัศนียภาพ ปริมาณขยะ คุณภาพอากาศ และคุณภาพน้ำ สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

1.1.1 น้ำ

น้ำถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อสิ่งมีชีวิต มีความสำคัญด้านเกษตรกรรม เช่นการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ด้านอุตสาหกรรม เช่น ด้านการคมนาคมขนส่งทางเรือ ด้านการบริโภคใช้สอยของมนุษย์โดยตรง ในอดีตเกาะเกร็ดมีสภาพเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา แหล่งน้ำที่ชุมชนในเกาะเกร็ดนำมาใช้ประโยชน์ได้มาจากแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองที่แตกแขนงเข้าไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในเกาะเกร็ดทั้ง 7 หมู่บ้าน แต่ละคลองมีขนาดกว้าง ยาว และลึกแตกต่างกันออกไป โดยถูกนำไปใช้ประโยชน์ด้านเกษตรกรรม ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชน โดยมีวิธีการปลูกพืชแบบดั้งเดิมใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ มีการปลูกไม้ผลแบบผสมผสาน หลายชนิดในพื้นที่เดียวกัน ปลูกผักเสริมไม้ผล ยกร่องสวนเพื่อกันน้ำในฤดูน้ำหลาก ส่วนใหญ่ทำสวนผลไม้ยืนต้น เช่น กัลย มะพร้าว ทุเรียน ส้มโอ มะม่วง ด้านการอุปโภคบริโภค เช่น การทำเป็นน้ำดื่ม โดยนำน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยามาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ต้มได้ ชำระร่างกาย ซักผ้า ล้างจาน เป็นต้น รวมถึงเพื่อการคมนาคมขนส่งทางเรือ (ดังภาพที่ 1-3) แต่ในปัจจุบันลักษณะของน้ำมีสีค่อนข้ำงุ่น น้ำมีกลิ่นเหม็นไม่สามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ เนื่องจากนี้ยังมีจำนวนผู้พักอาศัย บุคคลภายนอกที่เข้ามาทำการค้าขายเพื่อการท่องเที่ยวและจำนวนนักท่องเที่ยวสูงขึ้นทำให้เกิดการปล่อยของเสียลงในแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดมลพิษทางน้ำ (ดังภาพที่ 4)

จากการสำรวจดัชนีคุณภาพน้ำบริเวณเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี พบว่ามีค่าออกซิเจนละลาย (DO) ต่ำกว่า 4.0 มิลลิกรัม/ลิตร ปริมาณความสกปรกในรูป BOD เกิน 2.0 มิลลิกรัม/ลิตร ปริมาณแบคทีเรียกลุ่มโคลิฟอร์มทั้งหมดเกิน 20,000 เอ็มพีเอ็น/100 มิลลิลิตร และปริมาณแบคทีเรียกลุ่มฟิโคลคิฟอร์ม (FCB) พบว่ามีค่าเกิน 4,000 เอ็มพีเอ็น/100 มิลลิลิตร บ่งชี้ได้ว่าคุณภาพน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางบริเวณ จังหวัดนนทบุรี ต่ำกว่าดัชนีคุณภาพน้ำตามมาตรฐาน ของแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางบริเวณ จังหวัดนนทบุรี

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ร่วมมือกับจังหวัดนนทบุรีจัดสร้าง

แหล่งน้ำ เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอเพื่อการอุปโภคและบริโภค แหล่งน้ำในเกาะเกร็ดสรุปได้ดังนี้

1. แหล่งน้ำธรรมชาติบนผิวดิน เกาะเกร็ดมีลักษณะเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนที่อ้อมรอบเกาะ เรียกว่า แม่น้ำอ้อมเกร็ด สวนที่ตัดตรง คือแม่น้ำลัดเกร็ด นอกจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ยังมีแหล่งน้ำธรรมชาติสำหรับบ้านเรือนที่อยู่อาศัยลึกเข้าไปในเกาะเกร็ด ใช้เป็นแหล่งน้ำอุปโภค-บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตร ประกอบด้วยคลองอีกเป็นจำนวนมาก คลองเหล่านี้แตกแขนงมาจากแม่น้ำเจ้าพระยาเข้าไปยังพื้นที่ทั้ง 7 หมู่บ้านอย่างทั่วถึง แต่ละคลองจะมีขนาดกว้าง ยาว และลึกแตกต่างกันออกไป แต่ในหน้าแล้งคลองบางแห่งประสบภาวะตื้นเขิน จึงก่อให้เกิดความไม่สะดวกอยู่บ้างในการที่จะใช้เดินทาง

2. แหล่งน้ำธรรมชาติใต้ดิน ได้แก่ บ่อบาดาลสาธารณะเริ่มดำเนินการขุดเจาะมาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 โดยได้งบประมาณมาจากหลายๆ หน่วยงาน เช่น กรมโยธาธิการ กรมอนามัย เป็นต้น ปัจจุบันมีบ่อบาดาลสาธารณะทั้งสิ้น 7 บ่อ (ดังภาพที่ 5)

3. แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ถึงแม้ว่าเกาะเกร็ดจะมีสภาพเป็นเกาะที่อยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา และมีคลองธรรมชาติอยู่มากมายหลายสาย แต่เนื่องจากอาชีพส่วนใหญ่จะเป็นการทำสวนก๋อให้เกิดความต้องการน้ำดิบเพื่อการเกษตร อุตสาหกรรมการทำเครื่องปั้นดินเผา และการบริโภค ดังนั้น ปริมาณน้ำธรรมชาติจึงไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้จำเป็นต้องจัดการสร้างแหล่งน้ำขึ้น

ภาพที่ 1 แสดงสภาพเกาะเกร็ดเป็นเกาะกลางแม่น้ำเจ้าพระยา
ที่มา : รูปภาพที่เกาะเกร็ด, เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2555. เข้าถึงได้จาก
<http://www.oknation.net/blog>

ภาพที่ 2 แสดงการปลูกพืชสวนมีการยกร่องสวนเพื่อกันน้ำ

ที่มา : รูปภาพที่เกาะเกร็ด, เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2555, เข้าถึงได้จาก <http://www.bloggang.com/viewblog.php?id=chaiwat4u&date=30-04-2007&group=5&gblog=3>

ภาพที่ 3 แสดงสภาพน้ำในเกาะเกร็ดสามารถใช้ชำระร่างกายได้

ที่มา : เกาะเกร็ดชุมชนชาวมอญย้อนอดีต, เข้าถึงเมื่อ 28 เมษายน 2555, เข้าถึงได้จาก

http://konkeylen.multiply.com/photos/album/16/16?&show_interstitial=1&u=%2Fphotos%2Falbum##photo=24

ในอดีตชุมชนในเกาะเกร็ดใช้แหล่งน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา เพื่อใช้ในการปลูกพืชผัก สวนครัว เป็นอาหารและนำส่วนที่เหลือไปขายภายในชุมชน และใช้น้ำทำเป็นน้ำดื่ม น้ำใช้ คือใช้อาบน้ำ ชักผ้า ล้างจาน เป็นต้น แต่ในปัจจุบันน้ำเสียวกว่าเดิมเยอะ ไม่สามารถนำมาดื่ม มาใช้ได้ ซึ่งเกิดจากการสร้างโรงงาน และจำนวนของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มมากขึ้น (รวิวรรณ ศรีวงศ์, 2554)

สภาพแหล่งน้ำ มีการเปลี่ยนแปลงจากอดีตที่เคยดื่มได้ แต่ปัจจุบันน้ำในแม่น้ำจุ่น น้ำเสียวมากไม่สามารถดื่มได้ จึงมาใช้น้ำประปาแทน เกิดจากการมีโรงงานเข้ามาทำให้เกิดมลภาวะทางน้ำมากกว่าเดิม กลองในชุมชนต้นเงิน มีน้ำทะเลหนุนทำให้เกิดน้ำท่วมมากขึ้นทุกปี (นิษา โป๊ะบุญจัน, 2554)

บุคคลข้างนอกเข้ามาอยู่เพื่อเข้ามาค้าขาย นักท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้ปริมาณขยะมากขึ้น ส่งผลต่อแหล่งน้ำปัจจุบันสกปรกเพิ่มมากขึ้น ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนประกอบอาชีพทำไร่ทำสวน ทำส้มโอ หลังจากมีการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เปลี่ยน เป็นทำการค้าขายมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจดี มีรายได้มากขึ้นในวันเสาร์อาทิตย์ (สุทาวัน เขาวลิต, 2554)

การเปลี่ยนแปลง มีความหนาแน่นมากขึ้น ปลูกบ้านเรือนริมน้ำเป็นหลัก กลางเกาะไม่มีบ้านเรือน สภาพแหล่งน้ำอดีตดีกว่า สามารถดื่มได้เลย ปัจจุบันไม่ได้ (ชูสวัสดิ์ พันธุรานนท์, 2554)

จากการสัมภาษณ์พบว่าคนในชุมชนเกาะเกร็ดสามารถนำน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยามาใช้ในการเกษตรกรรม อุปโภคและบริโภคได้ เมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบันแล้วน้ำในแม่น้ำเจ้าพระยาไม่สามารถนำมาดื่ม หรือชำระร่างกายได้ เนื่องจากมีจำนวนผู้พักอาศัยสูงขึ้นทั้งบุคคลที่อาศัยอยู่เดิม และบุคคลจากภายนอกเพื่อเข้ามาทำการค้าขาย รวมทั้งมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะเกร็ด โดยเฉพาะวันเสาร์, อาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ทำให้มีการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้น มีการถ่ายเทของเสียลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาเพิ่มมากขึ้น

ปัจจุบันการใช้ประโยชน์แหล่งน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาและลำคลองต่าง ๆ ที่มีอยู่ในเกาะเกร็ดไม่เพียงพอแก่ความต้องการ เนื่องจากแหล่งน้ำดังกล่าวถูกนำไปใช้ด้านการเกษตร การอุปโภคบริโภค และจำนวนผู้พักอาศัยในเกาะเกร็ดเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งเกาะเกร็ดถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเกาะเกร็ดเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นจึงได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานของภาครัฐในการจัดสร้างแหล่งน้ำขึ้น คือบ่อบาดาลสาธารณะใน ปัจจุบันมีทั้งหมด 7 บ่อ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากกรมโยธาธิการและกรมอนามัย (องค์การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน องค์การมหาชน, 2553)

นอกจากนี้คุณภาพน้ำแม่น้ำเจ้าพระยาตอนกลางตั้งแต่ปากแม่น้ำน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยาถึงบริเวณทำนายนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี จัดว่าอยู่ในเกณฑ์ดี โดยมีลักษณะเปลี่ยนไปจากธรรมชาติไม่มากนัก คุณภาพน้ำส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน แต่ในช่วงฤดูแล้งมีการเฝ้าระวังปัญหาเกิดจากปริมาณออกซิเจนละลายน้ำต่ำ ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาหมอกควันได้ในอนาคต (กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2553) อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกาะเกร็ดแล้วส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าไม่สามารถใช้น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาในการอุปโภคบริโภคได้

1.1.2 อากาศ

สภาพอากาศมีผลต่อการดำรงชีวิต สภาพจิตใจและร่างกายของมนุษย์ อากาศในเกาะเกร็ดเป็นเขตอากาศร้อนชื้นฝนตกชุกในช่วงฤดูฝนและตกมากที่สุดในเดือนกันยายน และมีฝนตกติดต่อกันเป็นระยะเวลานานส่งผลทำให้เกิดน้ำท่วมทั่วบริเวณเกาะเกร็ด ในฤดูร้อนอากาศในเกาะเกร็ดไม่ร้อนมากนัก เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ในเกาะเกร็ดอุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้ยืนต้น และล้อมรอบไปด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้มีลมพัดผ่านสม่ำเสมอ

ในอดีตคนในชุมชนประกอบอาชีพทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพรองจากอาชีพด้านเกษตรกรรม ชุมชนชาวมอญที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดประกอบอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นหลัก เป็นอาชีพที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่น และสภาพดินที่เกาะเกร็ดมีคุณภาพดีเหมาะสมกับการทำเครื่องปั้นดินเผา คือ เป็นดินเหนียว ไม่ร่วนซุย มีสีน้ำตาล เครื่องปั้นดินเผาที่ผลิตเป็นภาชนะ เช่น โอ่ง อ่าง ครก โอ่งพลู เป็นต้น ซึ่งเป็นที่นิยมใช้กันในอดีต ซึ่งการผลิตเครื่องปั้นดินเผาส่งผลทำให้เกิดกลุ่มควันจากการเผา ทำให้สภาพอากาศมีความสกปรก มีกลุ่มควันจากการเผา เกิดมลภาวะทางอากาศ

ปัจจุบันความนิยมในการใช้เครื่องปั้นดินเผาลดลงและมีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง คนภายในชุมชนส่วนใหญ่จึงเปลี่ยนอาชีพจากอาชีพการทำเครื่องปั้นดินเผาหันมาประกอบอาชีพค้าขายมากขึ้น ทำให้การผลิตเครื่องปั้นดินเผาลดลง ส่งผลต่อกลุ่มควันที่เกิดจากการผลิตเครื่องปั้นดินเผาลดลงตามไปด้วย

อย่างไรก็ตามจากการที่นักท่องเที่ยวมีจำนวนสูงขึ้น ทำให้คนภายในชุมชนขยายที่พักอาศัยจากเดิมที่ใช้เป็นที่อยู่อาศัยอย่างเดียว ทำการตัดแปลงต่อเติมสิ่งปลูกสร้างใหม่เพื่อให้เหมาะสมสามารถทำการค้าได้ เป็นสถานที่สะดวกสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวมาทำการซื้อขายได้ รวมทั้งมีคนจากภายนอกชุมชนเข้ามาทำการค้าขายเพื่อหารายได้ ก่อให้เกิดความแออัดจากจำนวนคนที่มากขึ้น ในแต่ละวันมีผู้มาเยือนเกาะเกร็ดเป็นหลักร้อย ในวันหยุดสุดสัปดาห์มีถึงหลักพัน (วันเสาร์โดยเฉลี่ยประมาณ 5,000 คน วันอาทิตย์เฉลี่ยประมาณ 6,000 คนและวันหยุดนักขัตฤกษ์)

ทั้งนี้ทาง อบต.เกาะเกร็ดได้รวบรวมจำนวนนักท่องเที่ยวเฉลี่ยของปี 2554 ไว้ว่าสูงถึง 70,000 คน ต่อปี

ภาพที่ 6 แสดงเตาเผาเครื่องปั้นดินเผาในเกาะเกร็ด

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตกับปัจจุบัน มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

สภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางที่ดีขึ้นและแย่ลง คือในทางที่ดีขึ้นคือจากอดีตสภาพอากาศมีฝุ่นควัน เนื่องจากเกาะเกร็ดเป็นแหล่งผลิตเครื่องปั้นดินเผาของชาวมอญ มีโรงงานผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวนมาก แต่ในปัจจุบันโรงงานเครื่องปั้นดินเผาลดลง มลภาวะด้านฝุ่นควันจึงลดลงตามไปด้วย สำหรับในทางที่แย่ลงในด้านการหมุนเวียนของอากาศมีน้อยลงกว่าในอดีต ที่มีลมพัดผ่าน การถ่ายเทอากาศดีกว่าปัจจุบัน ที่มีอากาศร้อนอับชื้นขึ้น ไม่มีลมพัดผ่าน ซึ่งเกิดจากการสร้างบ้านเรือนที่หนาแน่นขึ้นทำให้เกิดการบังลมของสิ่งก่อสร้าง (เกศริน บุตรขุนทอง 2554)

บุคคลข้างนอกเข้ามาอยู่เพื่อเข้ามาค้าขาย ลักษณะบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไปเป็นปูน อาคารหนาแน่น อากาศร้อน (สุรัตน์ บัวหิรัญ, 2554)

สภาพอากาศเปลี่ยนแปลงมาก ฝนตกเร็วขึ้น (ลดา วัฒนาเล, 2554)

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกาะเกร็ดสภาพอากาศเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีตกับปัจจุบันพบว่าสภาพอากาศดีขึ้นเนื่องจากลดปริมาณการผลิตเครื่องปั้นดินเผา แต่ความแออัดจากการเข้ามาของนักท่องเที่ยว การมีสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นทั้งจากการปลูกเป็นที่พักอาศัย หรือเพื่อทำการค้ามากขึ้น ทำให้อากาศร้อนและชุมชนมีสภาพแออัดมากขึ้น

1.1.3 ขยะ

ขยะที่พบในพื้นที่เกาะเกร็ดสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ชนิดใหญ่ ๆ คือ 1) ขยะเปียก เป็นขยะที่มีความชื้นปะปนอยู่มาก ส่วนใหญ่เป็นพวกเศษอาหารที่เหลือจากนักท่องเที่ยว 2) ขยะแห้ง เป็นขยะที่มีความชื้นปะปนอยู่บ้างเล็กน้อย ที่พบได้แก่ แก้วพลาสติก ถุงพลาสติก 3) ขี้เถ้า เป็นขยะที่ได้จากการเผาไหม้ของไม้ ถ่านหรือเชื้อเพลิงอื่นๆ ในกิจการอุตสาหกรรม การปรุงอาหาร เช่น เศษไม้ เศษดินเผาที่เกิดจากการผลิตเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

ในอดีตปริมาณขยะในเกาะเกร็ดมีจำนวนน้อย เนื่องจำนวนจากที่พักอาศัยในเกาะเกร็ด บุคคลภายนอกเข้ามาในเกาะเกร็ด มีจำนวนน้อย ทำให้ปริมาณขยะมีปริมาณน้อยตามไปด้วย

ปัจจุบันปริมาณขยะในเกาะเกร็ดมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้น เกิดจากการขยายตัวของชุมชน มีที่พักอาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดสูงขึ้น จำนวนผู้พักอาศัยในปัจจุบันมีจำนวน 5,650 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด 2553) ประกอบกับการพัฒนาเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลทำให้จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเพิ่มมากขึ้นทั้งชุมชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการต่างถิ่น รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดส่งผลทำให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้น 1.5 ตันต่อวัน เป็น 2.5 – 3 ตันต่อวัน โดยเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ ขยะที่พบส่วนใหญ่เป็นกล่องโฟม ถุงพลาสติก แก้วพลาสติก เป็นภาชนะที่บรรจุอาหารเศษอาหาร ซึ่งมีปริมาณมากก่อให้เกิดขยะล้นถึงทำให้เกิดปัญหาการสูญเสียทัศนียภาพ

ในปี พ.ศ. 2541 องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดได้เข้ามาบริหารจัดการขยะ โดยจัดให้มีถังขยะสีเขียว สีเหลือง วางไว้ตามจุดสาธารณะทั่วไปอย่างทั่วถึง เพื่อรองรับขยะจากนักท่องเที่ยว และจัดถังขยะสีชมพูให้วางไว้ตามบ้านแต่ละบ้าน เพื่อไม่ให้นำขยะไปทิ้งร่วมกับถังขยะสีเขียวและสีเหลือง (ดังภาพที่ 7) และจัดเจ้าหน้าที่เข็นรถเก็บขยะจากบ้านต่าง ๆ โดยมีลุงดำ แจกจ่ายตามบ้านต่าง ๆ เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บ การบริการจัดเก็บขยะตั้งแต่เวลา 8.00 น. - 12.00 น. ของทุกวัน โดยเข็นขยะไปรวมไว้ที่ท่าเรือต่าง ๆ จะมีเรือบรรทุกขยะของ อบต. รับขยะตามโป๊ะท่าเรือหมู่บ้านรอบตำบลเกาะเกร็ด และนำไปส่งให้รถขนขยะของเทศบาลนครปากเกร็ดที่ท่าเรือวัดกลางเกร็ด เพื่อไปกำจัดต่อไป

ภาพที่ 7 แสดงสภาพขยะในเกาะเกร็ด

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงของปริมาณขยะเมื่อเปรียบเทียบกับปัจจุบัน มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

ปริมาณขยะในปัจจุบันเพิ่มมากขึ้น เกิดจากความหนาแน่นของประชากรผู้อยู่อาศัยในชุมชน และนักท่องเที่ยวมากขึ้น มีร้านค้าจำหน่ายสินค้ามากขึ้น ทำให้ปริมาณขยะมากขึ้นตามไปด้วย (นันทวัฒน์ อนุศาสนีย์ 2554)

ปัจจุบันมีปริมาณขยะเพิ่มขึ้นมาก แต่มีการจัดการที่ดี มีหน่วยงาน อบต. จัดเก็บทุกวัน (ขาว บุญยวง, 2554)

ปริมาณขยะในปัจจุบันมีมากขึ้น แต่ไม่เป็นปัญหาเพราะมีหน่วยงานภาครัฐ เข้ามาดูแลทั่วถึงมากขึ้น (มาริสสา บุญมาก, 2554)

ปีงบประมาณปีที่ผ่านมา ถึงขยะสีเขียว และสีเหลืองเป็นถึงขยะสาธารณะ สีมพูไว้ในบ้าน ตอนเช้า ก็นำออกมามีเจ้าหน้าที่เก็บตามบ้าน รวบรวมขยะใส่ถุงดำไปไว้ที่โป๊ะ มีเรือไปเก็บที่ทำเรือวัดกลาง นักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ขยะเยอะ ปัญญาขยะแก้ไขลำบากจึงต้องปลูกฝัง ถ้าถึงขยะเต็มให้ไปทิ้งที่อื่น ปัญหาที่เยอะที่สุดคือปัญหาขยะ (พัชรภา, ใจดี 2554)

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกาะเกร็ดในการเปรียบเทียบปริมาณขยะในอดีตกับปัจจุบันพบว่า ปริมาณขยะในปัจจุบันมีจำนวนมากขึ้น เนื่องจากจำนวนผู้พักอาศัยเพิ่มสูงขึ้น การเข้ามาในเกาะเกร็ดของนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการจากภายนอกเข้ามาทำการค้าขาย ทำให้มี

ปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากเมื่อมีจำนวนคนมาก ปริมาณการทิ้งสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ มีจำนวนมากด้วย เช่น กล่องโฟม เศษอาหาร ถุงพลาสติก แก้วพลาสติก เป็นต้น แต่หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาบริหารจัดการในการจัดเก็บขยะได้เป็นอย่างดี

1.1.4 ทักษิณภาพ

ทักษิณภาพ เป็นสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา มีทั้งมนุษย์สร้างขึ้น เช่น บ้าน วัด เป็นต้น และเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น ต้นไม้ แม่น้ำ สภาพอากาศ เป็นต้น เกาะเกร็ดเป็นเกาะขนาดใหญ่มีรูปร่างคล้ายครึ่งวงกลมตั้งอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา จึงเป็นส่วนสำคัญทำให้เกาะเกร็ดมีทักษิณภาพที่สวยงาม ในอดีตสภาพบ้านเรือน สถานที่โบราณสถานที่สำคัญ เช่น วัดเสาชิงช้า วัดปรมัยยิกาวาส วัดไผ่ล้อม เป็นต้น ยังมีสภาพที่เก่า มีต้นไม้ใหญ่ที่ให้ความร่มรื่นเป็นจำนวนมาก ผู้พักอาศัยมีจำนวนน้อย มีพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำการเกษตรกรรม ปลูกพืชไร่ พืชผัก เพื่อยังชีพในครอบครัว ดังนั้นทักษิณภาพในอดีต จึงเป็นสถานที่เป็นธรรมชาติ สงบร่มรื่น

ทักษิณภาพของเกาะเกร็ดในปัจจุบัน นอกจากเกาะเกร็ดตั้งอยู่กลางแม่น้ำเจ้าพระยา การมีความเป็นธรรมชาติ คือมีต้นไม้ใหญ่ร่มรื่น มีการปลูกพืชไร่ พืชสวน และผักหลายชนิด ยังมีจุดเด่นอีกอย่างหนึ่ง คือศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมและประเพณีของชาวไทยเชื้อสายมอญ ที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องและเด่นชัด ด้วยจุดเด่นและองค์ประกอบหลักเหล่านี้ ซึ่งมีหลากหลายความน่าสนใจร่อนักท่องเที่ยวมาเยือน ประกอบกับคนในชุมชนเกาะเกร็ดช่วยกันปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ โดยมีการตกแต่งร้านค้าอย่างสวยงาม เช่น ร้านขายเครื่องปั้นดินเผา มีการจัดวางสินค้าอย่างเป็นระเบียบ ซึ่งยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด แต่การสร้างสิ่งปลูกสร้างริมน้ำ เช่น ร้านค้า เป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการบดบังทักษิณภาพตามธรรมชาติ (ดังภาพที่ 8)

ภาพที่ 8 แสดงทัศนียภาพที่เกาะเกร็ด

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงของทัศนียภาพเมื่อเปรียบเทียบกับอดีตกับปัจจุบัน มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

ทัศนียภาพโดยรวมปัจจุบันดีขึ้น มีคนเข้ามาอยู่ และเข้ามาท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้ มีอาชีพมากขึ้น (นันทวัฒน์ อนุศาสนีย์, 2554)

ทัศนียภาพมีการเปลี่ยนแปลงเนื่องจากมีร้านค้ามากขึ้น (เกศริน บุตรขุนทอง, 2554)

เกาะเกร็ดในอดีตเป็นเพียงที่อยู่อาศัย แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อตอบสนองต่อการท่องเที่ยว (พัชรภา ใจดี, 2554)

จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกาะเกร็ด พบว่าทัศนียภาพในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับในอดีต เนื่องจากเกาะเกร็ดถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนเกาะเกร็ดปรับปรุงทัศนียภาพทั้งแหล่งโบราณสถานต่าง ๆ เช่น วัดฉิมพลี วัดไผ่ล้อม ฯลฯ และการจัดตบแต่งร้านค้า บ้านเรือนให้เหมาะสมกับการเป็นสถานที่ท่องเที่ยว รวมทั้งหน่วยงานภาครัฐ ได้เข้ามาจัดทำโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ เช่น จัดทำถนนในเกาะเกร็ดทำให้สามารถเดินทางสะดวก มีความเป็นระเบียบมากขึ้น เกาะเกร็ดจึงมีเสน่ห์ทั้งด้านธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ในการดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ

1.2 ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

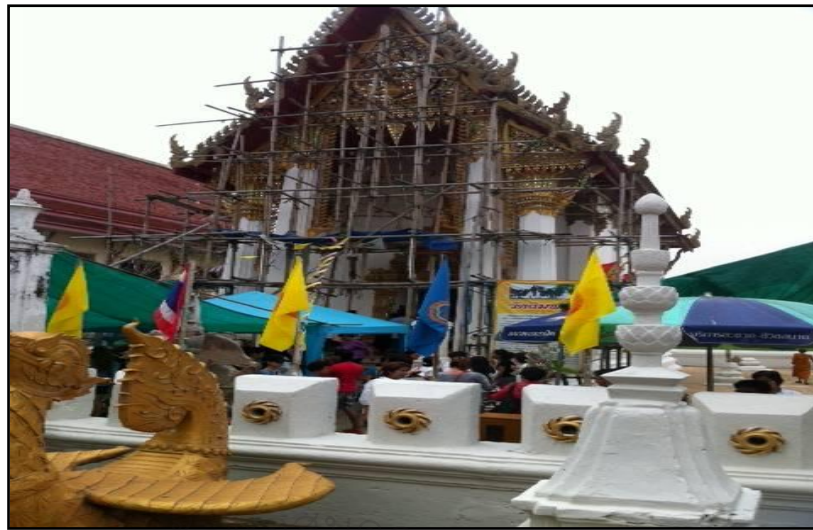
ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมในอดีต คนในชุมชนเกาะเกร็ดได้นำน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา และคูคลอง เพื่อใช้ในการเกษตร อุปโภคบริโภคได้อย่างทั่วถึง มีอากาศที่บริสุทธิ์ เนื่องจากมีต้นไม้ใหญ่และพืชไร่ พืชสวนหลายชนิด มีปริมาณขยะไม่มากนัก ผู้คนไม่พลุกพล่าน สภาพบ้านเรือนปลูกเพื่ออยู่อาศัยเท่านั้น

ในปัจจุบันเนื่องจากเกาะเกร็ดถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียว คือ เป็นพื้นที่ที่เป็นริ้วขาวตามแนวเส้นทางคมนาคมทางน้ำ อุดมสมบูรณ์ไปด้วยไม้ยืนต้น มีพื้นที่ในการทำเกษตรกรรม มีพื้นที่ให้สาธารณชนใช้ประโยชน์ เพื่อนันทนาการ และชมความงามทางภูมิทัศน์ ดังนั้นเกาะเกร็ดจึงมีการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิทัศน์ ทัศนียภาพให้ดูสวยงาม เช่น มีการประดิษฐ์ตกแต่งร้านค้าให้สวยงาม มีการจัดระเบียบภายในชุมชน จัดการบริหารความสะอาดสบาย เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเกาะเกร็ดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้เกาะเกร็ดยังได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐจัดให้เป็นพื้นที่การท่องเที่ยว จึงได้มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์ทำให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศเป็นจำนวนมาก (ดังภาพที่ 9-12)

ภาพที่ 9 แสดงการตกแต่งร้านค้าในเกาะเกร็ด

ลานกาดชุมชนกลาง

ภาพที่ 10 แสดงการบูรณะวัดฉิมพลีในเกาะเกร็ด

ภาพที่ 11 แสดงการจำหน่ายสินค้าที่หลากหลายในเกาะเกร็ด

ภาพที่ 12 แสดงการบริการจักรยานให้เช่าเพื่อท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด

เมื่อเกาะเกร็ดถูกจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวมีผลทำให้มีผู้พักอาศัยอยู่ในชุมชน บุคคลภายนอกที่เข้ามาทำการค้าขายในชุมชน รวมทั้งนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมชนเกาะเกร็ด มีจำนวนที่สูงขึ้น ทำให้สิ่งแวดล้อมอันประกอบด้วย น้ำ อากาศ ขยะ และทัศนียภาพ ในเกาะเกร็ดได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยว คือ น้ำเกิดความเสื่อมโทรม เกิดจากการถ่ายเทของเสียที่เพิ่มขึ้น สภาพอากาศแออัด จากการที่มีสิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้น จำนวนคนมากคน โดยเฉพาะวันเสาร์ วันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ขยะมีปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้น ส่วนมากเป็นกล่องโฟม ถูพลาสติก แก้วพลาสติก ที่เป็นภาชนะบรรจุอาหาร กระบวนการจัดเก็บยังคงดูแลไม่ทั่วถึง ทำให้เกิดปัญหาขยะล้นถึงขยะ ขยะถูกทิ้งเกลื่อนข้างถึงขยะ ทำให้ส่งกลิ่นเหม็น เสียทัศนียภาพ สำหรับด้านทัศนียภาพ เมื่อสภาพบ้านเรือนถูกเปลี่ยนแปลงต่อเติมเพื่อทำการค้า ทำให้ทัศนียภาพความเป็นเอกลักษณ์ของบ้านเรือนในอดีตที่เป็นบ้านเรือนไม้ยกสูง ค่อย ๆ จางหายไป โดยถูกคัดแปลงต่อเติมเป็นเรือนปูนเพื่อทำเป็นร้านค้า จำนวนผู้อยู่อาศัยมากขึ้นทำให้มีสิ่งปลูกสร้างเพิ่มมาก ทัศนียภาพจากธรรมชาติจึงถูกบดบังจากสิ่งปลูกสร้าง

ดังนั้น สิ่งแวดล้อมจึงมีความสำคัญมาก ต่อการดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด หากไม่มีการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมที่ดี คือไม่มีระบบการจัดเก็บขยะ ไม่มี การปรับปรุงสภาพที่อยู่อาศัย ไม่มีการบูรณะโบราณสถาน ไม่มีการจัดการด้านบริการต่าง ๆ และที่สำคัญคนในชุมชนหากขาดจิตสำนึกที่ดีในการร่วมกันดูแลรักษาความเป็นระเบียบ ความปลอดภัย จะทำให้นักท่องเที่ยวลดลงและไม่มีใครเข้ามาท่องเที่ยวในที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมในอดีตกับปัจจุบันแล้ว พบว่า การเปลี่ยนแปลง สิ่งแวดล้อมมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ซึ่งด้านบวกคือสภาพสถานที่อาศัย โบราณสถาน

โบราณวัตถุ ถูกรื้อ ได้ถูกปรับปรุงให้มีสภาพที่ดีขึ้น เป็นระเบียบมากขึ้น ด้านลบคือมีผู้คนเข้ามาในเกาะเกร็ดมากขึ้นทำให้แหล่งน้ำไม่สะอาดเหมือนในอดีตเนื่องจากการถ่ายเทของเสียมากขึ้น เกิดสภาพความแออัด ปริมาณขยะเพิ่มมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเป็นต้น

ส่วนที่ 2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน

2.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน พบว่า ในเกาะเกร็ดมีประชากรที่อาศัยอยู่ทั้งสิ้น 5,650 คน ส่วนใหญ่มีเชื้อสายมอญ ร้อยละ 35 เชื้อสายไทยนับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 15 เชื้อสายไทย และไทย-จีน ร้อยละ 50 ของประชากรทั้งตำบล (องค์การบริหารการส่วนตำบลเกาะเกร็ด 2553) การดำเนินชีวิตในปัจจุบันได้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ เพื่อเป็นสิ่งอำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และมีการยอมรับวัฒนธรรมตะวันตกมากขึ้น ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตอย่างรวดเร็ว เกาะเกร็ดมีสถานที่ตั้งใกล้กรุงเทพมหานคร แต่การเดินทางเข้าสู่เกาะเกร็ดสามารถเดินทางด้วยเรือได้ทางเดียว ทำให้ความเจริญทางเทคโนโลยีเข้าไปสู่สังคมในชุมชนเกาะเกร็ดล่าช้ากว่าที่อื่น วิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนในเกาะเกร็ดจึงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ทำให้สามารถปรับสภาพกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ ชุมชนเกาะเกร็ดพยายามที่จะรักษาความเป็นเอกลักษณ์ด้านศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชุมชนให้คงอยู่อย่างยั่งยืน การดำเนินชีวิตของชุมชนในเกาะเกร็ดมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีลักษณะทางสังคมเป็นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีความสามัคคีกัน แม้ว่าจะมีประชากรอาศัยอยู่หลายเชื้อชาติ สังคมที่อยู่อาศัยก็ยังคงยึดวัดเป็นศูนย์กลางของชุมชน ปัจจุบันเมื่อเกาะเกร็ดถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้เกิดการสร้างอาชีพ สร้างรายได้เพิ่มขึ้น ในอดีตคนในชุมชนเกาะเกร็ดต้องออกไปรับจ้างทำงานภายนอก จึงได้เปลี่ยนมาประกอบอาชีพเพื่อการท่องเที่ยวภายในเกาะเกร็ดมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน ดังนี้

2.1.1 การสร้างบ้านเรือน

การตั้งบ้านเรือนที่อยู่อาศัยของคนในชุมชนเกาะเกร็ด ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น ส่วนใหญ่จะตั้งบ้านเรือนบริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา เหมือนวิถีชีวิตชาวไทยทั่วไปที่นิยมตั้งบ้านเรือนอยู่ริมน้ำ เพื่อความสะดวกสบายในการใช้น้ำสำหรับอุปโภคและบริโภค รวมไปถึงการ

ใช้เป็นเส้นทางคมนาคม นอกจากนี้อีกลักษณะหนึ่งของการตั้งบ้านเรือน คือ การตั้งบ้านเรือนแบบกระจายตามพื้นที่เกษตรกรรม หรือริมทางเดินสาธารณะใกล้กับสถานที่ที่สำคัญต่างๆ เป็นต้น

การสร้างบ้านเรือนในอดีตจะสร้างให้สอดคล้องกับ อาชีพ ภูมิอากาศ ลักษณะบ้านมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ในอดีตมีการสร้างบ้านเป็นเรือนไม้ได้สูง เพื่อป้องกันน้ำท่วม ต่อมามีการเปลี่ยนแปลงลักษณะบ้านเป็นปูน มีการดัดแปลงให้เป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้นสามารถใช้พื้นที่ทำการค้าขายได้ ไม่ใช่เพื่ออยู่อาศัยอย่างเดียว มีความสูงไม่มาก เนื่องจากเป็นพื้นที่สีเขียวมีการควบคุมความสูงของตึกอาคาร เพื่อคงทัศนียภาพของเกาะเกร็ดไว้ (ดังภาพที่ 13-14)

ภาพที่ 13 แสดงลักษณะแบบบ้านในอดีตของเกาะเกร็ด

ภาพที่ 14 แสดงลักษณะแบบบ้านในปัจจุบันเป็นการปลูกสร้างเพื่อการพาณิชย์ มีการจัดแบ่งพื้นที่ทำเป็นร้านขายกาแฟ

ความหนาแน่นของที่พักอาศัยมีจำนวนเพิ่มสูงขึ้น เนื่องจากการขยายตัวของคนในชุมชน และการย้ายถิ่นฐานจากคนภายนอกชุมชน เพื่อเข้ามาหารายได้และพักอาศัยเพิ่มสูงขึ้น รวมทั้งการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยวทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาสูงขึ้นด้วย

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีลักษณะบ้านเรือนมีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

มีการปลูกบ้านมากขึ้น เนื่องจากคนในชุมชนหนาแน่นขึ้น สถานที่ตั้งบ้านเรือนส่วนใหญ่ขยายเข้ามาใกล้พื้นที่ท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดเพื่อสะดวกต่อการค้าขาย (นันทวัฒน์ อนุศาสนีย์, 2554)

บ้านเรือนมีการเปลี่ยนแปลงจากบ้านไม้ เป็นอาคารปูนเพื่อการพาณิชย์มากขึ้น (พัชรภา ใจดี, 2554)

ลักษณะบ้านเรือนในอดีตเป็นบ้าน ไม้ยกสูง ต่อมามีการเปลี่ยนเป็นปูน (ปนิศรา แก้วคำ, 2554)

ลักษณะบ้านเรือนเปลี่ยนแปลงไปเป็นปูน อาคารหนาแน่น (สุทาวัน เชาวลิต, 2554)

น้ำท่วมทุกปี ใครสร้างใหม่จะยกพื้นให้สูง ถ้าเป็นบ้านตึกก็ยกพื้นให้สูง ปัจจุบันที่พักอาศัยหนาแน่นขึ้น (เฉลิมพันธ์ โชะบุญชื่น, 2554)

การเปลี่ยนแปลงลักษณะบ้านเรือนที่พักอาศัยจะเห็นได้ว่า บ้านในอดีตก่อสร้างเพื่อเป็นที่พักอาศัยอย่างเดียว ในลักษณะบ้าน ไม้ได้สูง แต่ในปัจจุบันได้มีการดัดแปลงทำเป็นร้านค้า และขยายพื้นที่ในการปลูกที่อยู่อาศัยเข้ามาใกล้แหล่งท่องเที่ยวมากขึ้นทำให้เกิดความแออัด โดยเฉพาะพื้นที่ที่ถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้บางพื้นที่ในเกาะเกร็ดเป็นที่รกร้าง ไม่มีผู้พักอาศัย

2.1.2 การประกอบอาชีพของคนในชุมชนเกาะเกร็ด

คนภายในชุมชนเกาะเกร็ดในอดีตส่วนใหญ่มีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม รองลงมาคือ หัตถกรรม โดยเฉพาะการทำเครื่องปั้นดินเผา รับราชการ และพนักงานเอกชน ตามลำดับ ส่วนอาชีพรองหรืออาชีพเสริม คือ ค้าขาย รับจ้างแรงงานภาคเกษตร ปัจจุบันเมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะเกร็ดสูงขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพ อาชีพรองในการประกอบอาชีพ คือ ทำการค้าขายหรือให้บริการเพื่อการท่องเที่ยว เช่น ขายอาหาร ของที่ระลึก ขนมพื้นบ้าน จักรยานยนต์รับจ้าง บริการเรือท่องเที่ยวรอบเกาะเกร็ด บริการรถจักรยานให้เช่า เป็นต้น โดยมีลักษณะอาชีพที่สำคัญดังนี้

1) อาชีพเกษตรกรรม

การประกอบอาชีพเกษตรกรรมของประชากรบนเกาะเกร็ด สามารถจำแนกได้เป็น 4 ประเภท คือ 1) การปลูกไม้ผลไม้อื่นต้น 2) การปลูกพืชไร่ พืชผัก 3) การเลี้ยงปศุสัตว์ และ 4) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ลักษณะการทำเกษตรส่วนใหญ่เป็นแบบสวนผสม มีรายละเอียดดังนี้ (องค์การบริหารการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2553)

(1) ไม้ผลไม้อื่นต้น ได้แก่ กล้าย มะพร้าว มะม่วง ทูเรียน มะนาว มังคุด ส้มโอ ชมพู มะปราง และขนุน

(2) การปลูกพืชไร่ พืชผัก พืชกินใบที่นิยมปลูก ได้แก่ ผักกะเฉด ผักบุ้ง พืชกินผลที่นิยมปลูก ได้แก่ พริกชี้หนู พักทอง ถั่วฝักยาว มะเขือ บวบ พืชไร่ที่นิยมปลูก ได้แก่ ข้าวโพดและมะละกอ

(3) การเลี้ยงปศุสัตว์ได้แก่ ไก่ชน ไก่พื้นเมือง กระจ่าง และนกหงส์หยก

(4) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ พบว่าส่วนใหญ่เป็นการเลี้ยงปลาจืด เช่น ปลาดุก ปลาช่อน ปลาดุก ในร่องสวน ร่องลงมาคือ เลี้ยงในบ่อ และในกระชัง

2) การประกอบอาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรมในครัวเรือน

การประกอบอาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรมในครัวเรือน การทำหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาเริ่มทำกันมากที่สุดทั้งสิ้น 198 ครัวเรือน จาก 1,503 ครัวเรือน มีรายได้เฉลี่ย 216,000 บาท/ครัวเรือน/ปี เนื่องจากชุมชนมอญทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก เครื่องจักรสานพลาสติก มี 14 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 120,000 บาท/ครัวเรือน/ปี ดอกไม้จากผ้าใยบัว ผ้าบาติกมี 30 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 150,000 บาท/ครัวเรือน/ปี

3) อาชีพค้าขาย มีการทำค้าขายมากขึ้นเนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมชุมชนเกาะเกร็ดเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ครัวเรือนที่ประกอบอาชีพค้าขายอย่างเดียวมีทั้งสิ้น 71 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ย 175,857 บาท/ครัวเรือน/ปี เช่น ขายอาหารคาว เช่น ทอดมันหน่อเกลาอาหารหวาน เช่น ขนมทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง เป็นต้น ขายของที่ระลึก เช่น เครื่องปั้นดินเผา ผ้าบาติก เป็นต้น

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีการประกอบอาชีพของคนในชุมชนเกาะเกร็ดมีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

อาชีพหลักของคนภายในชุมชนเกาะเกร็ด ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ซึ่งมีหมู่ที่ 2- 5 เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีสวนผลไม้ทุเรียน มังคุด พืชผักสวนครัว เช่น มะระ อาชีพเสริมค้าขาย เพื่อการท่องเที่ยวในวันเสาร์ และอาทิตย์ (ปนิศรา แก้วคำ, 2554)

การเข้ามาในเกาะเกร็ดของนักท่องเที่ยวทำให้เกิดอาชีพหลากหลายมากขึ้น ทำให้ช่วงวันหยุด วันเสาร์ และวันอาทิตย์ สามารถหารายได้พิเศษ จากการขายสินค้า (นันทวัฒน์ อนุศาสนีย์, 2554)

ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ปลูกผักบุ้ง ผักกระเฉด ช่วงวันเสาร์ – อาทิตย์ ทำการค้าขายเสริม เช่น ทำขนม ขายให้กับนักท่องเที่ยว (ชูสวัสดิ์ พันธุรานนท์, 2554)

2.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนเกาะเกร็ด

สภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนโดยรวมดีขึ้น ส่วนใหญ่มีรายได้มากขึ้นจากอาชีพเสริม ในอดีตมีรายได้จากการค้าขายเดือนละประมาณ 5,000 บาท ต่อมาเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดเพิ่มมากขึ้น ทำให้มีรายได้ต่อเดือนประมาณ 10,000 บาท โดยมีปัจจัยหลักคือการเปิดแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด และการเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อชื่นชมเอกลักษณ์ ความงามทางวัฒนธรรมของกลุ่มชนเกาะเกร็ด ซึ่งเป็นกลุ่มคนมอญ

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีสภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนเกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

ปัจจุบันมีรายได้มากขึ้น เมื่อก่อนยังไม่เจริญ มีรายได้ไม่ถึง 10,000 บาท ต่อเดือน แต่ปัจจุบัน 10,000 บาท ขึ้นไป เนื่องจากการเดินทางสะดวกขึ้น มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในชุมชนเกาะเกร็ดมากขึ้น โดยเฉพาะวันเสาร์ และวันอาทิตย์ (นันทวัฒน์ อนุศาสนีย์, 2554)

ปัจจุบันมีรายได้มากขึ้น เนื่องจากสามารถทำการค้าขายสูงขึ้น จากการค้าขายเพื่อการท่องเที่ยว (นิษา โปะบุญชื่น, 2554)

จากการสัมภาษณ์พบว่า เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะเกร็ดทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น จากการค้าขาย เช่น อาหาร ของที่ระลึก รายได้จากการแสดงศิลปวัฒนธรรม ประจำท้องถิ่น เช่น รำมอญ เป็นต้น ดังนั้นปัจจุบันคนในชุมชนเกาะเกร็ดจึงมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการท่องเที่ยว

2.1.4 ลักษณะการกระจายรายได้ของคนในชุมชนเกาะเกร็ด

คนภายในชุมชนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการสร้างงานสร้างอาชีพ และการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง มีการกระจายรายได้ในลักษณะที่เป็นการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมไทย กลุ่มอาชีพสหกรณ์ ศิลปะประดิษฐ์ กลุ่มการท่องเที่ยวเกาะเกร็ด เพื่อการผลิตงานหัตถกรรม สินค้าอุปโภค บริโภค ที่มีการเปิดหน้าร้านเพื่อจำหน่าย เป็นต้น และ รายได้ที่เกิดจากการขายสินค้าเกษตร จากผู้คนในชุมชน

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว ทัศนสภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนเกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา สภาพเศรษฐกิจดีขึ้น มีรายได้จากการค้าขายมากขึ้น โดยเฉพาะในวันเสาร์อาทิตย์ ซึ่งมีการกระจายรายได้ทั่วชุมชน (สุทววัน เชาวลิต, 2554)

สภาพเศรษฐกิจมีรายได้มากขึ้นเพราะมีการท่องเที่ยว ก่อนมีการท่องเที่ยว ประมาณเดือนละ 30,000 เมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามา ก็ประมาณเดิม การกระจายรายได้ทั่วชุมชน เพราะนักท่องเที่ยวเดินทั่วบริเวณรอบเกาะ (พูลสวัสดิ์ พันธุลานนท์, 2554)

สภาพเศรษฐกิจของคนในชุมชนรายได้มากขึ้น ก่อนท่องเที่ยวกินเงินเดือนอย่างเดียว มีการท่องเที่ยวเข้ามาต่อเดือน 4000-5000 การหมุนเวียนรายได้ทั่วชุมชน (เฉลิมพันธ์ โชะบุญชื่น, 2554)

จากการสัมภาษณ์มีการกระจายรายได้ทั่วชุมชน นักท่องเที่ยวเดินทางท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดอย่างทั่วถึง ตามสถานที่ท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดที่ได้จัดไว้

2.1.5 ภาระหนี้สินของครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ด

ภาระหนี้สินของคนในชุมชนเกาะเกร็ด ในอดีตไม่มีภาระหนี้สินมากนัก เมื่อเทียบกับปัจจุบันขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคลหลายอย่างประกอบกัน ปัจจัยหนึ่งเกิดจากภาวะทางเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล พฤติกรรมการใช้จ่ายของแต่ละบุคคลก็มีส่วนในการเพิ่มขึ้นของภาระหนี้สิน หรืออาจเกิดจากการลงทุนเพิ่มสำหรับการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว ทัศนสภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนเกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

คนในชุมชนเกาะเกร็ดมีหนี้สินเยอะ มีหนี้สินรายวันเยอะ กู้มาเพื่อทำการค้า บางคน มีหนี้นอกระบบ (สุทววัน เชาวลิต, 2554)

เมื่อมีรายได้ไม่เพียงพอ จึงต้องมีการกู้ยืมเงินโดยหน่วยงานภาครัฐ คือ กองทุนหมู่บ้านให้การช่วยเหลือการให้กู้ยืมเงิน (พลสวัสดิ์ พันธุลานนท์, 2554)

เกษตรกรมีหนี้สินเฉลี่ย 100,000 บาท/ราย ประมาณ 12 % สมาชิกในครอบครัวทำงานมีรายได้รายเดือนนอกภาคเกษตรมีการประกอบอาชีพมากกว่า 1 อย่าง นอกจากนี้ มีหนี้สินจากการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้าน ธนาคารพาณิชย์ทั้งของรัฐและเอกชน (องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด 2554) จากการสัมภาษณ์ พบว่ามีคนในชุมชนเกาะเกร็ดมีการกู้เงินเพื่อการประกอบอาชีพ จากกองทุนหมู่บ้าน และมีการกู้ยืมในระบบด้วย

2.1.6 ความสุขมวลรวมของครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ด

ความสุขมวลรวมของครอบครัวในชุมชนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เพิ่มขึ้น ผู้คนที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ มีความใกล้ชิดพูดคุยกัน มีกิจกรรมที่ทำร่วมกันมากขึ้น เนื่องจากมีการทำงานเป็นกลุ่มอาชีพ ทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน เช่น งานหัตถกรรมพื้นบ้าน งานขนมพื้นบ้าน มีบางครอบครัวเท่านั้นที่มีความสุขมวลรวมของครอบครัวน้อยลง เนื่องจากต้องออกไปทำงานนอกบ้าน และไปเรียนหนังสือยังพื้นที่อื่นหรือจังหวัดอื่น

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ความสุขมวลรวมของครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

คนที่อาศัยอยู่ในเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นคนภายในท้องถิ่น ทำให้รู้จักกัน

ทั่วชุมชน มีความสามัคคีกัน (เกศริน บุตรขุนทอง, 2554)

คนภายในชุมชนมีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน (รวีวรรณ ศรีวงศ์, 2554)

จากการสัมภาษณ์พบว่าผู้พักอาศัยส่วนใหญ่เป็นคนในชุมชน ทำให้มีความรู้จักมักคุ้นกันอยู่แล้ว มีการอยู่ร่วมกันแบบเครือญาติ จึงมีความถ้อยทีถ้อยอาศัยต่อกัน

2.1.7 ระดับการศึกษาของคนในครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ด

ระดับการศึกษาของคนในครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ด ปัจจุบันมีระดับการศึกษาสูงขึ้นมากกว่าในอดีต คือจากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไปสู่ระดับปริญญาตรี ผลมาจากการมีรายได้เพิ่มมากขึ้นของคนในชุมชน และการประกอบอาชีพที่แตกต่างจากเดิม คือเดิมประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม ซึ่งจำเป็นต้องใช้แรงงานจากสมาชิกลูกหลานในครอบครัวช่วยกัน แต่ในปัจจุบันการประกอบอาชีพค้าขายใช้แรงงานน้อยกว่า และจากการตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา ซึ่งมีปัจจัยภายนอกช่วยด้วย คือ การสนับสนุนจากรัฐบาล

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ระดับการศึกษาของคนในครอบครัวที่อยู่ใน
เกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

การศึกษาของชุมชนได้รับการศึกษามากขึ้นจาก ม. 3 ก้าวไปสู่ ปริญญาตรี
(รวิวรรณ ศรีวงศ์, 2554)

ระดับการศึกษาของคนภายในชุมชนสูงขึ้น คนมีฐานะทางการเงินดีส่วน
ใหญ่ให้ลูกไปเรียนนอกเกาะเกร็ด เนื่องจากเห็นว่ามึระบบการเรียนการสอนดีกว่า”
(รัตนาพร สุขดี, 2554)

2.1.8 ผลกระทบของชุมชนในเกาะเกร็ด

ผลกระทบชุมชนในเกาะเกร็ดมีหลากหลายมากขึ้นกว่าในอดีต เนื่องจาก
เกาะเกร็ดมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมเป็นจำนวนมาก จึงมีผลกระทบที่หลากหลายมากขึ้น เพื่อ
ดึงดูดนักท่องเที่ยว และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ผลกระทบที่ขึ้นชื่อของเกาะเกร็ดและยังบ่ง
บอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ในการรักษาศิลปวัฒนธรรมของชุมชนเกาะเกร็ด (องค์การบริหารการ
พัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) 2553) ได้แก่

1) ผลกระทบเครื่องปั้นดินเผา

ชาวมอญมีฝีมือในการทำเครื่องปั้นดินเผามาแต่โบราณ แหล่ง
เครื่องปั้นดินเผาในเกาะเกร็ดมีอยู่ที่หมู่ที่ 1, 6 และ 7 ซึ่งเป็นหมู่บ้านชาวมอญ การทำ
เครื่องปั้นดินเผาของบ้านเกาะเกร็ดนั้นนับได้ว่าเป็นหัตถกรรมพื้นบ้านที่เก่าแก่ที่สุดของจังหวัด
นนทบุรี มีหลายประเภทตั้งแต่ขนาดใหญ่ เช่น โอ่งน้ำ ไปจนถึงขนาดเล็ก ช่างปั้นบ้านเกาะเกร็ด
สามารถปั้นเครื่องปั้นต่างๆ ได้อย่างปราณีต สวยงาม และทนทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการออกแบบ
รูปทรงและสลักลวดลายต่างๆ ทำได้อย่างเป็น เอกลักษณะเฉพาะของเครื่องปั้นดินเผาบ้านเกาะเกร็ด
ถึงกับเป็นที่ยอมรับของราชการที่นำเอารูปหม้อน้ำสลักลายวิจิตร บ้านเกาะเกร็ดทำเป็นตราประจำ
จังหวัดนนทบุรี (ดังภาพที่ 15)

ภาพที่ 15 แสดงหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาของชุมชนในเกาะเกร็ด

2) ผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานพลาสติก

การจัดตั้งของกลุ่มแม่บ้านเป็นอีกหนึ่งทางเลือกในการสร้างรายได้ให้แก่สมาชิกในกลุ่ม เช่น การสานเสื่อ สานตะกร้า การผลิตผลิตภัณฑ์จักสานพลาสติกนั้น สามารถทำการผลิตได้วันละประมาณ 2 – 3 ชิ้นต่อวัน ขึ้นอยู่กับขนาด รูปแบบ และความยากง่ายของลวดลายของผลิตภัณฑ์ (ดังภาพที่ 16-17)

ภาพที่ 16 แสดงผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานพลาสติกเป็นที่เก็บสิ่งของ

ภาพที่ 17 แสดงผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานพลาสติกเป็นกระเป๋าและที่จัดเก็บสิ่งของต่าง ๆ

3) ผลิตภัณฑ์ขนมไทยมงคล 9 อย่าง

ขนมไทยมงคล ของชาวไทยเชื้อสายมอญได้ผูกพันกับประเพณีวัฒนธรรมไทยมาตลอดไม่ว่าการทำขนมเพื่อใช้ในงานประเพณีและงานมงคลต่างๆ การทำบุญเลี้ยงพระหรือแม้แต่เพื่อรับประทานเองหรือเพื่อแจกจ่ายเพื่อนฝูง ขนมมงคล 9 อย่าง (ดังภาพที่ 18) จะมีความหมายของขนมแต่ละชนิดที่เป็นมงคล 9 อย่าง ประกอบด้วย

1. หันตรา ขนมที่แสดงถึงहनุนเนื่องให้ชีวิตเจริญก้าวหน้า
2. ทองเอก ขนมที่แสดงถึงความเป็นหนึ่ง
3. เสน่ห์จันทร์ ขนมที่แสดงถึงความมีเสน่ห์แก่ผู้พบเห็น
4. จำมงกุฎ ขนมที่แสดงถึงพระมหากษัตริย์พระราชทานให้แก่ข้าราชการที่ได้อเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง

5. ทองหยิบ ขนมที่แสดงถึงการหยิบจับอะไรก็เป็นเงินเป็นทอง
6. ทองหยอด ขนมที่แสดงถึงการจับวางอะไรก็เป็นเงินเป็นทอง
7. ฝอยทอง ขนมที่แสดงถึงการทำให้ชีวิตยืนยาวเหมือนเส้นฝอยทอง

8. ขนมชั้น ขนมที่แสดงถึงการให้ชีวิตอนาคตสูงชันเรื่อยๆ
9. ขนมถ้วยฟู ขนมที่แสดงถึงการทำกิจการค้าขายอะไรก็เฟื่องฟู

ภาพที่ 18 แสดงผลิตภัณฑ์ขนมไทยมงคล 9 อย่าง

4) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาดิก

ผลิตภัณฑ์ผ้าบาดิกพบได้ที่ หมู่ที่ 3 โดยชาวมุสลิม ซึ่งในอดีตประชาชนในละแวกนั้นมีอาชีพสานแข่งปลาหู แต่ได้ราคาไม่ดีนักต่อมา จึงลองหาอาชีพใหม่ทำและได้นำความรู้จากการที่ไปเรียนรู้การทำผ้าบาดิก จุดเด่นของผ้าบาดิกที่เกาะเกร็ดคือ มีความสวยงามไม่ซ้ำแบบ โดยเฉพาะนำมาเป็นของใช้ เนื้อผ้านุ่ม บางเบา ชักทำความสะอาดง่าย (ดังภาพที่ 19)

ภาพที่ 19 แสดงผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผลิตภัณฑ์ของชุมชนที่อยู่ในเกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ของชุมชนในเกาะเกร็ด มีเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งมีศูนย์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผาที่ได้รับรางวัลผลิตภัณฑ์ OTOP ระดับ 5 ดาว ของภาคกลาง มีหมอน้ำสลักลายวิจิตร เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดนนทบุรี มีขนมหวานพื้นบ้าน ผลิตภัณฑ์จักสานจากพลาสติก หมู่ที่ 3 เป็นชุมชนมุสลิม เป็นกลุ่มศิลปะประดิษฐ์ จัดทำดอกไม้ประดิษฐ์ ผ้าบาติก นอกจากนี้ ยังมีกลุ่มนวดแผนไทย กลุ่มสานเสื่อพื้นบ้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด (ปนิศรา แก้วคำ, 2554)

เกาะเกร็ด มีเครื่องปั้นดินเผา ขนมหวาน ของใช้เบ็ดเตล็ดจากข้างนอกนำมาขาย (ชูสวัสดิ์ พันธูรานนท์, 2554)

ผลิตภัณฑ์ชุมชน มีเครื่องปั้นดินเผา ทอดมันหน่อเกลา ผ้าบาติก ทำอยู่ บริเวณรอบเกาะ หน่อเกลา มีเฉพาะเกาะเกร็ด (น.ส. สุทาวัน เชาวลิต, 2554)

จากการสัมภาษณ์พบว่า ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นชื่อ ของเกาะเกร็ดคือ เครื่องปั้นดินเผา ขนมไทยมงคล 9 อย่าง ผ้าบาติก รวมทั้งอาหารคาว คือทอดมันหน่อเกลา ซึ่งหน่อเกลา มีเฉพาะใน เกาะเกร็ดเท่านั้น และนักท่องเที่ยวนิยมซื้อเป็นของฝาก ของที่ระลึก

2.1.9 โครงการที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในเกาะเกร็ด

โครงการที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนมีหลายโครงการที่ได้รับความร่วมมือจากหลายหน่วยงาน มีดังนี้ เช่น โครงการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนชนบทให้เป็นชุมชน สมบูรณ์แบบพึ่งพาตนเองได้ โครงการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อช่วยเพิ่ม ทักษะในการประกอบอาชีพ การเข้าถึงแหล่งงาน การสร้างระบบตลาดเพื่อรองรับการผลิต การ บริการ และการรักษาสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน โดยรัฐบาลให้การสนับสนุนด้านงบประมาณใน การศึกษาดูงาน

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์โครงการที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนใน เกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สำคัญสอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดมีแผนพัฒนา 3 ปี คือตั้งแต่ปี 2555- 2557 มีโครงการได้แก่ โครงการเพื่อป้องกันอันตราย มีการปรับปรุงสาธารณูปโภคพื้นฐาน คือโป๊ะเทียบเรือ ซ่อมแซมถนน โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีส่งเสริมการท่องเที่ยว เป็นการรวมตัวกันของชุมชน คือจัดให้เด็กภายในชุมชนมาทำการร่ายรำ ที่ลานวัฒนธรรมวัด ไร่ล้อม ทุกวันเสาร์ และอาทิตย์ เริ่มตั้งแต่เที่ยง ทำให้เด็กมีรายได้พิเศษ (ปนิศรา แก้วคำ, 2554)

โครงการที่ช่วยส่งเสริม ส่วนมากมี อบต. มีให้กู้เงินหมุนเวียนเพื่อให้ คำขาย (เฉลิมพันธ์ โชะบุญ, 2554)

โครงการที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน มีการส่งเสริมการท่องเที่ยวจาก หน่วยงานรัฐ (ชูสวัสดิ์ พันธูรานนท์, 2554)

โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาค รัฐตั้งแต่ปี 2553 – 2556 เช่น โครงการติดตั้งกระจกส่องโค้งตามทางสาธารณะเพื่อติดตั้งกระจกส่อง โค้ง เพิ่มความปลอดภัยให้แก่ประชาชนและนักท่องเที่ยวในการใช้เส้นทางบนเกาะเกร็ด โครงการ จัดทำเอกสารเผยแพร่การท่องเที่ยวเกาะเกร็ด เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ข้อมูลสถานที่กิจกรรมและ โปรแกรมการท่องเที่ยว และเพื่อเผยแพร่เส้นทางท่องเที่ยวของเกาะเกร็ดทั้ง 7 หมู่บ้านให้นักท่องเที่ยว

สามารถท่องเที่ยวครบทั้ง 7 หมู่บ้าน โครงการอบรมการเป็นผู้ประกอบการและเจ้าบ้านที่ดี เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของผู้ประกอบการและคนในชุมชนเกาะเกร็ดในการบริการนักท่องเที่ยว และเพื่อให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการและคนในชุมชนในด้านการให้บริการที่ดีแก่นักท่องเที่ยว เป็นต้น (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2553)

2.1.10 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในเกาะเกร็ด

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ในอดีตมีความสนิทสนมกันแบบเครือญาติ และความสัมพันธ์ในลักษณะเชื้อสายประเพณีเดียวกัน ในปัจจุบันความสัมพันธ์แบบเครือญาติยังคงมีอยู่ เนื่องจากผู้คนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนภายในท้องถิ่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาในอดีต และในปัจจุบันยังมีความสัมพันธ์แบบพึ่งพา เพื่อเป้าหมายการรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์โดยรวม กล่าวคือ การจัดตั้งกลุ่มทำงานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา การจัดการแสดงประเพณีแบบดั้งเดิม เพื่อดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในเกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

คนภายในชุมชนมีอัธยาศัยดี มีการยิ้มแย้มแจ่มใส เป็นสังคมเครือญาติ พุดคุยถึงปัญหาที่เกิดขึ้น มีความเคารพผู้อาวุโส มีความใกล้ชิดกัน (พัชรภา ใจดี, 2554)
ความสัมพันธ์ ยิ้มแย้มแจ่มใส อัธยาศัยดี (สุทวาทัน เชาวลิต 2554)
การยิ้มแย้มแจ่มใสเหมือนเดิม เนื่องจากคนอาศัยรู้จักกัน (ชูสวัสดิ์ พันธูรานนท์, 2554)

2.1.11 กิจกรรมที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดทำร่วมกัน

กิจกรรมที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดทำร่วมกัน ส่วนใหญ่จะเป็นงานบุญงานประเพณีต่างๆ ที่เป็นประเพณีประจำท้องถิ่น เช่น แห่ข้าวแช่ แห่น้ำหวาน สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ นอกจากจะเป็นกิจกรรมที่ทำร่วมกันของคนในชุมชนแล้ว ยังสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมงานด้วย นอกจากนี้ยังมีงานของกลุ่มจักสานที่เป็นการรวมตัวของคนในชุมชนที่มาจากต่างครอบครัว เป็นการอนุรักษ์งานฝีมือท้องถิ่นและยังสามารถจำหน่าย เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับกลุ่ม เป็นต้น

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์กิจกรรมที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดทำร่วมกัน มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

กิจกรรมที่คนในชุมชนทำร่วมกันส่วนใหญ่เป็นงานประเพณีพื้นบ้าน เช่น ประเพณีงานสงกรานต์ (เกศริน บุตรขุนทอง, 2554)

กิจกรรมร่วมกัน เกี่ยวกับศาสนา ตักบาตรลูกโยน ทอดผ้าป่าทอดกฐิน
(สุทาวัน เชาวลิต, 2554)

จากการสัมภาษณ์พบว่าคนในชุมชนจะทำกิจกรรมร่วมกันในงานประเพณี และเทศกาลประจำปีต่าง ๆ เช่น ประเพณีสงกรานต์ โดยจัดให้มีการสรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น

2.1.12 ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเกาะเกร็ด

ในอดีตปัญหาความขัดแย้งในชุมชนด้านผลประโยชน์ไม่มี แต่ปัจจุบันการเข้ามาของการท่องเที่ยว นำมาซึ่งผลประโยชน์และธุรกิจค้าขาย เมื่อมีธุรกิจและผลประโยชน์ย่อมต้องมีการแข่งขัน และความขัดแย้งด้านผลประโยชน์ ซึ่งในปัจจุบันมีอยู่บ้างเล็กน้อย

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเกาะเกร็ดมีบ้างเล็กน้อย แต่สามารถพูดคุยกันได้ เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่เป็นคนภายในท้องถิ่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาแต่ในอดีตและมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติและแบบพึ่งพากัน (พัชรภา ใจดี, 2554)

การท่องเที่ยวทำให้มีรายได้ แต่ผลเสียทำให้ความเป็นส่วนตัวน้อยลง แต่ก่อนแต่งกายสบาย ๆ แต่ปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวเข้ามาต้องมีการปรับตัว ความเป็นอยู่ กิริยาวาจาต้องมีการเปลี่ยนแปลงดีขึ้น ส่วนเสียความเจริญเข้ามา มีผลประโยชน์ ทำให้ความสามัคคี ความรักใคร่ น้อยลง แต่ก่อนไม่มีผลประโยชน์ ไม่มีการแข่งขัน ปัจจุบันเกิดการแข่งกัน มีความเจริญความเสื่อมต่าง ๆ ก็มีเข้ามาหลาย ๆ เรื่อง ความเป็นส่วนตัวน้อยลง (ยุพิน จันท์หอมกุล, 2555)

2.1.13 ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชนเกาะเกร็ด

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชนเกาะเกร็ดทั้งอดีตและปัจจุบัน ไม่มี เนื่องจากผู้คนในชุมชนเป็นคนท้องถิ่นเดิมทำให้รู้จักมักคุ้นกันคืออยู่แล้ว ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน สามารถพูดคุยกันได้มีการดูแลกันอย่างทั่วถึง

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชนเกาะเกร็ด มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

ไม่ค่อยมีปัญหาอาชญากรรม เนื่องจากผู้คนส่วนใหญ่เป็นคนภายในท้องถิ่น ซึ่งมีความสัมพันธ์กันมาแต่ในอดีตและมีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ (เกศริน บุตรขุนทอง, 2554)

ปัญหาอาชญากรรมในชุมชนเกาะเกร็ดมีน้อยมีความรุนแรงค่อนข้างต่ำสุด เนื่องจากเกิดขึ้นไม่บ่อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะสังคมที่อยู่บนเกาะเกร็ด เป็นสังคมที่เป็นคนที่อาศัยอยู่ต่างรู้จักกันมีความเป็นมิตรกันและจากการสอบถาม พบว่า ปัญหาอาชญากรรมที่เคยเกิดขึ้นจะเกิดจากคนต่างถิ่นมากกว่าคนในท้องถิ่น (นันทวัฒน์ อนุศาสนีย์ และ พัชรภา ใจดี, 2554)

2.2 ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ดที่ถูกพัฒนาขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว คือ

1. ด้านเศรษฐกิจ พบว่าการพัฒนาดังกล่าวสามารถ สร้างงาน สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับคนในชุมชน ทำให้เยาวชนมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น
2. ด้านสังคม พบว่ามีการฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี และวิถีชีวิต ของชาวอมฤ ในอดีตให้กลับคืนมา คนในชุมชนเกาะเกร็ดเกิดความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของตนเอง
3. ด้านวัฒนธรรม พบว่าเกาะเกร็ดมีการรับวัฒนธรรมจากแหล่งอื่น คือ ชุมชนเกาะเกร็ดอยู่ใกล้กรุงเทพฯ จึงมีการคมนาคมติดต่อได้อย่างสะดวก
4. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่าสิ่งสาธารณูปโภค เช่น ถนน ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ได้รับการพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของพื้นที่ และช่วยกันดูแลสภาพแวดล้อมให้ดียิ่งขึ้น

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนเกาะเกร็ดที่ถูกพัฒนาขึ้นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว สามารถอธิบายถึงผลทางบวก หรือทางลบได้ดังนี้

ผลทางบวก

1. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกิดการขยายตัวของธุรกิจท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น เกิดการพัฒนาอาชีพและการจ้างงานแก่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการกระตุ้นการผลิตของชุมชน
2. ด้านสังคม พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงของการประกอบอาชีพเมื่อนักท่องเที่ยวเข้ามา เกิดการสร้างสรรคความเจริญทางสังคมแก่ชุมชนท้องถิ่น เกิดการยกระดับมาตรฐานการครองชีพ เกิดการเสริมสร้างการศึกษาแก่ชุมชนท้องถิ่น
3. ด้านวัฒนธรรม พบว่า มีการฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีและค่านิยมดั้งเดิม

4. ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า มีการจัดตั้งร้านค้าอย่างสวยงามเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว มีการฟื้นฟูพัฒนาโครงสร้างแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ

ผลทางลบ

1. ด้านเศรษฐกิจ พบว่า เกิดปัญหาการแก่งแย่งผลประโยชน์กันในชุมชนท้องถิ่น
2. ด้านสังคม พบว่า เกิดปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลในชุมชนท้องถิ่น
3. ด้านวัฒนธรรม พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตค่านิยม ของสังคมชุมชนท้องถิ่น
4. ด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า เกิดปัญหาเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและมลภาวะเกิดการบุกรุกที่สาธารณะประโยชน์

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนมีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

คนภายในชุมชนมีอาชีพเพิ่มขึ้น ค่าขายได้มากขึ้น ทำให้มีรายได้มากขึ้นตามไปด้วย เมื่อมีฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ทำให้เกิดสภาพจิตใจที่ดีขึ้น มีการขยันหมั่นเพียรใสรวมถึงมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้รู้จักกันทั่วชุมชน และทำให้คนในชุมชนมีความสามัคคีกัน (เกศริน บุตรขุนทอง, 2554)

โครงการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี ส่งเสริมการท่องเที่ยว มีเวทีรำอวยเป็นเด็กในชุมชนรวมกลุ่มกัน เพื่อส่งเสริมให้เด็กใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ให้นุรักษ์วัฒนธรรม มีรายได้ เผยแพร่ความรู้ ทุกเสาร์-อาทิตย์ เริ่มตั้งแต่เที่ยง ที่วัด ไร่ล้อม (ปนิศรา แก้วคำ, 2554)

ส่วนที่ 3 แนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

เกาะเกร็ดจะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่เกิดขึ้นมาไม่ถึง 10 ปี จากการสนับสนุนและส่งเสริมให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัดนนทบุรี เนื่องจากมีสิ่งที่มีคุณค่าและเอกลักษณ์ทางด้านธรรมชาติและศิลปวัฒนธรรม ทำให้เกาะเกร็ดเป็นที่รู้จักในหมู่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวหลายแนวทางเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น มีการพัฒนาในด้านการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดการ

มีอาชีพหลากหลายมากขึ้น การค้าขายของที่ระลึก การทำหัตถกรรมพื้นบ้าน เนื่องจากนักท่องเที่ยว นิยมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ย่อมทำให้เกิดผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน จึงต้องมีการศึกษาแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน ดังนี้

3.1 แนวทางแก้ไขและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

ด้านสิ่งแวดล้อมในชุมชน

เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ ทำให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมากขึ้น ส่งผลต่อปริมาณขยะเพิ่มขึ้น พบว่าขยะส่วนใหญ่เป็นเศษอาหาร กถ่องโฟม แก้วพลาสติก ขยะมีปริมาณมากทำให้จำนวนถังขยะมีไม่เพียงพอ ทำให้เกิดปัญหาขยะล้นถัง ส่งกลิ่นเหม็น สูญเสียทัศนียภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาด้านขยะ องค์การบริหารส่วนตำบลปากเกร็ด จึงได้เข้ามาบริหารจัดการการเก็บขยะ ได้จัดให้มีงบประมาณในการจัดเก็บขยะในเกาะเกร็ด ปีละ 150,000 บาท กระบวนการในการจัดเก็บขยะในเกาะเกร็ด คือ แจกถังขยะสีชมพูให้แต่ละบ้านเพื่อแยกทิ้งขยะของแต่ละบ้าน ไม่ไปทิ้งรวมกับถังขยะสีเขียวและสีเหลือง ซึ่งเป็นถังขยะในที่สาธารณะ จัดให้มีเจ้าหน้าที่เก็บรถเก็บขยะจากบ้านต่างๆ ในทุกหมู่บ้าน จำนวน 10 คน โดยมีรถนำขยะตามบ้านต่างๆ เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บของเจ้าหน้าที่ การบริการเก็บขยะจะเก็บทุกวัน ตั้งแต่เวลา 08.00 น. จะแล้วเสร็จประมาณ 12.00 น. โดยจะเข็นขยะไปกองรวมไว้ที่ท่าเรือต่างๆ และจะมีเรือบรรทุกขยะของ อบต. เกาะเกร็ด จำนวน 2 ลำ โดยรับขยะตามโต๊ะท่าเรือหมู่บ้านรอบตำบลเกาะเกร็ด และนำไปส่งให้รถขนขยะของเทศบาลนครปากเกร็ดที่ทำเรือวัดกลางเกร็ด เพื่อไปกำจัดต่อไป สำหรับบ้านที่อยู่ลึกเข้าไปส่วนใหญ่เป็นบ้านที่ทำการเกษตรจะดำเนินการฝังหรือเผาตนเอง เมื่อสามารถแก้ไขปัญหาการทิ้งขยะได้ ส่งผลต่อการลดปัญหาด้านมลพิษทางน้ำ คือการทิ้งขยะ หรือน้ำเสียจากขยะ ไม่ถูกทิ้งลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ลดมลพิษทางอากาศคือขยะไม่ส่งกลิ่นเหม็น และลดการสูญเสียทัศนียภาพ คือมีการจัดเก็บขยะอย่างเป็นระเบียบ

เสียงรบกวน มีการตรวจสภาพรถจักรยานยนต์ ความแออัดของร้านค้า มีการมาจัดระเบียบสังคม ไม่วางของยื่นออกมานอกร้าน กีดขวางทางเดิน จัดระเบียบการวางสินค้าในร้าน เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว

ระยะเวลาในการแก้ไขปัญหา ใช้ระยะเวลาตามปีงบประมาณของ องค์การบริหารส่วนตำบลปากเกร็ด ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดเก็บขยะในชุมชนเกาะเกร็ด

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ แนวทางแก้ไขและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

เมื่อมีนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น ปริมาณขยะก็เยอะขึ้น อบต. ได้มีการแจกถังสีชมพูแยกให้ตามบ้าน ให้ไว้ในบ้าน เพื่อแยกทิ้งขยะ ป้องกันการล้นของขยะ และเจ้าหน้าที่จัดเก็บทุกวันในช่วงเช้า กระบวนการจัดเก็บใช้รถเข็น เดินเท้าเก็บขยะ มีเรือเก็บขยะ อบต. เป็นผู้สนับสนุนงบประมาณปีละ 150,000 บาท จ่ายให้เทศบาลนครปากเกร็ดเป็นผู้ทำลายขยะ” (ปนิศรา แก้วคำ, 2554)

ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นชัดเจน เนื่องจากนักท่องเที่ยวเข้ามา แก้ไขโดยเพิ่มบุคลากรในการจัดเก็บ เพิ่มถังขยะ เพิ่มวัสดุอุปกรณ์ในการจัดเก็บ เพิ่มงบประมาณในการจัดเก็บขยะด้วย มีระยะเวลาในการแก้ไขตามปีงบประมาณ (พัชรภา ใจดี, 2554)

มีขยะเยอะ แก้ไขโดยการเพิ่มถังขยะ และมีการเก็บกวาดให้ต่อเนื่อง (รวีวรรณ ศรีวงศ์, 2554)

เทศบาลนครปากเกร็ด จัดกลุ่มสาธารณสุข เข้ามาดูแลปริมาณขยะ ในช่วงวันเสาร์ทั้งหมด 9 วัด ใน ต. เกาะเกร็ด ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ประจำจุดละ 2-3 คน โดยทำหน้าที่พัฒนาพื้นที่สถานที่วัด มีการจัดเก็บขยะ คัดหญ้า ตั้งแต่ 7.00 – 16.00 น. ระยะเวลา ตั้งแต่ 21 ม.ค. – 11 ก.พ. 2555 (เฉพาะวันเสาร์) เนื่องจากเป็นการสนับสนุนโครงการท่องเที่ยวฟรี 9 วัด” (ขวบุญยวง, 2554)

3.2 แนวทางแก้ไขและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

ด้านวิถีชีวิตคนในชุมชน

คนในชุมชนเกาะเกร็ดในอดีตมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ความเป็นอยู่อย่างสงบ ปัจจุบันบุคคลที่อาศัยในเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นเชื้อสายมอญ ยังคงตระหนักถึงคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม จึงมีการสืบสานศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เพื่อดำรงความเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชนเกาะเกร็ด เช่น หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา การรำมอญ เป็นต้น และเพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่นิยมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดให้มียุทธศาสตร์มากขึ้น ดังนั้นเมื่อมีการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการต่างถิ่น เพื่อเข้ามาทำการค้าขาย หารายได้จากการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความพลุกพล่านและความหนาแน่นในชุมชน รวมทั้งความหนาแน่นจากสิ่งปลูกสร้าง จากการทำร้านค้าที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเข้ามาของพฤติกรรมการแต่งกายของนักท่องเที่ยวที่เป็นไปตามกระแสนิยม เมื่อชุมชนในท้องถิ่นพบเห็น ทำให้เกิดการเลียนแบบการแต่งกายตามสมัยนิยม จึงส่งผลทำให้การรักษาเอกลักษณ์ในเรื่องการแต่งกายภายในชุมชนยากขึ้น

เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สำคัญ เพื่อความเป็นระบบระเบียบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จึงมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มหัตถกรรม

เครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมไทย กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลป์ประดิษฐ์ กลุ่มการนำเที่ยวทางเรือรอบเกาะเกร็ด เป็นต้น และจัดให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่ม คือมีการอบรมเรียนรู้ เช่น กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เปิดศูนย์หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา จัดให้มีการเรียนการสอนงานปั้นและแกะสลัก เป็นการพัฒนาฝีมือและคุณภาพงานให้ดียิ่งขึ้น เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้เป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ดอย่างยั่งยืน เมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้คนในชุมชนรู้จักกันทั่วชุมชน มีสายใยความผูกพัน ความรักสามัคคีกัน หากเกิดปัญหาขัดแย้งขึ้น จึงมีการพูดคุย ปรึกษากันในชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งต่าง ๆ ร่วมกัน ทำให้ชุมชนเกาะเกร็ดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

ระยะเวลาในการแก้ไขปัญหาด้านวิถีชีวิตของคนในชุมชน ขึ้นอยู่กับ การปรับแนวความคิด ซึ่งต้องอาศัยความเข้าใจการยอมรับความเปลี่ยนแปลงตามกระแสนิยม ซึ่งไม่สามารถกำหนดเวลาที่แน่นอนได้

ข้อมูลที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ แนวทางแก้ไขและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว มีข้อมูลที่สอดคล้องกับประเด็นดังกล่าว ดังนี้

นักท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะเกร็ด ค่านิยมของนักท่องเที่ยวเป็นไปตามสมัยนิยม ทำให้เด็ก ๆ ในชุมชนมีพฤติกรรมเลียนแบบ ทำให้ยากต่อการรักษาความเป็นเอกลักษณ์ภายในชุมชน (ปนิศรา แก้วคำ, 2554)

3.3 ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว จากการสัมภาษณ์คนในชุมชนเกาะเกร็ดสามารถสรุปได้ ดังนี้

1. หน่วยงานของรัฐ เข้ามาดูแลและให้ความสำคัญต่อแหล่งท่องเที่ยว ไม่ควรจัดเก็บค่าส่วนกลางในราคาที่สูงเกินไป เช่น ค่าที่จอดรถ ของนักท่องเที่ยว
2. ปลุกจิตสำนึกของคนในชุมชนในทางที่ดี คือการรักษาคุณภาพสินค้า การบริการ เพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวที่มาเยือน มีการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นแบบอย่างของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน
3. รณรงค์ให้นักท่องเที่ยวรักษาความสะอาด
4. หน่วยงานของรัฐจัดให้ความรู้แก่คนในชุมชน เพื่อการปรับปรุงสินค้าประเภทใหม่ ลดการทำสินค้าซ้ำกัน ป้องกันการแย่งอาชีพของคนในชุมชน และเพื่อให้เกิดความหลากหลายของสินค้า เป็นทางเลือกให้แก่นักท่องเที่ยว

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวกรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน รวมถึงแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่เป็น ผู้นำหมู่บ้าน ประธานกลุ่มต่าง ๆ ที่อยู่ในชุมชน และ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนเกาะเกร็ด ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้คือ

1. สรุปผลการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1.1 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

การที่ชุมชนจะสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนของตนนั้น จำเป็นต้องมีทรัพยากรการท่องเที่ยวอันเป็นที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยวก็คือ สิ่งแวดล้อมชุมชน ทำให้การท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด คือ ถ้าการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรท่องเที่ยวอยู่ในสภาพที่น่าท่องเที่ยว ก็จะทำให้การท่องเที่ยวของชุมชนเจริญก้าวหน้า แต่ถ้าการท่องเที่ยวทำให้สิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรการท่องเที่ยวเสื่อมโทรม ก็จะไม่มียกนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังชุมชนนั้น เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นย่อมส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ เมื่อพิจารณาถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม มีดังต่อไปนี้

1.1.1 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยว

1.1.1.1 น้ำ

อดีตแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของคนในชุมชนเกาะเกร็ด รวมทั้งคูคลองต่าง ๆ ที่เข้าไปในเกาะเกร็ด สามารถนำมาใช้ในการเกษตรกรรม การอุตสาหกรรม การอุปโภคบริโภค และการคมนาคมขนส่งได้ คุณภาพของน้ำสามารถนำมาชำระร่างกาย และนำมาอุปโภคบริโภคได้ โดยผ่านวิธีแกว่งสารส้มเท่านั้น ในปัจจุบันเมื่อมีการท่องเที่ยวเข้ามาในเกาะเกร็ด ทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้พักอาศัย ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวส่งผลต่อการเพิ่มปริมาณในการถ่ายเทของเสียลงสู่แม่น้ำลำคลอง ทำให้ลักษณะของน้ำมีสีค่อนข้ำงขุ่น น้ำมีกลิ่นเหม็น เกิดมลพิษทางน้ำไม่สามารถนำมาอุปโภคบริโภคได้ ซึ่งทางกรมชลประทานได้มีการสำรวจคุณภาพน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาพบว่าคุณภาพน้ำยังอยู่ในมาตรฐาน แต่ถ้าอยู่ในช่วงฤดูแล้งปริมาณออกซิเจนในน้ำน้อยลง ซึ่งต้องเฝ้าระวังการเกิดมลพิษทางน้ำ ในเรื่องของการท่องเที่ยวทำให้ปริมาณการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้น แต่เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูลจึงไม่สามารถนำปริมาณการใช้น้ำประปา มาเปรียบเทียบระหว่างอดีตกับปัจจุบันได้ ข้อมูลที่ได้มาจึงมาจากการสังเกตและสัมภาษณ์จากประชาชนและจากเจ้าหน้าที่ใน อบต. เกาะเกร็ด ซึ่งทางราชการ คือ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดเองได้พยายามเป็นอย่างยิ่งที่จะพัฒนาและส่งเสริมให้ประชาชนได้มีน้ำประปาใช้อย่างทั่วถึง เพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวรวมถึงประชากรในเกาะเกร็ด

ดังนั้น จากที่กล่าวมาพอสรุปได้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวมีผลอย่างยิ่งต่อความเจริญแก่ชุมชน โดยก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงการขยายตัว และการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานเป็นลำดับ เพื่อให้เกิดความสมดุลกับการเจริญเติบโตด้านการท่องเที่ยว และเพื่อรองรับการขยายตัวของประชากรและนักท่องเที่ยวในอนาคต

1.1.2.2 อากาศ

สภาพอากาศในเกาะเกร็ดเป็นเขตอากาศร้อนชื้นฝนตกชุกในช่วงฤดูฝน มีฝนตกมากที่สุดในเดือนกันยายนและฝนตกติดต่อกันเป็นระยะเวลาานทำให้เกิดน้ำท่วมทั่วบริเวณเกาะเกร็ดทุกปี ในฤดูร้อนอากาศไม่ร้อนมากนัก เนื่องจากมีไม้ยืนต้นปกคลุมพื้นที่ และรอบเกาะเกร็ดถูกล้อมรอบด้วยแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้มีลมพัดผ่าน

ในอดีตสภาพอากาศในเกาะเกร็ดเย็นร่มรื่น เนื่องจากมีต้นไม้ใหญ่ พืชไร่ พืชสวน พืชผัก มีพื้นที่ใหญ่ทำการเกษตรกรรม ทำให้เกาะเกร็ดเป็นแหล่งที่มีพืชพันธุ์ตามธรรมชาติหลากหลายชนิด แต่อย่างไรก็ตามผู้พักอาศัยที่เป็นชาวมอญมีอาชีพหลักทำเครื่องปั้นดินเผาเป็นอาชีพหลัก เนื่องจากเป็นอาชีพที่สืบทอดจากบรรพบุรุษ ดินในเกาะเกร็ดมี

คุณภาพที่เหมาะสมในการผลิตเครื่องปั้นดินเผา และในอดีตเครื่องปั้นดินเผาเป็นที่นิยมใช้โดยทั่วไป เช่น โอ่ง ครก กระถาง เป็นต้น เมื่อมีการผลิตเครื่องปั้นดินเผาเป็นจำนวนมากทำให้เกิดกลุ่มควัน กลิ่นเหม็น ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ

ปัจจุบันความนิยมการใช้เครื่องปั้นดินเผาลดน้อยลง ทำให้การผลิตเครื่องปั้นดินเผาลดน้อยลงตามไปด้วย ดังนั้นสภาพอากาศจึงดีขึ้น อย่างไรก็ตามเกาะเกร็ดเกิดน้ำท่วมทุกปีทำให้การทำเกษตรกรรมลดน้อยลง ความเป็นธรรมชาติจึงลดลงตามไปด้วย นอกจากนี้ การเข้ามาของนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ผู้ประกอบการเข้ามาหารายได้ในเกาะเกร็ดเพิ่มมากขึ้น มีสิ่งปลูกสร้างเพื่ออำนวยความสะดวกต่อการท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น ร้านค้า จึงทำให้เกิดความหนาแน่น แออัด ส่งผลต่อการหมุนเวียนของอากาศน้อยลง สภาพอากาศร้อนมากขึ้น

1.1.2.3 ขยะ

สถานที่ท่องเที่ยวเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวแล้ว ปัญหาหนึ่งที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นและเห็นได้ชัดเมื่อมีนักท่องเที่ยวเดินทางกลับออกไป คือ ปัญหาขยะ

ในอดีตปริมาณขยะมีจำนวนน้อย เนื่องจากจำนวนผู้พักอาศัย บุคคลภายนอกเข้ามาในชุมชน ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว มีจำนวนน้อย

ปัจจุบันในเกาะเกร็ดมีปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้น เกิดจากการขยายตัวของชุมชน ประกอบกับการพัฒนาเกาะเกร็ดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลทำให้จำนวนประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ทั้งชุมชนในท้องถิ่นและผู้ประกอบการต่างถิ่น รวมถึงนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังเกาะเกร็ดส่งผลทำให้ปริมาณขยะเพิ่มขึ้นจาก 1.5 ตันต่อวัน เป็น 2.5 – 3 ตันต่อวัน โดยเฉพาะวันเสาร์ – อาทิตย์ ส่วนใหญ่เป็นกล่องโฟม ถุงพลาสติก แก้วพลาสติก เป็นภาชนะที่บรรจุอาหาร ซึ่งมีปริมาณมาก จำนวนถึงขยะมีไม่เพียงพอ ทำให้เกิดขยะล้นถังและขยะถูกทิ้งข้างถัง ขยะส่งกลิ่นเหม็นและสูญเสียทัศนียภาพดังนั้นองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด (อบต.) จึงได้เข้ามาบริหารจัดการการจัดเก็บขยะ โดยจัดให้มีถังขยะสีเขียว สีเหลือง วางไว้ตามจุดสาธารณะทั่วไป เพื่อรองรับขยะจากนักท่องเที่ยว และจัดถังขยะสีชมพูให้วางไว้ตามบ้านแต่ละบ้าน เพื่อไม่ให้นำขยะไปทิ้งร่วมกับถังขยะสีเขียวและสีเหลือง และจัดเจ้าหน้าที่เข็นรถเก็บขยะจากบ้านต่าง ๆ โดยเข็นขยะไปรวมไว้ที่ท่าเรือต่าง ๆ จะมีเรือบรรทุกขยะของ อบต. รับขยะตามโต๊ะท่าเรือหมู่บ้านรอบตำบลเกาะเกร็ด และนำไปส่งให้รถขนขยะของเทศบาลนครปากเกร็ดที่ท่าเรือวัดกลางเกร็ด เพื่อนำไปกำจัด

1.1.2.4 ทัศนียภาพ

ในอดีตทัศนียภาพของเกาะเกร็ดเป็นแหล่งธรรมชาติ มีต้นไม้ใหญ่ พืชพันธุ์หลากหลายชนิด เกาะเกร็ดเป็นเกาะขนาดใหญ่มีรูปร่างคล้ายครึ่งวงกลมตั้งอยู่กลางแม่น้ำ

เจ้าพระยา จึงเป็นส่วนสำคัญทำให้เกาะเกร็ดมีทัศนียภาพที่สวยงาม และทำให้ไม่มีที่ใดเหมือน ลักษณะของที่พักอาศัยริมน้ำก็เป็นอีกหนึ่งที่บ่งบอกความเป็นเอกลักษณ์ของเกาะเกร็ด คือ ลักษณะบ้านเรือนจำเป็นต้องยกพื้นให้สูงกว่าระดับน้ำ เพื่อป้องกันน้ำท่วม หรือลักษณะการตั้งบ้านเรือนของชาวไทยเชื้อสายมอญที่มีการปลูกบ้านหัน ไปทางทิศเหนือ เพื่อรำลึกถึงถิ่นที่อยู่เดิม หรือแม้แต่การมีเจดีย์เอียงบนเกาะที่ไม่มีที่ใดเหมือนก็เป็นสิ่งที่ทำให้สถาปัตยกรรมหรือศิลปกรรมบนเกาะเกร็ดมีความแตกต่างจากที่อื่น ปัจจุบันทัศนียภาพมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนัก ทำให้สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ดเป็นจำนวนมาก ประกอบกับคนในชุมชนเกาะเกร็ดช่วยกันปรับปรุงสภาพภูมิทัศน์ โดยมีการตกแต่งร้านค้าอย่างสวยงาม บูรณะโบราณสถาน โบราณวัตถุ อนุรักษ์วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีภายในท้องถิ่น แต่การสร้างสิ่งปลูกสร้างริมน้ำ เช่น การตั้งร้านค้าไม่ค่อยเป็นระเบียบ บริเวณวัดปรมัยยิกาวาส ข้อเสีย เป็นสาเหตุให้เกิดความไม่สงบ นักท่องเที่ยวส่งเสียงดัง เนื่องจากเป็นศูนย์กลางเข้า-ออกเกาะเกร็ด

1.1.2 ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

เกาะเกร็ดถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่สีเขียว โดยมีพื้นที่เพื่อการนันทนาการ และชมความงามทางภูมิทัศน์ และถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้อย่างยั่งยืน จึงมีการเปลี่ยนแปลงทัศนียภาพให้ดูสวยงาม เช่น มีการประดิษฐ์ตกแต่งร้านค้า บูรณะโบราณสถาน จัดระเบียบภายในชุมชน จัดการบริการความสะดวกสบายในการท่องเที่ยว เพื่อสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว ปัจจุบันผู้พักอาศัยในชุมชนเกาะเกร็ดมีจำนวนเพิ่มขึ้น จากคนในท้องถิ่น ผู้ประกอบการต่างถิ่น รวมทั้งนักท่องเที่ยว ทำให้สิ่งแวดล้อมในเกาะเกร็ดได้รับผลกระทบ คือ เกิดมลภาวะเป็นพิษทางน้ำ จากการปล่อยของเสียลงสู่แม่น้ำ อากาศร้อน เกิดจากความหนาแน่นของจำนวนคน สิ่งปลูกสร้าง ขยะมีปริมาณเพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นภาชนะบรรจุอาหาร เช่น กล่องโฟม แก้วพลาสติก เป็นต้น และมีการสูญเสียด้านทัศนียภาพ คือ ความเป็นเอกลักษณ์ในการสร้างบ้านเรือนในอดีตเป็นเรือนไม้ยกสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมถูกตัดแปลง ก่อสร้างเพิ่มเติมเป็นเรือนปูน เพื่อทำเป็นร้านค้า รวมทั้งการมีผู้พักอาศัยเพิ่มขึ้นทำให้สิ่งปลูกสร้างเพิ่มขึ้นด้วย ส่งผลต่อการบดบังทัศนียภาพจากธรรมชาติของเกาะเกร็ด

เมื่อคนในชุมชนท้องถิ่น ผู้ประกอบการต่างถิ่น และนักท่องเที่ยว เพิ่มสูงขึ้น ส่งผลทำให้ปริมาณขยะเพิ่มสูงขึ้น สภาพน้ำเกิดมลพิษทางน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวรรณ โพธิ์นาค (2545) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลการวิจัยพบว่า ขยะและน้ำเสีย เกิดจากนักท่องเที่ยวและประชาชนที่เกี่ยวข้องในชุมชน

1.2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน

จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน สรุปได้ดังนี้

ผู้พักอาศัยในชุมชนเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นเดิม มีเชื้อสายมอญ มีความเป็นอยู่เรียบง่าย รู้จักกันทั่วชุมชน มีความรักความสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกัน วิถีการดำเนินชีวิตเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้า ๆ เนื่องจากการเดินทางเข้าสู่เกาะเกร็ดสามารถเดินทางด้วยเรือได้ทางเดียว ทำให้การเข้าไปของความเจริญทางเทคโนโลยี และวัฒนธรรมตะวันตก ซ้ำกว่าที่อื่น อย่างไรก็ตามคนในชุมชนเกาะเกร็ดยังคงรักษาศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมไว้ เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ของชุมชนเกาะเกร็ด เช่น งานหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น เกาะเกร็ดถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวเพิ่มคนต่อเนื่อง คนในชุมชนเกาะเกร็ดจึงมาประกอบอาชีพเพื่อการท่องเที่ยวเป็นอาชีพรองเพิ่มมากขึ้น ซึ่งมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงวิถีชุมชนดังนี้

1.2.1 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

1.2.1.1 การสร้างบ้านเรือน

การสร้างบ้านเรือนในเกาะเกร็ดในอดีตเป็นเรือนไม้ใต้ถุนสูง เพื่อป้องกันน้ำท่วม ต่อมาเกิดการเปลี่ยนแปลงลักษณะบ้านเป็นปูน และดัดแปลงลักษณะบ้านเพื่อใช้พื้นที่ทำการค้าขาย ไม่ใช่เพื่ออยู่อาศัยอย่างเดียว ในเกาะเกร็ดมีบ้านเรือนเพิ่มมากขึ้น ทำให้เกิดความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้าง เกิดจากการขยายตัวของคนในชุมชน การเข้ามาของบุคคลภายนอก เช่น ผู้ประกอบการเพื่อการท่องเที่ยว รวมทั้งนักท่องเที่ยว

1.2.1.2 การประกอบอาชีพของคนในชุมชนเกาะเกร็ด

คนภายในชุมชนเกาะเกร็ดในอดีตมีอาชีพหลัก คือ อาชีพเกษตรกรรม มี 4 ประเภทคือ 1) การปลูกไม้ผลไม้ยืนต้น เช่น กล้วย มะพร้าว มะม่วง 2) การปลูกพืชไร่ เช่น ข้าวโพด และมะละกอ 3) การเลี้ยงปศุสัตว์ เช่น ไก่ชน ไก่วง นกหงส์หยก 4) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลาตะเพียน ปลายี่สก รองลงมาคือ การประกอบอาชีพอุตสาหกรรมและหัตถกรรมในครัวเรือน เช่น การทำเครื่องปั้นดินเผา เครื่องจักสานพลาสติก และอาชีพค้าขาย เช่น ขายอาหารของที่ระลึก

1.2.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนเกาะเกร็ด

สภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนโดยรวมดีขึ้น ส่วนใหญ่มีรายได้มากขึ้นจากอาชีพเสริม โดยมีปัจจัยหลักคือการเปิดแหล่งท่องเที่ยวเกาะเกร็ด และการเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยวที่นิยมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

1.2.1.4 ลักษณะการกระจายรายได้ของคนในชุมชนเกาะเกร็ด

การท่องเที่ยวส่งผลให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ และการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง มีการกระจายรายได้ในลักษณะที่เป็นการรวมกลุ่ม เช่น กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา มีการจัดตั้งศูนย์การเรียนรู้หัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา เพื่อจัดให้มีการเรียนการสอนงานปั้นเพื่อเพิ่มบุคลากร และพัฒนาคุณภาพงานปั้น ให้เป็นเอกลักษณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะเกร็ด กลุ่มชนมไทย เป็นต้น

1.2.1.5 ภาระหนี้สินของครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ด

ภาระหนี้สินของคนในชุมชนเกาะเกร็ด ไม่มีภาระหนี้มากนัก อย่างไรก็ตามขึ้นอยู่กับปัจจัยส่วนบุคคล พฤติกรรมการใช้จ่ายของแต่ละบุคคล หรืออาจเกิดจากการลงทุนเพิ่มสำหรับการผลิตสินค้าเพื่อจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

1.2.1.6 ความสุขมวลรวมของครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ด

ความสุขมวลรวมของครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ดมากขึ้น ผู้พักอาศัยในเกาะเกร็ดส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่น มีความสัมพันธ์กันแบบเครือญาติ จากการเข้ามาของนักท่องเที่ยวมากขึ้น ทำให้คนในชุมชนได้ทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น จัดตั้งกลุ่มชนมไทย ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความสนิทสนมของคนในชุมชนมีมากกว่าในอดีต

1.2.1.7 ระดับการศึกษาของคนในครอบครัวที่อยู่ในเกาะเกร็ด

การศึกษาของเยาวชนในชุมชนมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น จากระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ไปสู่ระดับปริญญาตรี

1.2.1.8 ผลกระทบของชุมชนในเกาะเกร็ด

จากการเข้ามาของนักท่องเที่ยวที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผลกระทบของชุมชนในเกาะเกร็ดมีหลากหลายมากขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยว และเป็นการสร้างรายได้ให้กับชุมชน ผลกระทบที่สำคัญของเกาะเกร็ด ประกอบด้วย 1) ผลกระทบเครื่องปั้นดินเผา เช่น โองน้ำ มีการประดิษฐ์อย่างประณีต สวยงาม เอกลักษณ์ที่สำคัญของผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาเป็น หม้อน้ำสลักลายวิจิตร ซึ่งบ้านเกาะเกร็ดทำเป็นตราประจำจังหวัดนนทบุรี 2) ผลกระทบเครื่องจักสาน เช่น กระเป่า 3) ผลกระทบชนมไทยมงคล 9 อย่าง ได้แก่ หันตรา ทองเอก เสน่ห์จันทร์ จำมงกุฏ ทองหยิบ ทองหยอด ฝอยทอง ขนมหั่น ขนมห้วนฟู เป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในงาน

มงคล และงานเลี้ยงต่าง ๆ 4) ผลิตภัณฑ์ผ้าบาติก พบที่ หมู่ 3 โดยชาวมุสลิม จุดเด่นของผ้าบาติกในชุมชนเกาะเกร็ด สวยงามไม่ซ้ำแบบ เนื้อนุ่ม เป็นต้น

1.2.1.9 โครงการที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในเกาะเกร็ด

โครงการที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชนในเกาะเกร็ด ได้รับการสนับสนุนด้านงบประมาณจากรัฐบาล เช่น โครงการส่งเสริมการพัฒนาชุมชนชนบทให้เป็นชุมชนสมบูรณ์แบบพึ่งพาตนเองได้ โครงการประชาสัมพันธ์และให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อช่วยเพิ่มทักษะในการประกอบอาชีพ

1.2.1.10 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนในเกาะเกร็ด

ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ปัจจุบันมีความสนิทสนมกันมากกว่าในอดีตเนื่องจาก มีการประกอบธุรกิจการค้าร่วมกัน ช่วยกันทำสินค้าเพื่อจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว ในลักษณะการรวมกลุ่ม

1.2.1.11 กิจกรรมที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดทำร่วมกัน

กิจกรรมที่คนในชุมชนทำร่วมกันส่วนใหญ่จะเป็นงานบุญงานประเพณีต่างๆ ที่เป็นประเพณีประจำถิ่น เช่น แห่ข้าวแช่ แห่น้ำหวาน สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น

1.2.1.12 ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเกาะเกร็ด

ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนมีอยู่บ้างเล็กน้อยแต่ไม่ถึงกับขั้นรุนแรง คือจากกรณีการแข่งขันเกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว เช่น การแข่งขันการจำหน่ายสินค้าให้นักท่องเที่ยว

1.2.1.13 ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชนเกาะเกร็ด

ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชนเกาะเกร็ดไม่มี เนื่องจากคนในชุมชนส่วนใหญ่เป็นคนในท้องถิ่นเดิม ซึ่งมีความรู้จักและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน

1.2.2 ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน

ผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว คือ รายได้คนภายในชุมชนเกาะเกร็ดโดยรวมดีขึ้น มีผลทำให้เยาวชนมีการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น ประชาชนในชุมชนมีอาชีพที่มั่นคง เกิดการทำกิจกรรมร่วมกันมากขึ้น มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมประเพณีพื้นบ้าน หัตถกรรมพื้นบ้าน ขนมพื้นบ้าน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสภาพที่อยู่อาศัย บูรณะโบราณสถาน รักษาสภาพแวดล้อม ชุมชนต้องมีการปรับตัวตามกระแสนิยมปัจจุบัน เพื่อสามารถทันการความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมา ประจง (2546) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน กรณีศึกษา

ชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย พบว่าสังคมมีการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจในการสร้างงาน การยกระดับการครองชีพ ด้านสังคมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน มีการร่วมกันทำกิจกรรมทางสังคมในชุมชน การเสริมสร้างการศึกษา สำหรับในด้านวัฒนธรรม มีการร่วมมือในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมงานศิลปวัฒนธรรม มีความกระตือรือร้นในการประกอบอาชีพ และตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมคุณค่าของสิ่งแวดล้อมรวมถึงการพัฒนาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อมของชุมชน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวรรณ โพธิ์นาค (2545) ศึกษาเรื่องผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี ผลวิจัยพบว่า การท่องเที่ยวทำให้มีความหลากหลายของทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้น และก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือนและชุมชนมากขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อภิสัทธ์ พวงประเสริฐ (2547) ได้ศึกษาเรื่อง นโยบายหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไป ปฏิบัติ : กรณีศึกษา “เครื่องปั้นดินเผา” ตำบลเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ผลการวิจัยพบว่า การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน และส่งเสริมการท่องเที่ยวเกาะเกร็ดส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนเปลี่ยนแปลงไป ชาวบ้านหันมาประกอบอาชีพเป็นพ่อค้าแม่ค้ามากขึ้น ส่วนเรือโดยสารจากแต่ก่อนจะรับส่งชาวบ้านที่อยู่บนเกาะ ในปัจจุบันหันมาประกอบอาชีพรับจ้างพาชมรอบเกาะ

1.3 แนวทางการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

จากการวิเคราะห์แนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน สรุปผลได้ดังนี้

1.3.1 การเข้ามาของนักท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนที่เห็นได้ชัด คือขยะมูลฝอยมีปริมาณที่เพิ่มขึ้น ขยะส่งกลิ่นเหม็น สูญเสียทัศนียภาพ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด จึงได้เข้ามาบริหารจัดการการจัดเก็บขยะ จัดให้มีงบประมาณในการจัดเก็บขยะ มีกระบวนการจัดเก็บขยะ ดังนี้ แจกถังขยะสีชมพูตามบ้าน เพื่อไม่ให้ไปทิ้งขยะร่วมกับถังขยะที่จัดตั้งไว้ตามจุดต่าง ๆ ในที่สาธารณะ แล้วให้เจ้าหน้าที่เข็นรถเก็บขยะ นำไปรวมกองไว้ที่ท่าเรือต่าง ๆ เพื่อให้เรือบรรทุกขยะจัดเก็บขยะตามท่าเรือต่าง ๆ เพื่อนำไปส่งให้รถขนขยะของเทศบาลนครปากเกร็ดนำไปกำจัด นอกจากนี้ การแก้ไขจัดให้มีการเพิ่มจุดรองรับขยะที่เหมาะสม มีการเก็บรวบรวมขยะและการคัดแยกเพื่อเลือกวิธีกำจัดขยะให้เหมาะสม โดยดำเนินการอย่างเร่งด่วน อีกปัญหาหนึ่งคือสภาพชุมชนมีความหนาแน่นมากขึ้น จึงควรมีการจัดระเบียบร้านค้า ธรณรงค์และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในชุมชนเข้าใจต่อผลกระทบที่เกิดขึ้น

1.3.2 การเข้ามาของนักท่องเที่ยวมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน ในอดีตวิถีการดำเนินชีวิตของชุมชนในเกาะเกร็ด มีความเป็นอยู่อย่างสงบ เรียบง่าย เมื่อมีนักท่องเที่ยวเข้ามาทำให้เกิดความพลุกพล่าน ความหนาแน่นของจำนวนคนที่เพิ่มขึ้น และความหนาแน่นของสิ่งปลูกสร้างที่เกิดจากการสร้างบ้านเรือนเพื่อพักอาศัย และเพื่อทำการค้ามากขึ้น นอกจากนี้ยังมีการเข้ามาของพฤติกรรมการแต่งกายของนักท่องเที่ยวที่เป็นไปตามกระแสนิยม การเข้ามาของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่เข้าพร้อมกับนักท่องเที่ยว เมื่อชุมชนในท้องถิ่นพบเห็น ทำให้เกิดการเลียนแบบการแต่งกายตามสมัยนิยม หรือต้องการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ จึงส่งผลทำให้การรักษาเอกลักษณ์ภายในชุมชนยากขึ้น เช่น การแต่งกายตามสมัยนิยม ดังนั้น เพื่อเป็นการรักษาเอกลักษณ์ในชุมชน วิถีการดำเนินชีวิตจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของกระแสนิยม โดยยังคงรักษาศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี แบบดั้งเดิมไว้ให้ได้ เช่น จัดให้มีการแสดงรำอัญ เป็นประจำในเกาะเกร็ด เพื่อเป็นการสืบสานศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

เมื่อมีนักท่องเที่ยว และผู้ประกอบการต่างถิ่น เข้ามาในชุมชนจำนวนมาก เพื่อความเป็นระเบียบในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว จึงมีการจัดตั้งกลุ่มอาชีพต่าง ๆ เช่น กลุ่มหัตถกรรมเครื่องปั้นดินเผา กลุ่มขนมไทย กลุ่มอาชีพสหกรณ์ศิลป์ประดิษฐ์ เป็นต้น และจัดให้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของแต่ละกลุ่ม โดยจัดอบรม เพื่อเป็นการพัฒนาฝีมือและคุณภาพงานให้ดียิ่งขึ้น ทำให้สามารถอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านและภูมิปัญญาท้องถิ่นของเกาะเกร็ดได้อย่างยั่งยืน เมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้มีสายใยความผูกพัน ความรักสามัคคีกัน ก่อให้เกิดเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง

2. การอภิปรายผล

การศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว กรณีศึกษา เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งศึกษาแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม และวิถีชีวิตชุมชน จากการศึกษาดังกล่าวผู้วิจัยได้ข้อสรุปเชิงทฤษฎีตามแนวคิดการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมชุมชน การท่องเที่ยว แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบจากการท่องเที่ยว แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับวิถีชีวิตชุมชน รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

2.1 การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม

การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมจากการท่องเที่ยวประกอบและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม พบว่า เมื่อมีการเข้ามาของการท่องเที่ยวทำให้มีการใช้ประโยชน์จากน้ำมากขึ้นทั้งด้านเกษตรกรรม อุปโภคบริโภค การขนส่ง รวมทั้งมีการถ่ายเทของเสียมากขึ้นทำให้เกิดปัญหาการเสื่อมโทรมของแหล่งน้ำ สภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงไม่มากนักเนื่องจากคนในชุมชนเกาะเกร็ดยังพยายามรักษาความเป็นธรรมชาติ และหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาสนับสนุนให้เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และได้กำหนดให้เกาะเกร็ดเป็นเขตพื้นที่สีเขียว สภาพอากาศในเกาะเกร็ดจึงมีความร่มรื่น ส่วนปัญหาขยะมูลฝอย มีปริมาณมากขึ้นจากการที่มีผู้พักอาศัยผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว เข้ามาในเกาะเกร็ดมากขึ้นทำให้มีการทิ้งสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ มากขึ้นตามไปด้วย แต่หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาบริหารจัดการในการจัดเก็บขยะทำให้ไม่เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมด้านขยะ ทักษณียภาพมีความสวยงามตามธรรมชาติ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ที่พักอาศัย ร้านค้า ถูกบูรณะซ่อมแซม ตกแต่งร้านค้า และบ้านเรือนให้มีการเปลี่ยนแปลงตามสมัยนิยม โครงสร้างพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า การคมนาคมขนส่ง หน่วยงานภาครัฐได้เข้ามาดูแลบริหารจัดการเพื่อให้สะดวกในการเดินทางของผู้พักอาศัยในเกาะเกร็ด และนักท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑารัตน์ ขาวคม (2548) ว่าการท่องเที่ยว คือ การที่พื้นที่นั้นมีลักษณะที่มีความน่าสนใจและชาวบ้านในชุมชนได้เล็งเห็นถึงความสำคัญ ลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ จึงทำให้เกิดการพัฒนาขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยว และได้สร้างสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ขึ้นไว้ เพื่อรองรับนักท่องเที่ยว ได้แก่ การขยายถนน ไฟฟ้า ประปา ธุรกิจเรือข้ามฟาก ธุรกิจค้าขายต่างๆ รวมไปถึงการจัดระเบียบและปรับปรุงภูมิทัศน์ของชุมชนให้มีความเหมาะสมและสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับฤทธิ์ อนุจรพันธ์ (2543) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่ออำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าจากปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งการประกอบกิจการการค้าขายและบริการของคนต่างถิ่นทำให้จำนวนประชากรในเขตเทศบาลเพิ่มมากขึ้นซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญ 2 ด้าน คือ ปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นและปัญหาจากการปล่อยน้ำเสียของที่พักอาศัย

2.2 การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยวและผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน ประกอบด้วย

2.2.1 ด้านเศรษฐกิจ เกาะเกร็ดถูกจัดให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยว ทำให้มีนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการต่างถิ่นเข้ามาในเกาะเกร็ดมากขึ้น การเข้ามาของนักท่องเที่ยวเป็นการสร้างงาน

สร้างรายได้ให้กับชุมชนในเกาะเกร็ด เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้และสนับสนุนการท่องเที่ยว คนในชุมชนเกาะเกร็ดเดิมประกอบ อาชีพหลัก ด้านเกษตรกรรม หันมาประกอบอาชีพเสริมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น เช่น การทำขนม การขายของที่ระลึก มีบริการให้เช่ารถจักรยาน เป็นต้น ทำให้คนในชุมชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น และยังส่งผลให้คนในชุมชนมีการศึกษาสูงขึ้นจากระดับ มัธยมศึกษาตอนเป็นไปสู่อะดับปริญญาตรี เนื่องจากการมีรายได้สูงขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศุภวรรณ โพธิ์นาค (2545) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตชุมชน ว่าการท่องเที่ยวทำให้มีความหลากหลายของทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้นและก่อให้เกิดรายได้แก่ครัวเรือน และชุมชนมากขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกษมา ประจง (2546) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย การวิจัยพบว่าผลกระทบทางเศรษฐกิจด้านบวกที่เกิดขึ้นเมื่อมีการท่องเที่ยว ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การสร้างงาน การยกมาตรฐานการครองชีพ และลดภาวการณ์ว่างงาน ผลกระทบด้านลบทางเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ไม่แน่นอน ปัญหาค่าครองชีพ ปัญหาผลประโยชน์และการถือครองที่ดิน

2.2.2 ด้านสังคม เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทำให้หน่วยงานภาครัฐเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานในชุมชน เช่น การทำถนนภายในชุมชน การจัดให้มีโครงข่ายการใช้ระบบน้ำ ระบบไฟฟ้า ระบบโทรศัพท์ ให้ได้มาตรฐาน เป็นต้น เพื่ออำนวยความสะดวกต่อนักท่องเที่ยว และชุมชนในเกาะเกร็ดได้รับความสะดวกในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ความสัมพันธ์ของคนภายในชุมชน มีความใกล้ชิดสนิทสนมกัน เนื่องจากคนส่วนใหญ่ในเกาะเกร็ดเป็นคนในท้องถิ่นเดิมรู้จักกันทั่วเกาะเกร็ด และการเข้ามาของนักท่องเที่ยว ทำให้คนในชุมชนเกาะเกร็ด มีโอกาสทำกิจกรรมร่วมกัน ทำให้เกิดความรัก ความสามัคคี ช่วยเหลือเกื้อกูลกันมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมา ประจง (2546) ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน ว่าผลกระทบด้านสังคมและความสัมพันธ์ของคนในชุมชน มีการร่วมกันทำกิจกรรมทางสังคมในชุมชน หากเกิดปัญหาข้อขัดแย้งขึ้น สามารถปรึกษา เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันได้

2.2.3 ด้านวัฒนธรรมชุมชนในเกาะเกร็ดยังคงรักษา ฟื้นฟู ศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ประจำท้องถิ่น เช่น แห่ข้าวแช่ สรงน้ำพระ รดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เป็นต้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ กษมา ประจง (2546) ได้ศึกษาผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อชุมชน พบว่า การท่องเที่ยวทำให้คนในชุมชนร่วมมือกันส่งเสริมงานศิลปวัฒนธรรม และสอดคล้อง กับงานวิจัยของ อมรา จำรูญศิริ (2546) ศึกษาการท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พบว่าด้านวัฒนธรรมมีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี

ความเชื่อบางอย่างยังคงมีอยู่ ดังนั้นการเผยแพร่วัฒนธรรมจึงเป็นจุดเด่นในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมได้เป็นจำนวนมาก

2.3 การป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชน
การป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนของคนในชุมชนเกาะเกร็ด จากการที่ผู้พักอาศัยส่วนใหญ่ในชุมชนเกาะเกร็ดเป็นบุคคลในท้องถิ่น มีความเป็นอยู่แบบเครือญาติ ทำให้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน หากเกิดปัญหาสามารถพูดคุยกันได้ ดังนั้นการป้องกันและลดผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงจึงทำได้ไม่ยากนัก โดยต้องมีการปลูกจิตสำนึกในการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมภายในท้องถิ่น การสร้างความเข้มแข็งคนในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ในชุมชน มีอาชีพมีรายได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น คือมีการฝึกอบรม ส่งเสริมงานอาชีพด้านงานเครื่องปั้นดินเผา งานด้านขนมหวานประจำท้องถิ่น งานด้านการจัดทำผ้าบาติก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของคนในชุมชนเกาะเกร็ด มีการรักษาความเป็นธรรมชาติ โดยการปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเรื่องการรักษาสีสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย น้ำ อากาศ ขยะ ทัศนียภาพ หากมีความเข้มแข็งในทุกด้านทำให้สามารถป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนได้อย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการทำวิจัยในครั้งนี้

1.1 ด้านสิ่งแวดล้อม

1.1.1 เนื่องจากคนในชุมชนเกาะเกร็ดยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขั้นตอนในการจัดเก็บขยะ ทำให้มีการทิ้งขยะล้นถัง ซึ่งการจัดวางถังขยะ ปริมาณถังขยะ วิธีการจัดเก็บขยะทางองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ดได้มีการเข้ามาบริหารจัดการ เพื่อแก้ไขปัญหาขยะแล้ว จึงควรมีการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ ข้อมูล ข่าวสาร สร้างความรู้ความเข้าใจให้ทั่วถึง เพื่อลดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม

1.1.2 การจัดเก็บขยะออกไปนอกเกาะเกร็ดไม่สะดวก องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด ควรให้การสนับสนุนการจัดเก็บขยะในเกาะเกร็ดอย่างต่อเนื่อง

1.1.3 โครงสร้างพื้นฐานในชุมชนเกาะเกร็ด ประกอบด้วย ระบบไฟฟ้า ระบบน้ำ ถนน ระบบโทรศัพท์ เป็นต้น หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาดูแลอย่างใกล้ชิด เพื่ออำนวยความสะดวกต่อคนในชุมชน ผู้ประกอบการค้า และนักท่องเที่ยวที่เข้ามาในเกาะเกร็ด ทำให้เกาะเกร็ดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้อย่างยั่งยืน

1.1.4 การคมนาคมขนส่งทางเรือควรจัดระบบให้เป็นมาตรฐาน สภาพเรือที่ทำการขนส่งผู้โดยสารให้มีความแข็งแรง เป็นที่เชื่อถือได้ในความสะอาดปลอดภัยของผู้โดยสาร

1.2 ด้านวิถีชีวิตชุมชน

1.2.1 ปลูกจิตสำนึกควร สร้างค่านิยมให้มีความรักในศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีภายในท้องถิ่น เพื่อสามารถรักษาความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนเกาะเกร็ดได้

1.2.2 หน่วยงานภาครัฐควรเข้ามาช่วยส่งเสริม ฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีภายในท้องถิ่น ทั้งในด้านงบประมาณและด้านบุคลากร เช่น การประชาสัมพันธ์ศิลปะ วัฒนธรรมประจำท้องถิ่น การประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในเกาะเกร็ด

1.2.3 มีการส่งเสริมอาชีพในการทำเครื่องปั้นดินเผา ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนในเกาะเกร็ด โดยมีการฝึกอบรมการทำเครื่องปั้นดินเผาจากรุ่นสู่รุ่น ส่งเสริมผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาให้เป็นสินค้าส่งออกไปยังต่างประเทศ เพื่อเป็นการเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกมาท่องเที่ยวที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพื่อสามารถทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกเข้ามาท่องเที่ยว แล้วนำมาปรับปรุงเพื่อให้ตรงต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). รายงานฉบับย่อสำหรับผู้บริหาร โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549). กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

_____. (2543). คือถิ่นฐาน คือบ้านเรา อบต. กับ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แปลนโมทิฟ.

_____. (2541). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สต.). กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.

กษมา ประจง. (2546). “ผลกระทบการท่องเที่ยวต่อชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนบ้านศรีฐาน ตำบลศรีฐาน อำเภอภูกระดึง จังหวัดเลย.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนาบัณฑิตศึกษา สถาบันราชภัฏเลย.

ฉลองศรี พิมพ์สมพงษ์. (2546). การวางแผนและพัฒนาตลาดการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

จิตะวัน ใจหวัง. (2554). เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด. สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน.

ทิพวรรณ พุ่มมณี. (2551). การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ซีเอ็ดยูเคชั่น.

นิคม จารุมณี. (2544). การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2548). การท่องเที่ยวธุรกิจที่ไม่มีวันตายของประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ ซี. พี. บุ๊ค สแตนดาร์ด.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2537). “แบบจำลองความสัมพันธ์ระหว่างอุปสงค์และอุปทานของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว.” ททท. จุลสารการท่องเที่ยว 13 (เมษายน – มิถุนายน) : 33-36 .

ประภาวดี เผ่าทองจีน. (2538). “ผลกระทบจากการท่องเที่ยวที่มีต่อการใช้ที่ดินจังหวัดเพชรบุรี.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนภาคและเมือง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวศ ะสี. (2538). การดำรงชีวิตที่มีคุณค่าในสังคมสมัยใหม่. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.

- พัชรภา ใจดี. (2554). เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะเกร็ด. สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน.
 มาณะวรัตน์ บุญศิริโรตม์. (2546). “ทัศนคติของชาวสมุทรสงครามต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวใน
 จังหวัดสมุทรสงคราม.” วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
 ภูมิศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ลีรุษ ไกรพานิช. (2554). ประชาชนที่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ด. สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน.
 วรรณ วลัยวานิช. (2539). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะ
 สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วิมล จิโรจพันธ์, ประชิต สกณะพัฒน์ และอุดม เขยทิววงศ์. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**.
 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว.
- วิวัฒน์ชัย บุญภักดี และคณะ. (2536). “สรุปปัญหาและการป้องกันแก้ไขผลกระทบของการ
 ท่องเที่ยวต่อสิ่งแวดล้อม.” **ทบท.จุลสารการท่องเที่ยว** 12, 4 (ตุลาคม – ธันวาคม) : 43 – 47.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). **สังคมวิทยากับการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- ศรัญญา วรากุลวิทย์. (2546). **ปฐมนิเทศอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
 เพ็ญฟ้า พรินต์ติ้ง.
- ศุภวรรณ โพธิ์นาค. (2545). “ผลกระทบของการท่องเที่ยวต่อวิถีชีวิตชุมชนเกาะล้าน เมืองพัทยา
 จังหวัดชลบุรี.” วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการวางแผน
 สิ่งแวดล้อมเพื่อพัฒนาชุมชน บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2544). **เพื่อความสุข**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- เสรีย์ วงส์ไพจิตร. (2534). **จุดหักเหของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ชนวนให้เกิดขบวนการ
 นิเวศวิทยาทางการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน). **เกาะเกร็ด**
 [ออนไลน์]. เข้าถึงเมื่อ 16 สิงหาคม 2553. เข้าถึงได้จาก [http://www.dasta.or.th
 /th/sustain/detail_NetArea.php?ID=26&Detail=tour](http://www.dasta.or.th/th/sustain/detail_NetArea.php?ID=26&Detail=tour)
- อุดม เขยทิววงศ์, ประชิต สกณะพัฒน์ และวิมล จิโรจพันธ์. (2548). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**.
 กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แสงดาว.
- อมรา จำรูญศิริ. (2546). “การท่องเที่ยวกับการเปลี่ยนแปลงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม :
 กรณีศึกษา ตำบลหนองบัว อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย.” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหา
 บัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษาเพื่อการพัฒนา บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏเลย.

- อรสา เงินฉาย. (2550). “การศึกษาสภาพวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.” ปรินญาณิพนธ์ปรินญาณิวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อลงกรณ์ อินทรักษา. (2543). “การสื่อสารและการคมนาคมในปีท่องเที่ยวไทย 2541 – 2542 (Amazing Thailand 1998 – 1999) ในสิ่งแวดล้อมเป็นอย่างไรในปี Amazing Thailand.” เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการ โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิชาศาสตร์สิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเศรษฐศาสตร์.

ภาษาต่างประเทศ

- Coltman, M. Micheal. (2001). **Introduction to Travel & Tourism: an International Approach.** New York : Van Nostrand Reinhold.
- Weaver, D., and Oppermann M. (2000). **Tourism Management.** 2nd ed. Australia, Brisbane: John Wiley and Sons.
- Webster, J.A. (1985). “The Wellness Model Felling Good about You.” **AORN Journal** 41 (April) : 177 -178.
- WHO. Health Educaiyon Unit. (1986). “Lifestyle and Health.” **Social Science andMedicine.** 22, 2 (April) : 117-124.

สำนักหอสมุดกลาง

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย ศิลปากร

สำนักหอสมุดกลาง

ภาคผนวก ก

สำหรับผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

แบบนำการสัมภาษณ์

สำหรับผู้นำชุมชนหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 1 ลักษณะข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

1.1 ชื่อ-นามสกุล

.....

1.2 เพศ ชาย หญิง1.3 อายุ ต่ำกว่า 18 ปี 18 - 24 ปี 25 - 30 ปี 31 - 35 ปี 36 - 40 ปี 40 ปีขึ้นไป

1.4 สถานะทางสังคม

(ตำแหน่ง).....

1.5 ระยะเวลาที่อยู่ใน

ชุมชน.....

ตอนที่ 2 ศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ก่อนและหลังการเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยว

2.1 ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน (มีมากขึ้น หรือน้อยลงอย่างไร)

(ระบุจำนวนให้ชัดเจน)

2.2 ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชน (เป็นคนท้องถิ่น หรือเป็นคนต่างถิ่นย้ายเข้ามา)

(ระบุให้ชัดเจนว่าอพยพมาจากไหนบ้าง)

2.3 ลักษณะบ้านเรือนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร (เช่นจากบ้านไม้ เป็นตึกแถว)

2.4 การตั้งบ้านเรือนมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไร (ความหนาแน่นของที่พักอาศัย)

2.5 สภาพแหล่งน้ำ เทียบอดีต กับปัจจุบัน

2.6 สภาพอากาศ เทียบอดีต กับปัจจุบัน

2.7 สภาพเสียง เทียบอดีต กับปัจจุบัน

2.8 ปริมาณขยะ เทียบอดีต กับปัจจุบัน

2.9 ทัศนียภาพ โดยรวม เทียบอดีต กับปัจจุบัน

2.10 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ตอนที่ 3 ศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน ในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ก่อนและหลังการเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยว

- 3.1 ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอะไรเป็นอาชีพหลัก /อาชีพรอง และปัจจุบันประกอบอาชีพอะไรเป็นอาชีพหลัก/อาชีพรอง อาชีพที่เปลี่ยนไปมีอะไรบ้าง เพราะอะไร และมีผลดีผลเสียอย่างไรบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพเดิมมีความแตกต่างอย่างไรบ้าง
- 3.2 สภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนเป็นอย่างไร (มีรายได้มากขึ้น หรือ น้อยลงอย่างไร ระบุรายได้ อดีตเท่าใด และปัจจุบันเท่าใดเป็นจำนวนเงินเท่าใด และอะไรเป็นปัจจัยหลักทำให้เกิดผลเช่นนั้น
- 3.3 การกระจายรายได้มีลักษณะอย่างไร (เฉพาะกลุ่มหรือกระจายทั่วชุมชน)
- 3.4 ภาวะหนี้สินของชุมชนเป็นอย่างไร (เพิ่มขึ้น หรือ น้อยลง)
- 3.5 ผลกระทบชุมชนมีอะไรบ้าง
(ระบุผลกระทบ และถ่ายรูปเพื่อประกอบคำบรรยาย)
- 3.6 โครงการใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน
- 3.7 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นอย่างไร (เช่น ผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใสมากขึ้นกว่าเดิมหรือน้อยลง)
- 3.8 กิจกรรมใดที่คนในชุมชนทำร่วมกัน
- 3.9 ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
- 3.10 ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชน
- 3.11 การศึกษาของชุมชนเป็นอย่างไร (ได้รับการศึกษามากขึ้น เรียนสูงขึ้นมากกว่าหรือน้อยกว่าเดิม)
- 3.12 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- 3.13 กิจกรรมที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดทำร่วมกัน (ถ่ายภาพประกอบด้วย)

ตอนที่ 4 ศึกษาแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

- 4.1 ท่านคิดว่าการเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยวมีผลกระทบในแง่ลบต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างไรบ้าง
- 4.2 จากข้อ 4.1 ท่านคิดว่าควรแก้ไขอย่างไร
- 4.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการแก้ไข

4.4 ท่านคิดว่า การเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบในแง่ลบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างไรบ้าง

4.5 จากข้อ 4.4 ท่านคิดว่า ควรแก้ไขอย่างไร

4.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการแก้ไข

4.7 ท่านคิดว่า การเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบในด้านใดมากที่สุด

○ สภาพแวดล้อมในชุมชน

○ วิถีชีวิตของคนในชุมชน

4.8 ข้อเสนอแนะด้านอื่นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขและป้องกัน

- ชุมชนมีโครงการ/แผนงานใดบ้างเพื่อป้องกันอันตราย หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
- ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเกาะเกิดเกิดจากสาเหตุใด มีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชนเกาะเกิด มีหรือไม่อย่างไร แก้ไขอย่างไร

สำนักหอสมุดกลาง

ภาคผนวก ข

สำหรับประชาชนที่อาศัยในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ตอนที่ 3 ศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตชุมชน ในชุมชนเกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ก่อนและหลังการเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยว

- 3.1 ผู้คนที่อาศัยอยู่ในชุมชนเดิมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพอะไรเป็นอาชีพหลัก /อาชีพรอง และปัจจุบันประกอบอาชีพอะไรเป็นอาชีพหลัก/อาชีพรอง อาชีพที่เปลี่ยนไปมีอะไรบ้าง เพราะอะไร และมีผลดีผลเสียอย่างไรบ้าง เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพเดิมมีความแตกต่างอย่างไรบ้าง
- 3.2 สภาพทางเศรษฐกิจของคนในชุมชนเป็นอย่างไร (มีรายได้มากขึ้น หรือ น้อยลงอย่างไร ระบุรายได้ อดีตเท่าใด และปัจจุบันเท่าใดเป็นจำนวนเงินเท่าใด และอะไรเป็นปัจจัยหลักทำให้เกิดผลเช่นนั้น
- 3.3 การกระจายรายได้มีลักษณะอย่างไร (เฉพาะกลุ่มหรือกระจายทั่วชุมชน)
- 3.4 ภาวะหนี้สินของชุมชนเป็นอย่างไร (เพิ่มขึ้น หรือ น้อยลง)
- 3.5 ผลกระทบที่ชุมชนมีอะไรบ้าง
(ระบุผลกระทบ และถ่ายรูปเพื่อประกอบคำบรรยาย)
- 3.6 โครงการใดบ้างที่ช่วยส่งเสริมเศรษฐกิจชุมชน
- 3.7 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นอย่างไร (เช่นผู้คนยิ้มแย้มแจ่มใสมากขึ้นกว่าเดิมหรือน้อยลง)
- 3.8 กิจกรรมใดที่คนในชุมชนทำร่วมกัน
- 3.9 ปัญหาความขัดแย้งในชุมชน
- 3.10 ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชน
- 3.11 การศึกษาของชุมชนเป็นอย่างไร (ได้รับการศึกษามากขึ้น เรียนสูงขึ้นมากกว่าหรือน้อยกว่าเดิม)
- 3.12 ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น
- 3.13 กิจกรรมที่คนในชุมชนเกาะเกร็ดทำร่วมกัน (ถ่ายภาพประกอบด้วย)

ตอนที่ 4 ศึกษาแนวทางในการป้องกันและลดผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตชุมชนจากการท่องเที่ยว

- 4.1 ท่านคิดว่าการเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยวมีผลกระทบในแง่ลบต่อสภาพแวดล้อมในชุมชนอย่างไรบ้าง
- 4.2 จากข้อ 4.1 ท่านคิดว่าควรแก้ไขอย่างไร
- 4.3 ระยะเวลาที่ใช้ในการแก้ไข

4.4 ท่านคิดว่าการเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบในแง่ลบต่อวิถีชีวิตของคนในชุมชนอย่างไรบ้าง

4.5 จากข้อ 4.4 ท่านคิดว่าควรแก้ไขอย่างไร

4.6 ระยะเวลาที่ใช้ในการแก้ไข

4.7 ท่านคิดว่าการเข้ามาของแหล่งท่องเที่ยวที่มีผลกระทบในด้านใดมากที่สุด

○ สภาพแวดล้อมในชุมชน

○ วิถีชีวิตของคนในชุมชน

4.8 ข้อเสนอแนะด้านอื่นเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขและป้องกัน

- ชุมชนมีโครงการ/แผนงาน ใดบ้างเพื่อป้องกันอันตราย หรือปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น
- ปัญหาความขัดแย้งในชุมชนเกาะเกิดเกิดจากสาเหตุใด มีวิธีการแก้ไขอย่างไร
- ปัญหาอาชญากรรมที่เกิดในชุมชนเกาะเกิด มีหรือไม่อย่างไร แก้ไขอย่างไร

